

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM IV, ANNI 399-400.

SS. PATRUM

ÆGYPTIORUM

OPERA OMNIA.

PRÆCEDUNT

PHILONIS CARPASII, ASTERII AMASENI, NEMESII EMESENI, HIERONYMI GRÆCI

SCRIPTA QUÆ SUPERSUNT.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 10 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISINA.

1863

PG. 40.
PATRES
AEGYPTII

ad usum F. M. Ludovici
with permission G. mark.

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS,
ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1459) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGEN-
TER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS
OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA;
INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI SUBSEQUENTI-
BUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM
MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS
CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTI-
CAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATI-
STICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE, LITUR-
GICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM
DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS. ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID
NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSO,
IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO

GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT :

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTÉRISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS,
TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTAN-
TIBUS, SIMILIS, PRÆTII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLE SPARSORUM,
PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES,
LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA PRIOR,

IN-QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD PHOTIUM,

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA.
LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM, VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA
STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA
DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLI-
CITUR, ET AD NOVEM ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM
TANTUM EXHIBET. IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR; UTRAQUE VIGESIMA QUARTA
DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE
LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRÆTII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EM-
PTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 526 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272
PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT, SECUS ENIM CUIUSQUE VOLUMINIS AMPLI-
TUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRÆTIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRÆ ET SEORSIM
COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL
PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS XL.

PATRES ÆGYPTII SÆCULI IV; ALII.

EXCUBEATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISIINA.

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM IV, ANNI 399-400.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO XL CONTINENTUR.

PHILO CARPASIUS EPISCOPUS.		Epistolæ XX ex Arabico Latini juris factæ ab Abrahamo Eechellensi, Maronita e Libano. 999
Enarratio in Canticum canticorum ex editione Andreæ Gallandii. 9		Ex epistola Ammonis episcopi. 1065
S. ASTERIUS AMASENUS EPISCOPUS.		Regulæ ac præcepta ad monachos. 1066
Homiliæ, ex Auctario Combefisii et Cote- lerii Monumentis. 163		Spiritualia documenta. 1074
Appendix: <i>Ex Photii Amphilo- chianis, quot Asterii fuerunt.</i> 477		Admonitiones variæ. 1079
NEMESIUS EPISCOPUS EMESE- NUS.		Expositio quarumdam sententiarum. 1083
Notitia ex Bibliotheca Gallandii. 479		Interrogationes quædam et ad easdem responsiones. 1094
De natura hominis, ex editione Christ. Friderici Matthæi. 483		Dicta quædam. 1097
B. HIERONYMUS THEOLOGUS GRÆCUS.		S. THEODORUS ABBAS.
Dialogus de SS. Trinitate inter Judæum et Christianum. 847		Epistola ad omnia monasteria de Pas- chate. 1101
De effectû baptismi et notis Christiani. 859		SS. SERAPIO, PAPHNUTIUS.
De cruce. 865		Regula ad monachos. 1101
PATRES ÆGYPTII SÆCULI IV.		S. ISAIAS ABBAS.
S. ORSIESIUS ABBAS TABENNENSIS.		Orationes. 1105
De institutione monachorum. 870		Præcepta seu consilia posita tironibus in monachatu. 1206
S. SERAPION, TMUITANUS EPISCOPUS.		Capitula de religiosa exercitatione et quiete. 1206
Liber adversus Manichæos. 899		Fragmenta. 1211
Epistola ad Eudoxium episcopum. 923		EVAGRIUS PONTICUS, SCITENSIS MONACHUS.
Epistola ad monachos Alexandrinos. 926		Capita practica ad Anatolium. 1219
S. PACHOMIUS TABENNENSIS ABBAS.		Rerum monachalium rationes. 1251
Regula et Præcepta. 946		Capitula per gradus quosdam disposita consequentia. 1263
S. ANTONIUS MAGNUS ABBAS.		Sententiæ spirituales. 1267
Oratio ad monachos. 962		De octo vitiosis cogitationibus. 1271
Sermo de vanitate mundi et de resurre- ctione mortuorum. 952		Sententiæ ad fratres. 1278
Sermones XX ad filios suos monachos. 962		In vocem Π.π. 1286
Epistolæ VII, ex Græco Latine redditæ interprete Valerio de Sarasio. 977		Fragmentum ex libro deperdito <i>Gnosti- cus</i> inscripto. 1285
		Fragmentum ex opere item amisso cui titulus erat <i>Gnostica problemata</i> . 1286
		MACARIUS UTERQUE, ÆGYPTIUS ET ALEXANDRINUS.
		Epistolæ, Sermones, Regulæ, Preces. <i>Vide tom. XXXIV hujusce Patrologiæ</i> *.

* Post editum tomum hunc XXXIV venit in manus nostras liber rarissimus cui titulus: *Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπιτικῶν*. Pagg. 699-754 legitur Simeonis Metaphrastæ Commentarius in S. Macarii Ægyptii sermones 50. Ast hic Simeonis commentarius, ut ex diligenti collatione comperimus, nihil aliud est quam opus Macario ascriptum et editum in dicto tomo XXXIV, col. 841-965. Ea igitur quæ sub nomine Macarii exstant, duodecimo sæculo ex sancti Patris operibus excerptis Metaphrastes.

seu scholion εἰς τὸ ΠΙΠΙ, sive *De tetragrammato Dei nomine*: quod licet jam velut scriptoris anonymi fetum ediderit Joannes Croius (a), propter nomen tamen Evagrii, et quia insigne est, emendatius typis mandari curavit Cotelierius (b): ex cujus edito propterea illud hic rursus proferimus. De quo quidem scholio præter ea quæ adnotavit idem vir doctus (c), consulas maxime velim Martianeum (d), qui ad idem Evagrii scholion illustrandum complura ex codicibus mss. potissimum profert, lectu sane dignissima, exinde quoque repetita erudito Vallarsio (e).

Hæc habui de superstitibus Evagrii operibus quæ dicerem. Neque enim auctori nostro ascribenda est *Epistola dogmatica de sancta Trinitate*, B

quæ inter sancti Nili opuscula exstat (f), quemadmodum minus recte existimavit Suaresius (g) eumque secutus Fabricius (h). Compertum siquidem habemus neque Evagrii esse neque Nili ejusmodi epistolam, sed magni Basilii (i), estque num. 8, al. 141. Id vero latuit Maranum doctissimum Basilianarum epistolarum editorem, quod tamen scite perspexit Cotelierius (j).

Quod superest, libenter equidem hoc demum loci sermonem apologeticum contexerem, quo accusationes olim in Evagrium congestæ depellerentur; verum, præter quam quod actum agerem, extra concellos mihi præstitutos longius egredi haud licet. Adeat igitur lector hac de re pertractantes viros consultißimos, Tillemontium (k) et Fontaninum (l).

(a) Croi. *Sæcim. conject.* pag. 30.

(b) Cotel. *Mem. Eccl. Gr.* tom. III, pag. 116.

(c) Id. *ibid.* pagg. 554 seq.

(d) Martian. ad opp. S. Hieron. tom. II, pagg. 269.

(e) Vallars. opp. S. Hieron. tom. III, pagg. 689-700.

(f) Nil. *opusc.* pagg. 358-376, edit. Suares.

(g) Suares. ad Nili opusc. pagg. 610-615 seq.

(h) Fabric. *Bibl. Gr.* tom. VI, pag. 366.

(i) Basil. opp. tom. III, pagg. 80-90, edit. BB.

(j) Cotel. l. c. pag. 548 b.

(k) Tillem. *Mém. eccl.* tom. X, pagg. 379-382.

(l) Fontan. *Hist. litter. Aquil.* lib. v, cap. 9, §§ 2, 3, pagg. 316-319.

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΣΚΙΤΕΙ.

EVAGRII SCITENSIS MONACHI

CAPITA PRACTICA AD ANATOLIUM.

Quia nuper e monte sancto significasti mihi ad C Scetim residenti, charissime frater Anatoli, hortatusque es, ut symbolicum monachorum Ægyptiorum habitum tibi exponerem; non enim temere et supervacue susceptum arbitratus es, cum adeo diversum sit a reliquis hominum habitibus; age, quæ a sanctis Patribus ea de re accepimus, proferamus. Cucullus equidem signum est gratiæ Dei Servatoris nostri, quæ caput, eorum partem principalem, tegit, et in Christo infantiam consovet, propter eos qui semper conantur percutere ac vulnerare. Qui ergo illum capite gerunt, virtute ac potestate hæc psallunt: « Nisi Dominus ædificaverit domum, et custodierit civitatem, in vanum laboravit qui ædificat, et qui custodire nititur ¹. » Hujusmodi autem voces, humilitatem ingenerant, et antiquum superbiæ malum evellunt, quod in terram præcipitavit Luciferum qui mane oriebatur. Quod autem manus nudas habent, indicat vitam absque hypocrisi et simulatione. Inanis enim gloria virtutes obtegere et obumbrare valet, quæ semper laudes ab homini-

¹ Psal. cxxvi, 1.

(1) ΑΙ. κουκούλιον.

Ἐπειδὴ μοι πρώην δεδήλωκας ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἔρους ἐν τῇ Σκίτει καθεζομένῳ, ποθεινότατε ἀδελφε Ἀνατόλιε, καὶ τὸ συμβολικὸν σχῆμα τῶν ἐν Αἰγύπτῳ μοναχῶν σαφηνισθῆναι σοι παρεχάλεσας· οὐ γὰρ εἰκὴ οὐδὲ παρέλκον αὐτὸ νενόμικας, τοσαύτην παραλλαγὴν ἔχον παρὰ τὰ λοιπὰ σχήματα τῶν ἀνθρώπων· φέρε, ὅσα πρὸς τῶν ἁγίων Πατέρων περὶ τοῦτου μεμαθήκαμεν, ἐξαγγείλωμεν. Τὸ μὲν κουκούλιον (1) σύμβολόν ἐστι τῆς χάριτος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, σκεπαζούσης αὐτῶν τὸ ἡγεμονικόν, καὶ περιθαλπούσης τὴν ἐν Χριστῷ νηπιότητά, διὰ τοὺς βαπτίζειν αἰεὶ καὶ τιτρώσκειν ἐπιχειροῦντας. Ὅσοι τοίνυν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρουσι τοῦτο, δυνάμει ψάλλουσι ταῦτα· « Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, καὶ φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἔκοπίασεν ὁ οἰκοδομῶν, καὶ ὁ φυλάσσειν πειρώμενος. » Αἱ δὲ τοιαῦται φωναὶ, ταπεινοφροσύνην μὲν ἐμποιοῦσιν, ἐκτριζοῦσι δὲ ὑπερηφανίας (2) τὸ ἀρχαῖον κακόν, τὸ κατασεῖσαν εἰς τὴν γῆν τὸν Ἐωσφόρον, τὸν πρῶτ' ἀνατέλλοντα. Τὸ δὲ γεγυμνώσθαι τὰς χεῖρας, τὸ ἀνυπόκριτον τῆς πολιτείας ἐμφαίνει. Δεινὴ γὰρ ἡ κενοδοξία συγκαλύπτει

(2) ΑΙ. ὑπερηφανίαν.

καὶ συσκήσοι τὰς ἀρετὰς, αἰ δόξας τὰς παρὰ τῶν ἀνθρώπων θηρεύουσα, καὶ τὴν πίστιν ἀποδιώκουσα. « Πῶς ἄρα δύνασθε, φησὶ, πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; » Δεῖ γὰρ τὸ ἀγαθὸν μὴ δι' ἕτερον, ἀλλὰ δι' αὐτὸ μᾶλλον εἶναι αἰρετόν. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο δοθείη, φανήσεται τὸ κινεῖν ἡμᾶς πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ καλοῦ, πολλῶ τιμιώτερον ὑπάρχον τοῦ γινομένου· ὅπερ τῶν ἀτοπιωτάτων ἂν εἴη, Θεοῦ τι κρεῖττον ἔνοσεν τε καὶ λέγειν. Ὁ δὲ ἀνάλαβος πάλιν ὁ σταυροειδῶς τοῖς ὤμοις αὐτῶν περιπλεκόμενος, θύμβολον τῆς εἰς Χριστόν ἐστι πίστεως ἀναλαμβάνουσας τοὺς πραεῖς, καὶ περιστρεφούσης αἰετὰ κωλύοντα, καὶ τὴν ἐργασίαν ἀνεμπόδιστον αὐτοῖς παρεχούσης. Ἡ δὲ ζώνη περισφίγγουσα τοὺς νεφροὺς αὐτῶν, ἀπωθεῖται πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, καὶ τοῦτο παραγγέλλει· « Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεισθαι. » Τὴν δὲ μηλωτὴν ἔχουσιν, οἱ πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, καὶ φιμοῦντες μὲν πάντα τὰ τοῦ σώματος ἄλογα πάθη, τὰς δὲ τῆς ψυχῆς κακίας μετουσίᾳ τοῦ καλοῦ περικόπτουσαι, καὶ πεινίαν μὲν ἀγαπῶντες, πλεονεξίαν δὲ φεύγοντες ὡς εἰδωλολατρίας μητέρα. Ἡ δὲ ῥάβδος, ξύλον ζωῆς ἐστὶ, πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς καὶ τοῖς ἐπεριδομένοις ἐπ' αὐτήν, ὡς ἐπὶ Κύριον, ἀσφαλῆς. Καὶ τούτων μὲν σύμβολον ὡς ἐν ἐπιτομῇ τῶν πραγμάτων τὸ σχῆμα· τὰ δὲ ῥήματα ταῦτά ἐστιν ἃ πρὸς αὐτοὺς αἰετὰ λέγουσιν οἱ Πατέρες· Τὴν πίστιν, ᾧ τέκνα, βεβαιοὶ ὁ φόβος ὁ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦτον πάλιν ἐγκράτεια, ταύτην δὲ ἀκλινῆ ποιοῦσιν ὑπομονὴ καὶ ἐλπίς, ἀφ' ὧν τίχεται ἀπάθεια, ἧς ἐκγονον ἡ ἀγάπη, ἀγάπη δὲ θύρα γνώσεως φυσικῆς, ἣν διαδέχεται θεολογία καὶ ἡ ἐσχάτη μακαριότης. Καὶ περὶ μὲν τοῦ σχήματος τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν γερόντων, τσαῦτα ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰρήσθω. Περὶ δὲ τοῦ βίου τοῦ τε πρακτικοῦ καὶ τοῦ γνωστικοῦ νυνὶ διηγούμεθα, οὐχ ὅσα ἐώρακαμεν ἢ ἠκούσαμεν, ἀλλ' ὅσα τοὶ καὶ ἄλλοις εἰπεῖν παρ' αὐτῶν μαθεύσαμεν, ἕκατόν μὲν κεφαλαίως τὰ πρακτικὰ, πεντήκοντα δὲ πρὸς τοῖς ἐξαχασίοις τὰ γνωστικὰ συντεταγμένως διελόντες· καὶ τὰ μὲν ἐπικρύψαντες, τὰ δὲ συσκήσαντες, ἵνα μὴ δῶμεν τὰ ἄγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλλωμεν τοὺς μαργαρίτας ἐμπροσθεν τῶν χοίρων. Ἔσται δὲ ταῦτα ἐμφανῆ τοῖς εἰς τὸ αὐτὸ ἔχουσιν αὐτοῖς ἐμβεθηκόσι.

Α'. Χριστιανισμὸς ἐστὶ δόγμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκ πρακτικῆς καὶ φυσικῆς καὶ θεολογικῆς συνεστὸς (3).

Β'. Βασιλεία οὐρανῶν ἐστὶν ἀπάθεια ψυχῆς μετὰ γνώσεως τῶν ὄντων ἀληθοῦς.

Γ'. Βασιλεία Θεοῦ ἐστὶ γνώσις τῆς ἁγίας Τριάδος συμπαρεκτεινομένη τῇ συστάσει τοῦ νοῦς, καὶ ὑπερβάλλουσα τὴν ἀφθαρσίαν αὐτοῦ.

Δ'. Οὐτινὸς τις ἐρᾷ, τούτου καὶ ἐφίεται πάντως, καὶ οὐ ἐφίεται, τούτου καὶ τυχεῖν ἀγωνίζεται· καὶ πάσης μὲν ἡδονῆς ἐπιθυμία κατάρχει, ἐπιθυμίαν δὲ

A
bus capiat, fidemque expellit. « Quomodo » enim « potestis, » inquit, « credere, qui gloriam ab iniicem accipitis, et gloriam quæ a solo Deo est non queritis? » Scilicet oportet bonum, non propter aliud quid, sed propter se magis eligi. Nam si hoc non concedatur, id quod nos ad operationem boni movet, multum ipso facto præstantius esse videbitur; quod absurdissimum fuerit, si aliquid Deo melius præstabiliusque putemus ac dicamus. Rursus vero analaus seu scapulare humeris eorum circumplectens habensque figuram crucis, symbolum est fidei erga Christum, quæ mites suscipit, semperque obices coerces, ac operationem iis præbet omni impedimento liberam. At zona sive cingulum, renes ipsorum constringens, omnem repellit impuritatem, hocque denuntiat: « Bonum est homini mulierem non tangere ». Porro melotem seu pellem ovinam gerunt, qui semper mortificationem Jesu in corpore suo circumferunt: et cunctos corporis affectus rationi adversos obligant, animæ autem vitia participatione boni resecant; tum paupertatem diligunt, avaritiam fugiunt, tanquam idololatriæ matrem. Virga denique, seu baculus, est lignum vitæ, cunctis eum tenentibus, et illi velut Christo innixis, firmus ac tutus. Habes paucis quarum rerum symbolum sit habitus; verba vero hæc sunt quæ ad eos semper proferunt Patres: Fidem, o filii, confirmat timor Dei, huncque rursus continentiam, quam immotam reddunt tolerantia et spes, ex quibus gignitur impassibilitas, cuius soboles charitas; at charitas ostium est naturalis cognitionis, cui succedit theologia et suprema beatitudo. Atque de habitu sacro deque senum doctrina, hæc a nobis nunc dicta sint. De vita autem tum practica, tum gnostica, hoc est, quæ actione vel cognitione constat, jam disseramus, non quantum vidimus vel audivimus, sed quantum ab iis didicimus aliis esse dicenda; in centum capita res ad actionem pertinentes, in sexcenta et quinquaginta res ad cognitionem spectantes, compendiose partiti; et alia quidem occultantes, alia vero obscurius ponentes; ne demus sancta canibus, neque mittamus margaritas ante porcos; quæ tamen iis erunt aperta qui eorum hominum vestigiis institerint.

D
I. Christianismus est dogma Servatoris nostri Jesu Christi, ex practica, physica et theologica tractatione constans.

II. Regnum cœlorum est animæ imperurbabilitas, cum vera rerum cognitione.

III. Regnum Dei est cognitio sanctæ Trinitatis, coextensa mentis constitutioni, ipsiusque incorruptionem exsuperans.

IV. Quod quis amat, hoc et appetit prorsus, quodque appetit, hoc et adipisci contendit. Atque omnem voluptatem præit desiderium, desiderium

² Joan. v, 44. ³ I Cor. vii, 1. ⁴ II Cor. iv, 40.

⁵ Matth. vii, 6.

Scapula

cingulum

melotem

st. off.

virtus

l. 10

Kingdon /
apathia

vero parit sensus; quod enim sensus expers est, est A quoque ab affectu liberum.

V. Cum anachoretis seu solitariis dæmones nudi luctantur; contra eos vero qui in cœnobiiis et conventibus virtutem exercent, armant fratres negligētiōres; multo autem levius est posterius bellum priori, quia invenire non licet in terra homines dæmonibus atrociores, quive omnem eorum admiserint malignitatem.

VI. Mentem errantem sistit lectio, et vigilia, et oratio; cupiditatem vero ferventem sensum extinguit esuries, et labor, et solitudinis secessus; animum autem ira conturbatum sedat psalmodia, et longanimitas, et misericordia; atque hæc congruis temporibus ac mensuris adhibita, quæ enim extra tempus et modum fiunt, parum durant; quæque parum durant, noxia magis sunt, non utilia.

VII. Quoties varios cibos expetit anima nostra, toties in pane et aqua coarctetur, ut gratias agere discat vel de ipsa nuda buccæ. Satietas enim multiplices escas desiderat; fames vero, panis satiētatē pro beatitudine ducit.

VIII. Multum ad temperantiam conducit penuria aquæ: idque tibi persuadeant trecenti illi Israelitarum milites qui, Gedeone duce, Madianitas devicerunt⁶.

IX. Sicut vitam et mortem simul eidem contingere, contra rerum naturam est; ita charitatem cum pecuniis in quopiam consistere, fieri nequit. Siquidem charitas non solum pecuniarum destructrix est, sed et ipsius nostræ temporalis vitæ.

X. Qui effugit cunctas mundi voluptates, turris est dæmoni tristitiæ inaccessa. Tristitia enim est privatio voluptatis, aut præsentis aut expectatæ. Non possumus autem hunc inimicum repellere, si ad quidpiam e rebus terrenis retinuerimus affectum. Nam illic laqueum statuit ac tristitiam operatur, quo maxime nos videt propensos.

XI. Ira equidem et odium augent furorem; eleemosyna vero et mansuetudo etiam præsentem minuit.

XII. Sol non occidat super iracundiam nostram⁷, ne noctu insilientes dæmones animam exterreant, timidioremque reddant mentem die sequenti ad pugnam. Et quoniam terribilia spectra, ex animi irati perturbatione oriri solent; nihil autem est quod ita mentem ad desertionem compellat, quam animus ira turbatus.

XIII. Cum occasionem nacta animæ nostræ illa pars qua irascimur conturbata fuerit, tunc dæmones secessum nobis ut bonum suggerunt, ne, solutis tristitiæ causis, nos a tumultu liberemus. Cum vero pars qua concupiscimus exarserit, tunc cursus nos hominum amantes efficere conantur, durosque et

τίκτει αἰσθησις· τὸ γὰρ αἰσθήσεως ἄμοιρον, καὶ πάθους ἐλεύθερον.

Ε'. Τοῖς μὲν ἀναχωρηταῖς οἱ δαίμονες γυμνοὶ προσπαλαίουσι, τοῖς δὲ ἐν κοινότητι ἢ συνοδίαις καταεργαζομένοις τὴν ἀρετὴν, τοὺς ἀμελεστέροισιν τῶν ἀδελφῶν ἐφοπλίζουσι· πολλῶν δὲ κουφότερος ὁ δευτέρου πόλεμος τοῦ πρώτου, δι' ὅτι οὐκ ἔστιν εὐρεῖν ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρώπους πικρατέρους δαιμόνων, ἢ πᾶσαν αὐτῶν ὑποδεχομένους τὴν κακουργίαν.

Ζ'. Νοῦν μὲν πλανώμενον ἴσθησιν ἀνάγνωσις καὶ ἀγρυπνία καὶ προσευχὴ· ἐπιθυμίαν δὲ φλεγομένην μαραίνει πείνα καὶ κόπος καὶ ἀναγώρησις· θυμὸν δὲ καταπαύει κυκώμενον ψαλμῳδία, καὶ μακροθυμία, καὶ ἔλεος· καὶ ταῦτα τοῖς προσήκουσι χρόνοις τε καὶ μέτροις γινόμενα. Τὰ γὰρ ἄκαιρα καὶ ἄμετρα, ὀλιγοχρόνια· τὰ δὲ ὀλιγοχρόνια, βλαβερὰ μᾶλλον καὶ οὐκ ὠφέλιμα.

Ζ'. Ὅπηνίκα διαφόρων βρωμάτων ἐφίεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ, τωτηνικαῦτα (4) ἐπ' ἄρτω στενοῦσθαι καὶ ὕδατι, ἔν' εὐχάριστος γένηται καὶ ἐπ' αὐτῷ φιλῶ τῷ ψωμῷ· κόρος γὰρ ποικίλων ἐδεσμάτων ἐπιθυμεί, λιμὸς δὲ τὸν κόρον τοῦ ἄρτου μακαριότητα εἶναι νομίζει.

Η'. Πάνυ πρὸς σωφροσύνην συμβάλλεται ἡ τοῦ ὕδατος ἐνδεια· καὶ πειθέτωσάν σε τῶν Ἰσραηλιτῶν οἱ μετὰ Γεδεὼν τριακόσιοι τὴν Μαδιάμ χειρωσάμενοι.

Θ'. Ὡς ζωὴν καὶ θάνατον ἅμα συμβῆναι τῷ αὐτῷ, τῶν οὐκ ἐνδεχομένων ἐστίν, οὕτως ἀγάπην χρήμασι συνπαρῆσαι τινί, τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. Ἀνααιρετικὴ γὰρ οὐ μόνον χρημάτων ἢ ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἡμῶν τῆς προσκαιροῦ ζωῆς.

Ι'. Ὁ φεύγων πάσας τὰς κοσμικὰς ἡδονὰς πύργος ἐστὶ τῷ τῆς λύπης ἀπρόσιτος δαίμωνι. Λύπη γὰρ ἐστὶ στέρησις ἡδονῆς, ἢ παρουσίας ἢ προσδοκωμένης. Ἀδύνατον δὲ τὸν ἐχθρὸν τοῦτον ἀπόσθαι, πρὸς τι τῶν ἐπιγείων ἔχοντας ἡμᾶς προσπάθειαν. Ἐκεί γὰρ ἴσθησι τὴν παγίδα καὶ τὴν λύπην ἐργάζεται, ὅπου βλέπει μάλιστα νενευκότας ἡμᾶς.

ΙΑ'. Ὅργη μὲν γὰρ καὶ μῖσος αὔξει θυμὸν· ἐλεημοσύνη δὲ καὶ πραυτῆς καὶ τὸν ὄντα μειοῖ.

ΙΒ'. Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ἡμῶν, ἵνα μὴ νύκτωρ ἐπιστάντες οἱ δαίμονες ἐκφοβήσωσι τὴν ψυχὴν, καὶ δειλότερον ποιήσωσι τῇ ἐπιούσῃ τὸν νοῦν πρὸς τὸν πόλεμον. Τὰ γὰρ φοβερά φάσματα, ἐκ τῆς ταραχῆς τοῦ θυμοῦ πέφυκε γίνεσθαι· οὐδὲν δὲ λειποτάτην οὕτως ἄλλο τὸν νοῦν ἀπεργάζεται, ὡς θυμὸς ταρασσόμενος.

ΙΓ'. Ὅπηνίκα προφάσεως ἐφαψάμενον τὸ θυμικὸν ἡμῶν μέρος τῆς ψυχῆς ἐκταράσσεται (5), τῷ τωτηνικαῦτα (6) καὶ οἱ δαίμονες τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν ὡς καλὴν ὑποβάλλουσιν, ἵνα μὴ τὰς αἰτίας τῆς λύπης λύσαντες, ταραχῆς ἐκαστοὺς ἀπαλλάξωμεν. Ὅταν δὲ (7) τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐκθερμαίνεται, τότε πάλιν

⁶ Judic. vii, 5 sq. ⁷ Ephes. iv, 26.

(4) Al. τὸ τωτηνικαῦτα.

(5) Al. ἐκταράσσεται.

(6) Al. τὸ τωτηνικαῦτα.

(7) Al. inserti. πάλιν.

φιλανθρωπούς ἡμᾶς ἀπεργάζονται, σκληροὺς καὶ ἀγριοὺς ἀποκαλοῦντες, ἵνα σωμάτων ἐπιθυμοῦντες, σώμασιν ἐντυγχάνωμεν. Οἷς οὐ πείθεσθαι δεῖ· μάλλον δὲ τὸ ἐναντίον ποιεῖν.

1Δ'. Μὴ δῶς ἑαυτὸν τῷ τῆς ὀργῆς λογισμῷ, κατὰ διάνοιαν τῷ λελυπηκότι μαχόμενος· μηδ' αὖ πάλιν, τῷ τῆς πορνείας, ἐπὶ πλείστον τὴν ἡδονὴν φανταζόμενος. Τὸ μὲν γὰρ ἐπισκοτεῖ τῆ ψυχῇ, τὸ δὲ πρὸς τὴν κύρωσιν τοῦ πάθους αὐτὴν προσκαλεῖται· ἑκάτερα δὲ τὸν νοῦν σου ῥυποῦντα ποιεῖ· καὶ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, τὰ εἶδωλα φανταζόμενος, καὶ καθαρὰν τὴν εὐχὴν τῷ Θεῷ μὴ προσφέρων, εὐθύς τῷ τῆς ἀκηδίας δαίμονι περιπίπτεις, ὅστις μάλιστα ταῖς τοιαύταις ἐφέλλεται καταστάσεις, καὶ δίκην κυνὸς καθάπερ νεκρὸν (8) τὴν ψυχὴν διαρπάζει.

1Ε'. Φύσις θυμοῦ, τὸ τοῖς δαίμοσι μάχεσθαι, καὶ ὑπὲρ ἡστυνοσῶν ἡδονῆς ἀγωνίζεσθαι. Διόπερ οἱ μὲν ἄγγελοι τὴν πνευματικὴν ἡμῖν ἡδονὴν ὑποβάλλοντες καὶ τὴν ἐκ αὐτῆς μακαριότητα, πρὸς τοὺς δαίμονας τὸν θυμὸν τρέψαι παρακαλοῦσιν· ἐκεῖνοι δ' αὖ πάλιν πρὸς τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας ἔλκοντες ἡμῶν (9) τὸν θυμὸν, παρὰ φύσιν μάχεσθαι τοῖς ἀνθρώποις βιάζονται, ἵνα σκοτισθεῖς ὁ νοῦς καὶ τῆς γνώσεως ἐκπεσῶν, προδότης γένηται τῶν ἀρετῶν.

1Γ'. Πρὸς εὖ σεαυτῷ, μήποτε φυγαδεύσης τινὰ τῶν ἀδελφῶν παροργισθεὶς (10), καὶ οὐκ ἐκφρεύξῃ ἐν τῇ ζωῇ σου τὸν τῆς λύπης δαίμονα, παρὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς αἰεὶ σοι σκύλον γινόμενον.

1Ζ'. Μῖνησικακίαν σθένουσι δῶρα· καὶ πειθέτω σε Ἰακώβ τὸν Ἡσαῦ δόμασιν ὑπελθὼν μετὰ τετρακοσίων (11) εἰς ἀπάντησιν ἐξελθόντα. Ἄλλ' ἡμεῖς πένητες ὄντες, τραπέζῃ τὴν χρεῖαν πληρώσωμεν.

1Η'. Ὅταν τῷ τῆς ἀκηδίας περιπέσωμεν δαίμονι, τῷ (12) τῆνικαῦτα τὴν ψυχὴν μερίσαντες, τὴν μὲν παρακαλοῦσαν, τὴν δὲ παρακαλουμένην ποιήσωμεν, ἐλπίδας ἀγαθὰς ἑαυτοῖς ὑποσπεύροντες, καὶ τὸ τοῦ ἀγίου Δαυὶδ κατεπάδοντες· « Ἰνατί περιλυπὸς εἶ, ἡ ψυχὴ μου, καὶ Ἰνατί ταρασσείς (13) με; Ἐλπῖσον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου, καὶ (14) ὁ Θεός μου. »

1Θ'. Οὐ δεῖ κατὰ τὸν καιρὸν τῶν πειρατμῶν καταλιμπάνειν τὴν κέλλαν, προφάσεις εὐλόγους δῆθεν πλαττόμενον, ἀλλ' ἐνδοθεν καθῆσθαι καὶ ὑπομένειν καὶ δέχεσθαι γενναίως τοὺς ἐπερχομένους ἅπαντας μὲν, ἐξαιρέτως δὲ τὸν τῆς ἀκηδίας δαίμονα, ὅστις ὑπὲρ πάντας βαρύτερος ὢν, δοκιμωτάτην μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀπεργάζεται. Τὸ γὰρ φεύγειν τοὺς (15) ἀγῶνας καὶ περιίστασθαι, ἀτεχνὸν τὸν νοῦν καὶ θεῖον καὶ δραπέτην διδάσκει.

Κ'. Χαλεπὸν διαφυγεῖν τὸν τῆς κενοδοξίας λογισμὸν· ὁ γὰρ ποιεῖς εἰς καθαίρεσιν αὐτοῦ, τοῦτο ἀρχὴ σοι κενοδοξίας ἐτέρας καθίσταται. Οὐ παντὶ δὲ λο-

agrestes nuncupant, ut corporum desiderio affecti, in corpora incidamus. Ceterum iis credere non oportet, quin imo contrarium facere.

XIV. Ne tradideris temetipsum iracundiæ cogitationi, mente pugnans cum eo qui te contristavit, neque etiam fornicationis, diutius voluptatis imagines retinendo. Illud enim tenebras animæ offundit, hoc vero eam provocat ad vitii probationem; et utraque mentem tuam sordidant: cumque tempore orationis simulacra fueris imaginatus, Deo puram precem non offerens, incidis statim in acediæ seu tællii demonem, qui præcipue in homines in huiusmodi statu constitutos insilit, et instar canis animam velut hinnulum diripit.

XV. Iræ natura est, cum dæmonibus pugnare, et super qualibet voluptate decertare. Quocirca angeli quidem spiritalem voluptatem nobis suggerentes et beatitudinem quæ ex ea provenit, hortantur ut adversus dæmones iram vertamus; illi contra, ad mundana desideria trahentes, animum nostrum ira concitatum pugnare cum hominibus contra naturam compellunt, ut obtenebrata mens ac e cognitione decidens, virtutum proditrix evadat.

XVI. Attende tibi ipsi, ne ullum unquam fugaveris fratrem, ira commotus; non enim in vita tua effugies tristitiæ dæmonem, sed tempore orationis tibi perpetuo erit instar offendiculi.

XVII. Recordationem injuriæ extinguunt mœnia; ut ostendit Jacob, dum Esau, qui cum quadringentis in occursum exierat, donis delinivit: verum nos, qui pauperes sumus, per mensam indigentiam mœnium suppleamus.

XVIII. Quando in acediæ dæmonem incurrerimus, tunc animam partiti, unam partem excitantem, aliam excitatam faciamus, bonæ spei semina nobis submittentem, illudque sancti Davidis pro lenimento canentes: « Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam confitebor illi, salutare vultus mei, et Deus meus. »

XIX. Non oportet ingruentibus tentationibus, cellam deserere, causas rationi consentaneas videlicet comminiscendo; quin potius intra illam sedere, tolerare, ac fortiter insultus excipere omnium quidem dæmonum, præcipue tamen illius qui est acediæ, qui ennetos atrocitate superans, probatissimam maxime efficit animam. Nam talia certamina vitare ac fugere, mentem edocet, ut imperita, iners, timida et fugitiva evadat.

XX. Ægre vitari potest vanæ gloriæ vitiosa cogitatio, quia quod in destructionem ejus designas, hoc tibi altorius inanis gloriæ initium conficitur.

acedia - h
h
h

God's use
anger + de

facie acedie

Gen. xxxii, 6; xxxiii, 1, sqq. * Psal. xli, 6, 7.

(8) Al. νεβρόν.

(9) Al. ἡμᾶς.

(10) Al. παροργίας.

(11) Al. τριακοσίων.

(12) Al. τῶν.

(13) Al. συνταρ.

(14) Abest ab al.

(15) Al. inser. ταυτούτους.

Cæterum non omni rectæ cogitationi nostræ adversantur dæmones, at quibusdam ipsa quoque vitia, per quæ vincimus atque liberamur, [aut] quibus inficimur.

XXI. Qui cognitionem attigerit, et voluptatem quæ ab ea prodit decerpserit, non amplius vanæ gloriæ dæmoni obsequetur; licet ei mundi voluptates offerat. Quid enim, quæso, promissurus est, quod spiritalem contemplationem habeat infra se? Quandiu vero non degustavimus cognitionem; ea quæ ad vitam activam pertinent alacriter operemur, propositum nostrum exhibentes Deo, quod omnia facimus ad ipsius cognitionem consequendam.

XXII. Recordare prioris vitæ tuæ, antiquorumque delictorum, et, quo pacto affectibus deditus, per Christi misericordiam, ad impassibilitatem transiisti; quo item pacto e mundo egressus es, qui te in multis ac sæpe dejecerat. Illud quoque mihi reputa, quis te in eremo servaverit, quis dæmones abegerit qui in te dentibus suis stridebant. Nam ejusmodi cogitationes humilitatem induunt, nec superbix dæmonem admittunt.

De affectibus.

XXIII. Quorum memoriam cum affectu servamus, horum res antea cum perturbatione suscepimus; et vice versa, quas res cum animi perpessione suscipimus, harum et memoriam affectu commotam retinebimus. Unde qui vicerit vexatores dæmones, ea quibus utuntur ad vexandum contemnet; materiali enim hoste immaterialis est molestior.

XXIV. Animæ passiones, ab hominibus occasionem sumunt; corporis vero, a corpore: et has quidem corporis, rescindit continentia; illas autem animæ, charitas spiritalis.

XXV. Dæmones qui affectibus animæ præsent, ad mortem usque perseverant; qui affectibus corporis, cito recedunt. Et alii quidem dæmones, soli orienti aut occidenti similes sunt, unamque tantum animæ partem capessunt; at meridianus totam complecti solet animam, et mentem offocare. Proinde dulcis est monastica secessio post perpessionum vacuitatem. Tunc enim solæ nudæque supersunt recordationes; ac de cætero lucta non ad certamen; sed ad luctæ contemplationem præparat monachum.

XXVI. Utrum cogitatio affectus moveat, vel affectus moveant cogitationem, attendendum est. Nonnullis quippe prius placuit, aliis posterius. A sensibus commoveri affectus consueverunt; qui si affuerit charitas et continentia, non concitabuntur; contra, si abfuerit. Porro ira pluribus eget medicamentis quam cupiditas: quapropter magna censetur charitas, quia iræ frenum est. Ipsam sanctus ille Moses agens de rebus naturalibus, symbolice ophiomachum nominavit ¹⁰.

¹⁰ Levit. xi, 22.

(16) ΑΙ. ποιώμεθα.

(17) ΑΙ. πολέμου.

Α γισμῶ ἡμῶν ὀρθῶ ἐναντιοῦνται οἱ δαίμονες, ἀλλὰ τισὶ καὶ αἱ κακίαι αὐταὶ, καθ' ἃς περιποιώμεθα (16).

ΚΑ'. Ὁ γνώσεως ἐφαψάμενος καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς καρπούμενος ἡδονὴν, οὐκέτι τῷ τῆς κενοδοξίας πεισθήσεται δαίμονι, πάσας αὐτῷ τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου προσάγοντι. Τί γὰρ ἂν καὶ ὑπόσχοιτο μείζον πνευματικῆς θεωρίας; Ἐν ὅσῳ δὲ ἐσμεν γνώσεως ἀγευστοὶ. τὴν πρακτικὴν προθύμως κατεργαζώμεθα, τὸν σκοπὸν ἡμῶν δεικνύντες Θεῷ, ὅτι πάντα πράττομεν τῆς αὐτοῦ γνώσεως ἕνεκεν.

ΚΒ'. Μέμνησο τοῦ προτέρου σου βίου καὶ τῶν ἀρχαίων παραπτωμάτων, καὶ πῶς ἐμπαθῆς ὢν, ἐλέει Χριστοῦ, πρὸς τὴν ἀπάθειαν μεταβέβηκας, καὶ πῶς πάλιν ἐξῆλθες τοῦ κόσμου, τοῦ πολλὰ καὶ πολλὰκις σε ταπεινώσαντος. Λόγισαι δέ μοι καὶ τοῦτο, τίς ὁ ἐν ἐρήμῳ φυλάσσωσ σε, καὶ τίς ὁ ἀπελαύνων τοὺς δαίμονας βρούχοντας κατὰ σοῦ τοὺς ὀδόντας αὐτῶν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι λογισμοὶ ταπεινοφροσύνην μὲν ἐμποιοῦσι, τὸν δὲ τῆς ὑπερηφανίας οὐκ εἰσδέχονται δαίμονα.

Περὶ παθῶν.

ΚΓ'. Ἐν τὰς μνήμας ἔχομεν ἐμπαθεῖς, τούτων καὶ τὰ πράγματα πρότερον μετὰ πάθους ὑπεδεξάμεθα· καὶ ὅσα τῶν πραγμάτων πάλιν μετὰ πάθους ὑποδεχόμεθα, τούτων καὶ τὰς μνήμας; ἔχομεν ἐμπαθεῖς. Ὅθεν ὁ νικῆσας τοὺς ἐνεργούντας δαίμονας, τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐνεργουμένων καταφρονεῖ. Τοῦ γὰρ ἐνύλλου πολέμιου (17) ὁ ἄυλος χαλεπότερος.

ΚΔ'. Τὰ μὲν τῆς ψυχῆς πάθη, ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἔχει τὰς ἀφορμὰς· τὰ δὲ τοῦ σώματος, ἐκ τοῦ σώματος; καὶ τὰ μὲν τοῦ σώματος πάθη περικόπτει ἐγκράτεια, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ἀγάπη πνευματικῆ.

ΚΕ'. Οἱ μὲν τῶν ψυχικῶν προσετώτες παθῶν, ἄχρι θανάτου προσκαρτεροῦσιν· οἱ δὲ τῶν σωματικῶν, θάπτον ὑποχωροῦσι· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι δαίμονες ἀνατέλλουσι ἢ δύνουσι τῷ ἡλίῳ εἰκόσασιν, ἐνός τινος μέρους τῆς ψυχῆς ἐφαπτόμενοι· ὁ δὲ μεσημβρινός, ὅλην περιλαμβάνειν εἴωθε τὴν ψυχὴν, καὶ ἐναπονήγειν τὸν νοῦν. Διὸ γλυκεῖα ἡ ἀναχώρησις μετὰ τῶν παθῶν κένωσιν. Τότε γὰρ αἱ μνήμαι μόνον (18) εἰσὶ ψιλαί· καὶ ἡ πάλη, οὐ πρὸς ἀγῶνα λοιπόν, ἀλλὰ πρὸς θεωρίαν αὐτῆς, παρασκευάζει τὸν μοναχόν.

ΚΣ'. Πότερον ἡ ἐγνοία τὰ πάθη κινεῖ, ἢ τὰ πάθη τὴν ἐγνοίαν, προσεκτέον. Τισὶ μὲν γὰρ ἔδοξε τὸ πρότερον, τισὶ δὲ τὸ δεύτερον. Ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων πέφυκε κινεῖσθαι τὰ πάθη· καὶ παρουσίας μὲν ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας, οὐ κινήσεται, ἀπουσίας δὲ, κινήσεται. Πλείονων δὲ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν ὁ θυμὸς δεῖται φαρμάκων· καὶ διὰ τοῦτο, μεγάλη λέγεται ἡ ἀγάπη, ὅτι χαλινός ἐστι τοῦ θυμοῦ. Ταύτην καὶ Μωσῆς ἐκεῖνος ὁ ἅγιος, ἐν τοῖς φυσικοῖς συμβολικῶς ὀφιομάχον (19) ὠνόμασεν.

(18) ΑΙ. μόναι.

(19) ΑΙ. ὀφιομάχην.

KZ'. Πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν δυσσέβειαν (20) ἐν Α τοῖς δαίμοσιν, εἴωθεν ἀνάπτεσθαι πρὸς λογισμοὺς ἢ ψυχῇ, ὅταν αὐτῶν ἐγγιζότων ἀντιλαμβάνηται, τῷ τοῦ παρενοχλοῦντος πάθει πεποιημένη.

Υποθήκαι.

KH'. Οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ δυνατὸν ἐκτελεῖν τὸν συνήθη κανόνα, προσέχειν δὲ δεῖ τῷ καιρῷ, καὶ τὰς ἐνδεχομένας ἐντολὰς ὡς ἐνὶ μάλιστα πειρᾶσθαι ποιεῖν. Τοὺς γὰρ καιροὺς καὶ αὐτοὶ τοὺς τοιοῦτους οὐκ ἀγνοοῦσιν οἱ δαίμονες. "Ὅθεν κινούμενοι καθ' ἡμῶν, τὰ μὲν δυνατὰ γενέσθαι κωλύουσι, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ γενέσθαι, πράττειν ἡμᾶς καταναγκάζουσι. Καὶ γὰρ τοὺς ἀσθενούντας, εὐχαριστεῖν μὲν ἐπὶ τοῖς ἀληθῶσι, καὶ μακροθυμεῖν ἐπὶ τοῖς ὑπηρετοῦσιν ἀποκωλύουσιν ἀπονούστας δὲ πάλιν, ἐγκρατεῦσθαι, καὶ βεβαρημένους, ἐστῶτας ψάλλειν προτρέπονται.

KΘ'. "Ὅταν ἐν πόλεσιν ἢ ἐν κώμαις ἐπ' ὀλίγον ἀναγκασώμεθα διατρίβειν, τότε μάλιστα σφοδρότερον τῆς ἐγκρατείας ἐχόμενοι, τοῖς κοσμικοῖς συνεσόμεθα, μήποτε παχυνθεὶς ἡμῶν ὁ νοῦς, καὶ τῆς συνήθους ἐπιμελείας διὰ τὸν παρόντα καιρὸν στερηθεὶς, πράξει τι τῶν ἀβουλήτων, καὶ γένηται: φυγὰς, ὑπὸ τῶν δαιμόνων βαλλόμενος.

Λ'. Οὐ πρότερον προσεῦξῃ πειραζόμενος, πρὶν εἰπεῖν τινα ῥήματα μετ' ὀργῆς πρὸς τὸν θλιβόντα. Τῆς γὰρ ψυχῆς σου πεποιημένης τοῖς λογισμοῖς, συμβαίνει μὴδὲ καθαράν γενέσθαι τὴν προσευχὴν. Ἐὰν δὲ μετ' ὀργῆς εἴπῃς τι πρὸς αὐτοὺς, συγγεῖς τε καὶ ἐξαφανίζεις τῶν ἀντικειμένων τὰ νοήματα. Τοῦτο γὰρ ἡ ὀργὴ καὶ ἐπὶ τῶν κριτετῶν νοημάτων ἐργάζεσθαι πέφυκεν.

ΛΑ'. Εἴ τις βούλοιο τῶν μοναχῶν, ἀγρίων πειρασθῆναι (21) δαιμόνων, καὶ τῆς αὐτῶν τέχνης ἐξὶν λαβεῖν, τηρεῖτω τοὺς λογισμοὺς, καὶ τὰς ἐπιτάσεις σημειώσθω τούτων, καὶ τὰς ἀνέσεις, καὶ τὰς μετεμπλοκάς, καὶ τοὺς χρόνους, καὶ τίνες τῶν δαιμόνων οἱ τοῦτο ποιοῦντες, καὶ ποῖος ποίῃ δαίμωνι ἀκολουθεῖ, καὶ τίς τίνι οὐχ ἔπεται, καὶ ζητεῖτω παρὰ Χριστοῦ τούτων τοὺς λόγους. Πάνυ γὰρ χαλεπαίνουσιν ἐπὶ τοῖς γνωστικώτερον τὴν ἀρετὴν (22) μετιῶσι, βουλόμενοι κατατοξεύειν ἐν σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῆ καρδίᾳ.

ΛΒ'. Δύο τῶν δαιμόνων δευτάτους παρατηρήσας ἐδρήσεις, καὶ σχεδὸν τὴν κίνησιν τοῦ νοῦς ἡμῶν παρατρέχοντας, τὸν δαίμονα τῆς πορνείας, καὶ τὸν συναρπάζοντα ἡμᾶς πρὸς βλασφημίαν (23). Ἄλλ' ὁ μὲν δευτέρος ἐστὶν ὀλιγοχρόνιος, ὁ δὲ πρότερος εἰ μὴ μετὰ πάθους κινεῖ τοὺς λογισμοὺς, οὐκ ἐμποδίζει ἡμῖν πρὸς τὴν γνῶσιν (24) τοῦ Θεοῦ.

ΛΓ'. Σῶμα μὲν χωρῖσαι ψυχῆς, μόνου ἐστὶ τοῦ συνδήσαντος· ψυχὴν δὲ ἀπὸ σώματος, καὶ τοῦ ἐπιειμένου τῆς ἀρετῆς. Τὴν ἀναχώρησιν, μελέτην θανάτου καὶ φυγὴν τοῦ σώματος οἱ Πατέρες ἡμῶν δνομάζουσιν.

¹¹ Psal. x, 3.

(20) ΑΙ. δυσωδίαν.
(21) ΑΙ. πειραθῆναι.
(22) ΑΙ. πρακτικῆν.

XXVII. Contra impietatem [seu] fetorem qui in dæmonibus obtinet, solet anima incendi ad ratiocinationes, cum ipsis appropinquantibus suscepta fuerit in auxilium, vitio obturbantis aspersa.

Monita.

XXVIII. Non omni tempore possumus consuetam regulam perficere, sed attendendum est opportunitati, et mandata possibilis committendum pro viribus operari. Nam huiusmodi opportuna tempora nec ipsi dæmones ignorant. Unde commoti contra nos, quæ fieri possunt prohibent; quæ fieri non possunt, agere nos compellant. Egrotos, ne in doloribus Deo gratias agant, et ministros patienter tolerant, impediunt; consimilique modo hortantur ad abstinentiam imbecillies, et ad psallendum erecto in pedes corpore eos qui gravati sunt.

XXIX. Quoties in urbibus aut vicis ad breve tempus manere cogimur, tunc præcipue continentiæ firmiter adhærentes, cum sæcularibus conversabimur; ne crassescens mens nostra, et solita diligentia ob præsens tempus privata, aliquid contra sententiam suam faciat, evadatque fugitiva, dum a dæmonibus impetitur.

XXX. Inter tentationes non prius orabis, quam nonnulla verba irato animo protuleris adversus vexatorem. Cum enim anima tua cogitationibus velut qualitatibus sit affecta, continget nec puram fundi precem. Quod si nonnihil ad eos cum ira dixeris, confundis ac dissipas adversariorum consilia. Si quidem ita natura comparatum est, ut ira hoc quoque conficiat in melioribus cogitationibus.

XXXI. Si quis monachus periculum facere velit de feris dæmonibus, eorumque artis usum capere, observet cogitationes, quarum intentiones notet, remissiones, complicationes, tempora, et quinam dæmonum hoc faciant, tum qualis qualem dæmonem sequatur, quis vero quem non comitetur; atque a Christo postulet horum causas et rationes. Admodum enim succensent iis qui virtutem [activam] gnostico magis modo excolunt, cupientes sagittare in obscuro rectos corde ¹¹.

XXXII. Duos e dæmonibus velocissimos observando reperies, tantum non animi nostri motum prætereurrentes: dæmonem fornicationis, eumque qui nos corripit ad blasphemiam; verum posterior brevis est temporis; prior vero, nisi cum affectu moverit cogitationes, non arcebit nos a cognitione Dei.

XXXIII. Corpus quidem sejungere ab anima, illius solius est qui colligavit, animam vero a corpore, ad eum quoque pertinet qui virtutis desiderio tenetur. Solitariam enim vitam Patres nostri meditationem mortis et corporis fugam nominant.

(25) ΑΙ. add. Θεοῦ.
(24) ΑΙ. inser. τῆν.

discutiō.

when in town

*auf gewisse
xans*

KZ'. Πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν δυσσέθειαν (20) ἐν A τοῖς δαίμοσιν, εἴωθεν ἀνάπτεσθαι πρὸς λογισμοὺς ἢ ψυχῇ, ὅταν αὐτῶν ἐγγιζόντων ἀντικαμβάνηται, τῷ τοῦ παρενοχλοῦντος πάθει πεπονημένη.

Ἵποθῆκαι.

KH'. Οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ δυνατὸν ἐκτελεῖν τὸν συνήθη κανόνα, προσέχειν δὲ δεῖ τῷ καιρῷ, καὶ τὰς ἐνδεχομένας ἐντολάς ὡς ἐνὶ μάλιστα πειραῖσθαι ποιεῖν. Τοὺς γὰρ καιροὺς καὶ αὐτοὶ τοὺς τοιοῦτους οὐκ ἀγνοοῦσιν οἱ δαίμονες. "Ὅθεν κινούμενοι καθ' ἡμῶν, τὰ μὲν δυνατὰ γενέσθαι κωλύουσι, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ γενέσθαι, πράττειν ἡμᾶς καταναγκάζουσι. Καὶ γὰρ τοὺς ἀσθενούντας, εὐχαριστεῖν μὲν ἐπὶ τοῖς ἀλγηδόσι, καὶ μακροθυμεῖν ἐπὶ τοῖς ὑπηρετοῦσιν ἀποκωλύουσιν ἀτονούντας δὲ πάλιν, ἐγκρατεῦσθαι, καὶ βεβαρημένους, ἐστῶτας ψάλλειν προτρέπονται.

KΘ'. Ὅταν ἐν πόλεσιν ἢ ἐν κώμαις ἐπ' ὀλίγον ἀνακαζώμεθα διατρίβειν, τότε μάλιστα σφοδρότερον τῆς ἐγκρατείας ἐχόμενοι, τοῖς κοσμικοῖς συνεσόμεθα, μὴποτε παχυθυεῖς ἡμῶν ὁ νοῦς, καὶ τῆς συνήθους ἐπιμελείας διὰ τὸν παρόντα καιρὸν στερηθεῖς, πράξει τι τῶν ἀβουλήτων, καὶ γένηται φυγὰς, ὑπὸ τῶν δαιμόνων βαλλόμενος.

Λ'. Οὐ πρότερον προσεύξῃ πειραζόμενος, πρὶν εἰπεῖν τινα βήματα μετ' ὀργῆς πρὸς τὸν θλιβόντα. Τῆς γὰρ ψυχῆς σου πεποιωμένης τοῖς λογισμοῖς, συμβαίνει μὴδὲ καθαρὰν γενέσθαι τὴν προσευχὴν. Ἐὰν δὲ μετ' ὀργῆς εἴπῃς τι πρὸς αὐτοὺς, συγγείς τε καὶ ἐξαφανίζεις τῶν ἀντικειμένων τὰ νοήματα. Τοῦτο γὰρ ἢ ὀργὴ καὶ ἐπὶ τῶν κριεττόνων νοημάτων ἐργάζεσθαι πέφυκεν.

ΛΑ'. Εἴ τις βούλοιο τῶν μοναχῶν, ἀγρίων πειρασθῆναι (21) δαιμόνων, καὶ τῆς αὐτῶν τέχνης ἔξιν λαβεῖν, τηρεῖτω τοὺς λογισμοὺς, καὶ τὰς ἐπιτάσεις σημειούσθω τούτων, καὶ τὰς ἀνέσεις, καὶ τὰς μετεμπλοκάς, καὶ τοὺς χρόνους, καὶ τίνες τῶν δαιμόνων οἱ τοῦτο ποιοῦντες, καὶ ποῖος ποίῳ δαίμωνι ἀκολουθεῖ, καὶ τίς τίνι οὐχ ἔπεται, καὶ ζητεῖτω παρὰ Χριστοῦ τούτων τοὺς λόγους. Πάνυ γὰρ χαλεπαίνουσιν ἐπὶ τοῖς γνωστικώτερον τὴν ἀρετὴν (22) μεινοῦσι, βουλόμενοι κατατοξεύειν ἐν σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῆ καρδίᾳ.

ΛΒ'. Δύο τῶν δαιμόνων ὀξυτάτους παρατηρήσας εὐρήσεις, καὶ σχεδὸν τὴν κίνησιν τοῦ νοὸς ἡμῶν πατραρέχοντας, τὸν δαίμονα τῆς πορνείας, καὶ τὸν συναρπάζοντα ἡμᾶς πρὸς βλασφημίαν (23). Ἄλλ' ὁ μὲν δεύτερος ἐστὶν ὀλιγοχρόνιος, ὁ δὲ πρότερος εἰ μὴ μετὰ πάθους κινεῖ τὸν λογισμὸν, οὐκ ἐμποδίζει ἡμῖν πρὸς τὴν γνῶσιν (24) τοῦ Θεοῦ.

ΛΓ'. Σῶμα μὲν χωρίσαι ψυχῆς, μόνου ἐστὶ τοῦ συνδῆσαντος· ψυχὴν δὲ ἀπὸ σώματος, καὶ τοῦ ἐφειμένου τῆς ἀρετῆς. Τὴν ἀναχώρησιν, μελέτην θανάτου καὶ φυγὴν τοῦ σώματος οἱ Πατέρες ἡμῶν ὀνομάζουσιν.

XXVII. Contra impietatem [seu] fetorem qui in dæmonibus obtinet, solet anima incendi ad ratiocinationes, cum ipsis appropinquantibus suscepta fuerit in auxilium, vitio obturbantis aspersa.

Monita.

XXVIII. Non omni tempore possumus consuetam regulam perficere, sed attendendum est opportunitati, et mandata possibilis connitendum pro viribus operari. Nam hujusmodi opportuna tempora nec ipsi dæmones ignorant. Unde commoti contra nos, quæ fieri possunt prohibent; quæ fieri non possunt, agere nos compellunt. Ægrotos, ne in doloribus Deo gratias agant, et ministros patienter tolerant, impediunt; consimilique modo hortantur ad abstinentiam imbecilles, et ad psallendum erecto in pedes corpore eos qui gravati sunt.

XXIX. Quoties in urbibus aut vicis ad breve tempus manere cogimur, tunc præcipue continentie firmitus adhærentes, cum sæcularibus conversabimur; ne crassescens mens nostra, et solita diligentia ob præsens tempus privata, aliquid contra sententiam suam faciat, evadatque fugitiva, dum a dæmonibus impetitur.

XXX. Inter tentationes non prius orabis, quam nonnulla verba irato animo protuleris adversus vexatorem. Cum enim anima tua cogitationibus velut qualitatibus sit affecta, continget nec puram fundi precem. Quod si nonnil ad eos cum ira dixeris, confundis ac dissipas adversariorum consilia. Si quidem ita natura comparatum est, ut ira hoc quod que conficiat in melioribus cogitationibus.

XXXI. Si quis monachus periculum facere velit de feris dæmonibus, eorumque artis usum capere, observet cogitationes, quarum intentiones notet, remissiones, complicationes, tempora, et quinam demonum hoc faciant, tum qualis qualem dæmonem sequatur, quis vero quem non comitetur; atque a Christo postulet horum causas et rationes. Admodum enim succensent iis qui virtutem [activam] gnostico magis modo excolunt, cupientes sagitare in obscuro rectos corde¹¹.

XXXII. Duos e dæmonibus velocissimos observando reperies: tantum non animi nostri motum prætercurrentes: dæmonem fornicationis, eumque qui nos corripit ad blasphemiam; verum posterior brevis est temporis; prior vero, nisi cum affectu moverit cogitationes, non arcebit nos a cognitione Dei.

XXXIII. Corpus quidem sejungere ab anima, illius solius est qui colligavit, animam vero a corpore, ad eum quoque pertinet qui virtutis desiderio tenetur. Solitariam enim vitam Patres nostri meditationem mortis et corporis fugam nominant.

¹¹ Psal. x, 3.

(20) Al. δυσωδιαν.

(21) Al. πειραθῆναι.

(22) Al. πρακτικὴν.

(23) Al. add. Θεοῦ.

(24) Al. inser. τὴν.

discutimus.

when in town

*see likewise
exams*

XXXIV. Qui carnem male enutriunt, ejusque curam faciunt in desiderijs¹², de ipsis se, non de illa, conquerantur. Norunt nempe Creatoris gratiam, qui animæ impassibilitatem per hoc corpus adepti sunt, et rerum contemplationi aliquantum incumbunt.

De impassibilitatis signis.

XXXV. Ubi mens cœperit absque distractione precari, tunc circa partem animæ irascentem, omne nocte dieque committitur prælium.

XXXVI. Imperturbationis indicium est, animus qui incipit cernere jubar suum, et manet ad somni spectra tranquillus, resque æquabiliter aspicit.

XXXVII. Robusta mens est, quæ nihil e rebus mundi hujus tempore orationis sibi repræsentat.

XXXVIII. Mens quæ ope Dei activam vitam recte excoluit, et ad cognitionem prope accessit, parum aut nullatenus partem animæ irrationabilem sentit, cognitione sublimem ipsam rapiente, ac a sensibilibus separante.

XXXIX. Anima indolentiam obtinet, non quæ rebus non afficitur, sed quæ ad rerum etiam reminiscentias imperturbata perseverat.

XL. Qui perfectus est, propriè non dicitur continens, nec qui caret affectu, tolerans; quandoquidem affecti afflictique est tolerantia, et turbati continentia.

XLI. Magnum quidem est sine distractione orare; sed majus est psallere sine distractione.

XLII. Qui virtutes in semetipso collocavit, iisque totus commistus est, non amplius legis meminit, vel præceptorum, vel supplicij; sed ea dicit et facit, quæcumque optimus suggerit habitus.

Theoremata practica.

XLIII. Dæmonica cantica cupiditatem nostram cient, animamque in fœdas imaginationes injiciunt; contra psalmi et hymni, et cantica spiritalia, semper ad recordationem virtutis provocant, ferventem animum nostrum refrigerant, ac desideria extinguunt.

XLIV. Si luctatorum est elidi et vicissim elidere, nobiscum autem luctantur dæmones, ipsi ergo atterentes nos, a nobis contra atteruntur. « Confringam illos, » inquit, « nec poterunt stare¹³. » Ac iterum: « Qui tribulant me et inimici mei, ipsi infirmati sunt et ceciderunt¹⁴. »

XLV. Requies cum sapientia, et labor cum prudentia conjunctus est. Non datur enim sapientiam consequi sine bello, nec licet bellum præclare gerere absque prudentia. Huic namque commissum est, uti dæmonum esserato animo resistat, dum animæ facultates cogit ad operationes naturæ consentaneas, et sapientiæ viam præparat.

¹² Rom. XIII, 14. ¹³ Psal. XVII, 39. ¹⁴ Psal. XXVI, 2.

(25) Al. ἀπερισπάστως.

(26) Al. λείως.

ΑΔ'. Οἱ τὴν σάρκα κακῶς διατρέφοντες, καὶ πρόνοιαν αὐτῆς εἰς ἐπιθυμίας ποιοῦμενοι, ἑαυτοὺς μὴ ταύτην καταμεμφέσθωσαν. Ἰσασι γὰρ τὴν χάριν τοῦ Δημιουργοῦ, οἱ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπάθειαν διὰ τοῦ σώματος τούτου κτησάμενοι, καὶ τῇ τῶν ὄντων θεωρίᾳ ποσῶς ἐπιβάλλοντες.

Περὶ τῶν τῆς ἀπαθείας συμβόλων.

ΑΕ'. Ὄταν ὁ νοῦς ἀπερισπάστως (25) ἀρξῆται ποιεῖσθαι τὰς προσευχάς, τότε περὶ τὸ θυμικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, νύκτωρ καὶ μεθήμεραν ὁ πᾶς συνίσταται πόλεμος.

ΑΖ'. Ἀπαθείας τεκμήριον, νοῦς ἀρξάμενος τὸ οἰκετὸν φέγγος ὄρᾶν, καὶ πρὸς τὰ καθ' ὕπνον φάσματα διαμένων ἤσυχος, καὶ λείως (26) βλέπων τὰ πράγματα.

ΑΖ'. Ἐρῶται νοῦς μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου τούτου παρὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς φανταζόμενος.

ΑΗ'. Νοῦς σὺν Θεῷ πρακτικὴν κατορθώσας, καὶ προσπελάσας τῇ γνώσει, ὀλίγον ἢ οὐδόλως τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς ἐπαισθάνεται, τῆς γνώσεως αὐτὸν ἀρπαζούσης μετάρσιον, καὶ χωριζούσης τῶν αἰσθητῶν.

ΑΘ'. Ἀπάθειαν ἔχει ψυχὴ, οὐχ ἡ μὴ πάσχουσα πρὸς τὰ πράγματα, ἀλλ' ἡ καὶ πρὸς τὰς μνήμας αὐτῶν ἀτάραχος διαμένουσα.

ΑΙ'. Ὁ τέλειος οὐκ ἐγκρατεύεται, καὶ ὁ ἀπαθὴς οὐχ ὑπομένει, εἴπερ τοῦ πάσχοντος ἡ ὑπομονή, καὶ τοῦ ὀχλουμένου ἡ ἐγκράτεια.

ΜΑ'. Μέγα μὲν τὸ ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι, μείζον δὲ καὶ (27) τὸ ψάλλειν ἀπερισπάστως.

ΜΒ'. Ὁ τὰς ἀρετὰς ἐν ἑαυτῷ καθιδρύσας, καὶ ταῦταις ὅλος ἀνακραθεὶς, οὐκ ἔτι μέμνηται νόμου ἢ ἐντολῶν ἢ κολάσεως, ἀλλὰ ταῦτα λέγει καὶ πράττει ὅποσα ἡ ἀρίστη ἕξις ὑπαγορεύει.

Θεωρήματα πρακτικὰ.

ΜΓ'. Αἱ μὲν δαιμωνιώδεις ψῆλαι, τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν κινουσί, καὶ εἰς αἰσχροὺς τὴν ψυχὴν φαντασίας ἐμβάλλουσιν· οἱ δὲ ψαλμοὶ καὶ οἱ ὕμνοι καὶ αἱ πνευματικαὶ ψῆλαι, εἰς μνήμην αἰετῆς τῆς ἀρετῆς τὸν νοῦν προκαλοῦνται, περιζέοντα τὸν θυμὸν ἡμῶν καταψύχοντες, καὶ τὰς ἐπιθυμίας μαραίνοντες.

ΜΔ'. Εἰ οἱ παλαιότες ἐν τῷ θλίβεσθαι καὶ ἀντιθλίβειν εἰσι, παλαιούσι δὲ ἡμῖν οἱ δαίμονες, καὶ αὐτοὶ ἄρα θλίβοντες ἡμᾶς, ὅφ' ἡμῶν ἀντιθλίβονται. « Ἐκθλίψω αὐτοὺς (28), » φησὶ, « καὶ οὐ μὴ δύνανται στήναι. » Καὶ πάλιν· « Οἱ θλίβοντές με καὶ οἱ ἐχθροί μου, αὐτοὶ ἠσθένησαν καὶ ἔπεσον. »

ΜΕ'. Ἀνάπαυσις μὲν τῇ σοφίᾳ, κόπος δὲ τῇ φρονήσει συνέζευκται. Οὐκ ἔστι γὰρ σοφίαν κτήσασθαι ἄνευ πολέμου, καὶ οὐκ ἔστι κατορθῶσαι τὸν πόλεμον χωρὶς φρονήσεως. Αὕτη γὰρ ἀνθίστασθαι τῷ θυμῷ, τῷ τῶν δαιμόνων, πεπίστευται, τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν ἀναγκάζουσα, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς σοφίας προευτρεπίζουσα.

(27) Al. τὸ καί.

(28) Al. inser. γάρ.

ΜΓ'. Πειρασμός ἐστὶ μοναχοῦ, λογισμὸς διὰ τοῦ Α παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἀναβάς καὶ σκοτίζων τὸν νοῦν.

ΜΖ'. Ἀμαρτία ἐστὶ μοναχοῦ, ἡ πρὸς τὴν ἀπγορευμένην ἡδονὴν τοῦ λογισμοῦ συγκατάθεσις.

ΜΗ'. Ἄγγελοι μὲν χαίρουσι μειουμένης κακίας, δαίμονες δὲ, τῆς ἀρετῆς. Οἱ μὲν γὰρ εἰσὶν ἐλέους καὶ ἀγάπης θεράποντες· οἱ δὲ ὀργῆς καὶ μίσους ὑπήκοοι. Καὶ οἱ μὲν πρότεροι πλησιάζοντες, πνευματικῆς θεωρίας ἡμᾶς πληροῦσιν· οἱ δὲ δευτέροι προσεγγίζοντες, εἰς ἀσυχρὰς τὴν ψυχὴν φαντασίας ἐμβάλουσι.

ΜΘ'. Αἱ ἀρεταὶ οὐ τὰς τῶν δαιμόνων ὁρμὰς ἀνακάπτουσι, ἀλλ' ἡμᾶς ἀθώους διαφυλάττουσι.

Ν'. Πρακτικὴ ἐστὶ, μέθοδος πνευματικῆς, τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἐκκαθαίρουσα.

ΝΑ'. Οὐκ ἀρκοῦσιν αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐντολῶν πρὸς τὸ τελεῖν· ἰάσασθαι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἐὰν μὴ καὶ κατάλληλοι ταύταις διαδέξωται τὸν νοῦν θεωρίαι.

ΝΒ'. Οὐ πᾶσι μὲν τοῖς ὑπ' ἀγγέλων λογισμοῖς ἡμῖν ἐμβαλλομένοις δυνατὸν ἀντιστῆναι, πάντας δὲ τοὺς ὑπὸ δαιμόνων λογισμοὺς δυνατὸν ἀνατρέψαι· ἔπεται δὲ τοῖς μὲν προτέροις λογισμοῖς εἰρηνικὴ κατὰστασις, τοῖς δὲ δευτέροις τεταραγμένη.

ΝΓ'. Ἀπαθεία· ἔχονον (29) ἀγάπη· ἀπάθεια δὲ ἐστὶν ἄνθος τῆς πρακτικῆς· πρακτικὴν δὲ συνίστησιν ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν· τούτων δὲ φύλαξ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὅστις γέννημα τῆς ὀρθῆς ἐστὶ πίστεως· πίστις δὲ ἐστὶν ἐνδιάθετον ἀγαθόν, ἣτις ἐνυπάρχειν πέφυκε καὶ τοῖς μηδέπω πεπιστευκόσι Θεῷ.

ΝΔ'. Ὡσπερ ἐνεργοῦσα διὰ τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ, τῶν ἀσθενούντων μελῶν ἐπαισθάνεται· οὕτως ἐνεργῶν καὶ ὁ νοῦς τὴν οἰκειὰν ἐνέργειαν, τὰς τε δυνάμεις ἐπιγινώσκει τὰς ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τῆς ἐμποδίζουσης αὐτῷ, τὴν θεραπευτικὴν αὐταῖς (30) ἐντολὴν ἐφουρίσκει.

ΝΕ'. Ὁ νοῦς τὸν ἐμπαθῆ πόλεμον πολεμῶν, οὐ θεωρήσει τοὺς λογισμοὺς (31) τοῦ πολέμου· τῷ γὰρ ἐν νυκτὶ μαχομένῳ προσέοικεν· ἀπάθειαν δὲ κτησάμενος, βλάβεις ἐπιγινώσεται τὰς μεθοδείας τῶν πολεμίων.

ΝΖ'. Πέρασ μὲν πρακτικῆς, ἀγάπη, γνώσεως δὲ ὀεολογία· ἀρχαὶ δὲ ἑκατέρων, πίστις καὶ φυσικὴ θεωρία. Καὶ ὅσοι μὲν τῶν δαιμόνων τοῦ παθητικοῦ μέρους ἐφάπτονται τῆς ψυχῆς, οὗτοι λέγονται ἀντικεῖσθαι τῇ πρακτικῇ· ὅσοι δ' αὖ τῷ λογιστικῷ διόχουσιν, ἐχθροὶ πάσης ἀληθείας ὀνομάζονται, καὶ ἐναντίοι τῇ θεωρίᾳ.

ΝΖ'. Οὐδὲν τῶν καθαιρόντων τὰ σώματα, σύνεστι μετὰ τοῦτο τοῖς καθαρθεῖσιν· αἱ δὲ ἀρεταί, ὁμοῦ τε καθαιροῦσι τὴν ψυχὴν, καὶ καθαρθεῖση συμπαραμένουσιν.

ΝΗ'. Κατὰ φύσιν ἐνεργεῖ λογικὴ ψυχὴ, ὅταν τὸ μὲν ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς μέρος τῆς ἀρετῆς ἐφίε-

XLVI. Tentatio monachi est, cogitatio per animæ partem patibilem ascendens, ac mentem tenebris obducens.

XLVII. Peccatum est monachi, consensus cogitationis ad illicitam voluptatem.

XLVIII. Angeli gaudent, quoties vitium minuitur; dæmones, quoties virtus. Illi enim misericordiae et charitatis sunt famuli; hi vero, iræ ac odii servi. Et primi quidem cum accedunt, spiritali nos replent contemplatione; secundi autem dum appropinquant, animam in turpes conjiciunt imagines.

XLIX. Virtutes non quidem insultus demonum inhibent, sed nos innoxios conservant.

L. Practica est, spiritualis methodus, quæ animæ partem circa affectus versantem expurgat.

LI. Non sufficiunt mandata effectui tradita, ad perfecte sanandas animæ facultates, nisi et conventiones ipsis contemplationes menti succedant.

LII. Non omnibus quidem cogitationibus nobis per angelos immissis resistere possibile est, sed fieri potest ut cunctas a dæmonibus suggestas cogitationes evertamus; sequitur autem priores illas pacatus status, posteriores turbatus.

LIII. Impassibilitatis proles charitas; est autem impassibilitas practicæ flos, et practicam constituit observatio præceptorum; horum custos, Dei timor, qui rectæ fidei fetus est. Porro fides est internum animi bonum, et inesse solet iis quoque qui Deo nondum crediderunt.

LIV. Quemadmodum anima instrumento corporis operans, infirma membra intelligit: sic et mens proprium exerens effectum, suas recognoscit facultates, ac per eam quæ impedimento ei est, quod ipse sanitatem procurat adinvenit præceptum.

LV. Animus qui bello occupatur affectuum, belli non spectabit rationes. Est enim similis nocturno pugnatore. Cum vero consecutus fuerit imperturbationem, facile hostium agnoscat insidias.

LVI. Activæ exercitationis terminus est charitas, cognitionis vero rectus de Deo sermo; ambarum autem principia, fides et naturalis contemplatio.

D Adhæc qui dæmones eam animæ partem adoriuntur qua perturbationibus afficimur, dicuntur illi opponi activæ vitæ; etenim qui parti ratiocinatrici molestiam afferunt, omnis veritatis inimici nominantur, atque contemplationis adversarii.

LVII. Nihil eorum quæ purgant corpora, remanet postea cum purgatis; at virtutes simul et purificant animam, et cum purificata commorantur.

LVIII. Secundum naturam operatur anima rationalis, quando tum pars illius qua concupiscit, vir-

(29) ΑΙ. ἔχονον.

(30) ΑΙ. αὐτῆς.

(31) ΑΙ. λόγους.

ΠΡΑΚΤΙΚῆ

contemplationes
in mente

ἀπάθεια δὲ
ἴσως ἢ μὴ

use of om
weakness

X

tatem appetit, tum pars qua irascitur, pro ea. *Α* tum virtute decertat, tum denique pars qua ratiocinatur, in creaturarum incumbit contemplationem.

LIX. Qui in activo exercitio progressum facit, vitia affectusque imminuit; qui autem in contemplatione, ignorantiam: et priorum quidem erit aliquando absoluta destructio; ignorantis vero, alterius aiunt finem fore, alterius nequaquam.

LX. Quæ in usu sunt bona et mala, virtutum et vitiorum sunt efficientia: ad prudentiam deinceps spectat iis uti ad utraque.

LXI. Cæterum cum anima rationalis, juxta sapientem nostrum præceptorem, tribus partibus consistet, si virtus occupaverit partem ratiocinantem, vocatur prudentia et intelligentia et sapientia; si concupiscentem, temperantia et charitas et continentia; si irascentem, fortitudo et patientia; si totam animam, justitia. Et prudentiæ quidem incumbit, contra adversarij potestates exercitum ducere, virtutes propugnare, impugnare vitia, et quæ media sunt, pro tempore administrare; intelligentiæ vero est, cuncta conducentia nos ad propositum, apte disponere; at sapientiæ, contemplari rationes corporum et rerum incorporearum. Jam temperantiæ interest, aspicere citra affectum. res quæ in nobis imagines concitant rationi adversas; charitatis autem, omni imagini Dei talem se exhibere, qualem fere et prototypo, licet eas contentur dæmones inquinare; continentæ vero, universam gulæ voluptatem læte abjicere. At hostes nullatenus timere, et alacriter molesta tolerare, effectus sunt patientiæ et fortitudinis. Denique ad justitiam pertinet, concentum et harmoniam animæ partium conficere.

LXII. Fructus seminum, manipuli sunt; virtutis, cognitio: et sicut semina comitantur lacrymæ¹⁵, ita manipulos gaudium.

LXIII. Non deposuerit homo recordationes affectuum effectrices, qui cupiditatis et iræ curam non gesserit, illam jejuniis, vigiliis, humicubationibus consumens; hanc æquanimitatibus, injuriæ oblivioni ac eleemosynis delinens. Ex his enim duobus affectibus cunctæ fere constant dæmoniacæ cogitationes, quæ mentem in perditionem ac interitum præcipitant. Fieri porro nequit ut superet quis hocce affectus, nisi omni ex parte cibos, opes, gloriam despiciat, insuperque corpus suum, propter illos qui percutere ipsum tentant sæpenumero. Necessè igitur plane est imitari homines qui in mari periclitantur, et armamenta ejiciunt propter vim ventorum et insurgentium fluctuum. Verum hic diligenter attendi debet, ne dum sarcinam projicimus, ideo faciamus, ut ab hominibus spectemur: nam

¹⁵ Psal. cxxv, 6.

(52) ΑΙ. μερῶν.
(55) ΑΙ. χρημάτων.

ται, τὸ δὲ θυμικὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνίζεται, τὸ ἐδ λογιστικὸν ἐπιβάλλει τῇ θεωρίᾳ τῶν γεγονότων.

ΝΘ'. Ὁ μὲν προκόπτων ἐν πρακτικῇ, τὰ πάθη μειοῖ, ὁ δὲ ἐν θεωρίᾳ, τὴν ἀγνωσίαν· καὶ τῶν μὲν παθῶν, ἔσται ποτὲ καὶ φθορὰ παντελῆς, τῆς δὲ ἀγνωσίας, τῆς μὲν εἶναι πέρασ, τῆς δὲ μὴ εἶναι γρᾶσι.

Ξ'. Τὰ παρὰ τὴν χρῆσιν ἀγαθὰ καὶ κακὰ, τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν γίνεται ποιητικά. Φρονήσεως δὲ ἔστι λοιπὸν, τὸ χρῆσασθαι τούτοις πρὸς ὁάτερα.

ΞΑ'. Τριμεροῦς δὲ τῆς λογικῆς ψυχῆς οὐσῆς κατὰ τὸν σοφὸν ἡμῶν διδάσκαλον, ὅταν μὲν ἐν τῷ λογιστικῷ μέρει γένηται ἡ ἀρετὴ, καλεῖται φρόνησις καὶ σύνεσις καὶ σοφία· ὅταν δὲ ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, σιφροσύνη καὶ ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια· ὅταν δὲ ἐν τῷ θυμικῷ, ἀνδρεία καὶ ὑπομονή· ἐν ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ, δικαιοσύνη. Καὶ φρονήσεως μὲν ἔργον, τὸ στρατηγεῖν πρὸς τὰς ἀντικειμένους δυνάμεις, καὶ τῶν μὲν ἀρετῶν ὑπερασπίζειν, πρὸς δὲ τὰς κακίας παρατάττεσθαι, τὰ δὲ μέσα πρὸς τοὺς καιροὺς διοικεῖν· συνέσεως δὲ, τὸ πάντα τὰ συντελοῦντα ἡμῖν πρὸς τὴν σκοπὸν, ἀρμοδίως οἰκονομεῖν· σοφίας δὲ, τὸ θεωρεῖν λόγους σωμάτων καὶ ἀσωμάτων· σιφροσύνης δὲ ἔργον, τὸ βλέπειν ἀπαθῶς τὰ πράγματα, τὰ κινουντα ἐν ἡμῖν φαντασίας ἀλόγους· ἀγάπης δὲ, τὸ πάση εἰκόνι τοῦ Θεοῦ τοιαύτην ἑαυτὴν ἐμπαρέχειν, οἷαν καὶ τῷ πρωτοτύπῳ σχεδόν, κἂν μιαινὴν αὐτὰς ἐπιχειρῶσιν οἱ δαίμονες· ἐγκρατείας δὲ, τὸ πᾶσαν ἡδονὴν τοῦ φάρυγγος μετὰ χαρᾶς ἀποσειεσθαι· μὴ δεδιέναι δὲ τοὺς πολεμίους, καὶ προθύμως ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς, τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἀνδρείας ἔστι· δικαιοσύνης δὲ, τὸ συμφωνίαν τινὰ καὶ ἀρμονίαν τῶν τῆς ψυχῆς μελῶν (52) κατεργάζεσθαι.

ΞΒ'. Καρπὸς μὲν σπερμάτων, τὰ δράγματα, ἀρετῶν δὲ ἡ γνῶσις· καὶ ὡς ἔπεται τοῖς σπέρμασι δάκρυα, οὕτω τοῖς δράγμασιν ἡ χαρὰ.

ΞΓ'. Οὐκ ἂν ἀπόθοιτο τὰς ἐμπαθεῖς μνήμας ὁ ἄνθρωπος, μὴ ἐπιθυμίας καὶ θυμοῦ ἐπιμέλειαν ποιησάμενος, τὴν μὲν νηστείας καὶ ἀγρυπνίας καὶ χαμηνίαις καταναλώσας, τὸν δὲ μακροθυμίας καὶ ἀμνησικαχίας καὶ ἐλεημοσύναις καθημερώσας. Ἐκ γὰρ τῶν δύο τούτων παθῶν, πάντες οἱ δαιμονιώδεις σχεδὸν συνίστανται λογισμοί, οἱ τὸν νοῦν ἐμβάλλοντες εἰς ἄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ἀδύνατον δὲ τῶν παθῶν τούτων περιγενέσθαι, μὴ παντελῶς βρωμάτων καὶ πομάτων (53) καὶ δόξης ὑπεριδόντα, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἰδίου σώματος, διὰ τοὺς βράζειν αὐτὸν (54) πολλάκις ἐπιχειροῦντας. Πᾶσα οὖν ἀνάγκη μιμῆσθαι τοὺς κινδυνεύοντας ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ τῶν σκευῶν ἐκβολὴν ποιουμένους, διὰ τὴν βίαν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ἐπανισταμένων κυμάτων. Ἄλλ' ἐνταῦθα προσεκτέον ἀκριθῶς, μὴ ἐκβολὴν ποιούμενοι τῶν σκευῶν, πρὸς

(53) In Nilo αὐτό.

φυσικ.

τιμὴ γ' ἡμῶν
ελ.

νὴν γ' ἡμῶν.

κοιτῶν
ἐπιπέσειν

νὴν
ἐπιπέσειν

τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις ποιήσωμεν. Ἐπεὶ ἀποχομὲν τὸν μισθὸν ἑαυτῶν, καὶ ἄλλο χαλεπότερον τοῦ προτέρου διαδέχεται (35) ἡμᾶς ναυάγιον, τοῦ τῆς κενοδοξίας ἀντιπνεύσαντος δαίμονος. Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν ταῖς Εὐαγγελίοις τὸν κυβερνήτην νοῦν παιδεύων φησὶν· « Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτούς (36)· εἰ δὲ μὴγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ Πατρὶ ἡμῶν (37) τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Καὶ πάλιν· « Ὅταν προσεύχησθε (38), » φησὶν, « οὐκ ἔσεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσι (39), ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς πλατείαις (40) ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμήν λέγω ὑμῖν· ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. » Καὶ πάλιν λέγει· « Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ ἔσεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες Ἀμήν λέγω ὑμῖν· ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. » Ἀλλὰ προσεκτέον ἐνταῦθα τῷ Ιατρῷ τῶν ψυχῶν, πῶς διὰ τῆς ἐλεημοσύνης τὸν θυμὸν θεραπεύει, διὰ δὲ τῆς προσευχῆς τὸν νοῦν καθαρίζει· καὶ πάλιν διὰ τῆς νηστείας τὴν ἐπιθυμίαν καταμαραίνει· ἐξ ὧν συνίσταται « ὁ νέος ἄνθρωπος, ὁ ἀνακαινούμενος κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὸν. » ἐν ᾧ « οὐκ ἐνι, » διὰ τὴν ἀπάθειαν, « ἄρσεν καὶ θῆλυ, » οὐδὲ, διὰ τὴν μίαν πίστιν καὶ ἀγάπην, « Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομῆ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος καὶ (41) Σκύθης, δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, ἀλλὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. »

ΞΔ'. (42) Οἱ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ διὰ τὰ πάθη χρονίζοντες ἐν ἡμῖν, κατάρουσι τὸν νοῦν εἰς ἄβυσσον καὶ ἀπώλειαν. Ὡσπερ γὰρ τὸ νόημα τοῦ ἄρτου χρονίζει ἐν τῷ πεινῶντι, διὰ τὴν πείναν, καὶ τὸ νόημα τοῦ ὕδατος ἐν τῷ διψῶντι, διὰ τὴν δίψαν· οὕτω καὶ τὰ νοήματα τῶν χρημάτων καὶ κτημάτων χρονίζει διὰ τὴν πλεονεξίαν, καὶ τὰ νοήματα τῶν βρωμάτων καὶ τῶν τιχομένων αἰσχυρῶν λογισμῶν ἐκ τῶν βρωμάτων, χρονίζει διὰ τὰ πάθη· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς κενοδοξίας λογισμῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων νοημάτων, ὁμοίως φανερωθήσεται. Οὐκ ἔστι δὲ νοῦν πνιγόμενον ὑπὸ τῶν τοιούτων νοημάτων, παραστῆναι Θεῷ, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ἀναδήσασθαι στέφανον. Ἐκ τούτων γὰρ τῶν λογισμῶν κατασπώμενος καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐκεῖνος ὁ τρισάθλιος νοῦς, τὸ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ἄριστον παρητήσατο. Καὶ πάλιν ὁ δεσμούμενος χεῖρας καὶ πόδας, καὶ εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος βαλλόμενος, ἐκ τούτων τῶν λογισμῶν εἶχε καθυφασμένον τὸ ἔνδυμα, ὅνπερ οὐκ ἄξιον τῶν τοιούτων γάμων ὁ καλέσας ἀπεφῆνατο εἶναι. Διὸ ἔνδυμά ἐστι γαμικόν, ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς, κοσμικῆς ἀρνησαμένης ἐπιθυμίας. Τίς δὲ ἡ αἰτία τοῦ τὰ νοήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων χρονίζοντα διαφθεῖρειν τὴν γνώσιν, ἐν τοῖς περὶ προσευχῆς κεφαλαίοις λεχθήσεται (43).

A recipimus mercedem nostram, et novum priori acerbius excipiet nos naufragium, contra flante dæmone inanis gloriæ. Quocirca Dominus noster gubernatorem animum erudiendo in Evangelii ait : « Attendite ne eleemosynam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est¹⁶. » Et iterum : « Cum oratis, » inquit, « non eritis sicut hypocritæ, quia amant in synagogis et plateis stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam¹⁷. » Et rursus ait : « Cum autem jejunatis, nolite esse sicut hypocritæ, tristes : exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam¹⁸. » Sed considerandum hoc in loco est, quo pacto medicus animum, per eleemosynam iram curet, ac per orationem mentem emundet, demumque per jejunium vigorem cupiditatis frangat; ex quibus componitur « novus homo, qui renovatur secundum imaginem ejus, qui creavit illum¹⁹; » in quo « non est » ob impassibilitatem « masculus et femina, » neque propter unam fidem et charitatem « gentilis et Judæus, circumcisio et præputium, barbarus et Scythia, servus et liber; sed omnia et in omnibus Christus²⁰. »

LXIV. Impuræ cogitationes dum ob affectus in nobis diu manent, mentem in interitum et perditionem deducunt. Ut enim notio panis perseverat in eo qui esurit, propter famem, et notio aquæ in sitiente, ob sitim: ita etiam pecuniarum possessionumque notiones permanent avaritiæ ergo, et notiones ciborum, turpiumque cogitationum quæ ex dapibus oriuntur, diu remanent affectuum causa. Sed et in cogitationibus vanæ gloriæ itemque reliquis, pari modo apparebit. Non conceditur autem menti talibus cogitatis suffocatae, ut assistat coram Deo, ac justitiæ reportet coronam. Iis quippe cogitationibus distracta miserrima illa in Evangelii mens, cognitionis Dei prandium recusavit²¹. Adhucque qui ligatus fuit manibus et pedibus, atque in tenebras exteriores missus, ex istiusmodi cogitationibus vestem habuit contextam, quem non dignum esse talibus nuptiis, qui vocaverat pronuntiavit. Idcirco vestis nuptialis est, impassibilitas animæ rationalis, quæ mundi cupiditates abnegavit. Cæterum quæ causa sit, ut rerum sensibilium notiones, quandiu durant, corrumpant cognitionem, in capitibus de oratione dicitur.

¹⁶ Matth. vi, 1. ¹⁷ ibid. 5. ¹⁸ ibid. 16. ¹⁹ Coloss. iii, 10, 11. ²⁰ Gal. iii, 28. ²¹ Matth. xxii, 5, 12, 15.

(35) ΑΙ. διαδέχεται.
(36) ΑΙ. αὐτοῖς.
(37) ΝΙΛ. ὑμῶν.
(38) ΑΙ. προσεύχεσθε.
(39) ΑΒΕΣΤ Α ΝΙΛΟ.

(40) ΝΙΛ. γωνίαις τῶν πλατειῶν.
(41) ΑΒΕΣΤ ΑΒ ΑΙ.
(42) ΑΙ. πρᾶρ. Πάντες δέ.
(43) ΙΝ ΝΙΛΟ ΕΪΡΗΤΑΙ.

vanity.

αφ. αθηνα
= vestis nuptia

LXV. A dæmonibus inmissæ cogitationi tres op-
ponuntur cogitationes, quæ amputant eam quando
in mente perdurat: illa quæ ab angelis suppedita-
tur, illa quæ ex nostra voluntate oritur in melius
propendente, et illa quam humanâ natura largitur,
et juxta quam excitati etiam ethnici, diligunt libe-
ros suos, ac parentes suos honorant. At vero bonæ
cogitationi duo tantum obsistunt cogitata: dæmo-
niacum, quodque a libero nostro procedit arbitrio,
ubi ad malum declinat. Nam ex natura cogitatio
nulla mala egreditur. Quia principio mali conditi
non fuimus; quinimo bonum semen seminavit Do-
minus in agro suo²². Neque enim quidquid reci-
pere valemus, hujus plane habemus et facultatem;
quandoquidem qui non esse possumus, non exsi-
stendi facultatem non habemus; nempe facultates
qualitates sunt; quod autem non est, qualitas non
est. Etenim fuit cum malitia non esset, eritque cum
nec erit. Virtutis certe semina deleri nequeunt,
quod et mihi suadet dives ille evangelicus, qui in
inferno damnatus, fratres miserabatur²³, siquidem
commiseratio pulcherrimum existit virtutis semen.

LXVI. Nonnulli sunt ex immundis dæmonibus,
qui legentibus semper assident, conanturque men-
tem eorum abripere, sumpta sæpenumero occasio-
ne ex ipsis divinis Scripturis, et in prava cogitata
desinentes: interdum etiam contra morem oscitare
cogunt, atque gravissimum somnum immittunt,
plurimum a consueto diversum, et ut quidam fra-
trum imaginatione complexi sunt, juxta oppositio-
nem naturalem ineffabilem: quod ego cum frequen-
ter observassem, comperi: capessunt palpebras
cum toto capite, idque proprio corpore frige-
factant: admodum quippe frigida sunt dæmonum
corpora, et crystallo similia: unde et caput senti-
mus velut a cucurbita medicorum attractum cum
stridore. Hoc autem faciunt, ut insitum crania ca-
lorem ad ipsos se pertrahendo, palpebræ postea
per humorem ac frigus relaxatæ, circumfluant ad
pupillas oculorum. Sæpe igitur ubi contrectavi, pal-
pebras tactus sum instar crystalli compactas, to-
tamque faciem mortuæ similem et horridam; atta-
men somnus naturalis corpora calefacit, sanorum-
que vultus nitidos reddit, ut ipsa quoque discimus
experientia. Sed illi ex ore non naturaliter compo-
sito, at nimium distento, oscitationem faciunt, atten-
nuantes se ac interiora oris occupantes. Verumtam-
en hucusque ego hoc non intellexi, licet persæpe
passus sim; ast sanctum Macarium audiavi de hoc
mihi loqui, atque ad probationem afferebat consue-
tudinem oscitantium, os suum muniendi signo cru-
cis, juxta traditionem antiquam arcanam. Cæterum
hæc omnia patimur, quia lectioni non attendimus
vigilanter, neque memores sumus sancta Dei viven-
tis eloquia nos legere.

ΞΕ'. Τῶ δαιμονιώδει λογισμῶ τρεῖς ἀντίκεινται
λογισμοί, τέμνοντες αὐτὸν ἐν τῇ διανοίᾳ χρονίζοντα,
ὃ τε ἀγγελικὸς, καὶ ὁ ἐκ τῆς ἡμετέρας προαιρέ-
σεως ῥεπούσης ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ ὁ ἐκ τῆς ἀνθρω-
πίνης ἀναδιδόμενος φύσεως, καθ' ὃν κινούμενοι καὶ
ἔθνικοι ἀγαπῶσι τὰ ἴδια τέκνα, καὶ τοὺς ἐαυτῶν τι-
μῶσι γονεῖς. Τῶ δὲ ἀγαθῶ λογισμῶ δύο μόνον ἀντί-
κείνται λογισμοί, ὃ τε δαιμονιώδης, καὶ ὁ ἐκ τῆς
ἡμετέρας προαιρέσεως ἀποκλινούσης ἐπὶ τὸ χεῖρον.
Ἐκ δὲ τῆς φύσεως οὐδεὶς ἐξέρχεται λογισμὸς πονη-
ρὸς. Οὐ γὰρ ἀπαρχῆς γεγόναμεν πονηροί, εἴπερ κα-
λὸν σπέρμα ἐσπείρειν ὁ Κύριος ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῶ. Οὐ
γὰρ εἴ τις δεκτικοί ἐσμεν, τούτου πάντως καὶ τὴν
δύναμιν ἔχομεν· ἐπεὶ καὶ μὴ εἶναι δυνάμενοι, τοῦ
μὴ ὄντος οὐκ ἔχομεν δύναμιν, εἴπερ αἱ δυνάμεις
ποιότητές εἰσι, τὸ δὲ μὴ ὄν οὐκ ἐστὶ ποιότης. Ἦν
γὰρ ὅτε οὐκ ἦν κακία, καὶ ἐστὶ ὅτε οὐκ ἐστὶ. Ἄν-
εξάλειπτα γὰρ τὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς· πεῖθει δέ
με καὶ ὁ πλούσιος ἐκείνος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, κατὰ
τὸν ἄδην κρινόμενος, καὶ οἰκτεῖρων τοὺς ἀδελφοὺς,
τὸ δὲ ἐλεεῖν, σπέρμα τυγχάνει τὸ κάλλιστον τῆς ἀρε-
τῆς.

ΞΖ'. Εἰσὶ τινες τῶν ἀκαθάρτων δαίμονες, οἵτινες
αἰεὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι προκαθίζονται, καὶ τὸν νοῦν
αὐτῶν ἀρπάζειν ἐπιχειροῦσι, πολλάκις καὶ ἀπ' αὐτῶν
τῶν θείων Γραφῶν λαμβάνοντες ἀφορμὰς, καὶ εἰς λο-
γισμοὺς πονηροὺς καταλήγοντες· ἐστὶ δ' ὅτε καὶ παρὰ
τὴν συνήθειαν χασμᾶσθαι καταναγκάζοντες, καὶ
ὑπνον βαρύτερον ἐπιβάλλοντες, πολὺ τοῦ συνήθους
ἀλλότριον· ὡς μὲν τινες τῶν ἀδελφῶν ἐφαντάσθησαν,
κατὰ φυσικὴν ἀντίθεσιν ἄρῆτον· οὕτω δὲ ἐγὼ παρα-
τήρησας πολλάκις, κατέμαθον· ἐφαπτόμενοι τῶν βλε-
φάρων καὶ ὅλης τῆς κεφαλῆς, καὶ ταύτην τῶ οἰκείῳ
σώματι καταψύχοντες· ψυχρὰ γὰρ λίαν τὰ τῶν δαι-
μόνων σώματα, καὶ κρυστάλλῳ παρεμφερῆ· ὅθεν
καὶ ὡς ὑπὸ σικύας αἰσθανόμεθα τῆς κεφαλῆς ἐλκο-
μένης μετὰ τρισμοῦ. Τοῦτο δὲ ποιοῦσιν, ἵνα τὴν ἐν-
αποκειμένην τῶ κρανίῳ θερμότητα πρὸς ἑαυτοὺς
ἐπισπώμενοι, ὑπὸ τῆς ὑγρότητος λοιπὸν καὶ ψυχρό-
τητος χαλασθέντα τὰ βλέφαρα, περιβρῦη ταῖς κόραις
τῶν ὀφθαλμῶν. Πολλάκις γοῦν ψηλαφήσας, κατέλα-
θον δίκην κρυστάλλου πεπηγότα τὰ βλέφαρα, τὴν δὲ
ἔψιν νεκρωμένην ὅλην καὶ φρίσσουσαν. Καίτοι ὁ
φυσικὸς ὕπνος θερμαίνει μὲν τὰ σώματα πέφυκε,
καὶ τῶν ὑγιαίνοντων τὰς δῖφεις ἀνθηρὰς ἀπεργάζε-
ται, ὡς ἐστὶ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς πείρας μαθεῖν· τὰς δὲ
παρὰ φύσιν καὶ διατεταμένας, χάσμα ποιοῦσι, λεπτύ-
νοντες ἑαυτοὺς, καὶ τῶν ἐνδον τοῦ στόματος ἐφαπτό-
μενοι. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ἐγὼ μέχρι τῆς σήμερον οὐκ
ἐνόησα, καίτοι πολλάκις αὐτὸ πεπονθὼς· τοῦ δὲ
ἁγίου Μακαρίου ἤκουσα τοῦτό μοι λελαληχότος, καὶ
εἰς ἀπόδειξιν φέροντος, τοῦ σφραγίζειν τοὺς χασμω-
μένους τὸ στόμα, κατὰ ἀρχαίαν παράδοσιν ἄρ-
ῆτον. Ταῦτα δὲ πάντα πάσχομεν, διὰ τὸ μὴ προσ-
έχειν νηφόντως ἡμᾶς τῇ ἀναγνώσει, μηδὲ με-
μνησθαι, ὅτι λόγια ἅγια Θεοῦ ζώντος ἀναγινώσκο-
μεν.

²² Matth. xiii, 24. ²³ Luc. xvi, 28.

ΕΖ'. Ἐπειδὴ δὲ γίνονται καὶ ἰταδοχαὶ τῶν δαιμόνων, τοῦ πρώτου κατὰ τὸν πόλεμον ἀσθενήσαντος, καὶ τὸ προσφιλὲς αὐτῷ πάθος κινῆσαι μὴ δυναμένου, ταύτας παρατηρήσαντες, εὐρίσκομεν οὕτως· Ὅταν πάθους τίνος ἐν χρόνῳ πολλῶ σπανίσωσι λογισμοί, καὶ γέννηται αἰφνίδιος τοῦτου ζέσις καὶ κίνησις, ἡμῶν μηδεμίαν ἀφορμὴν δεδιωκότων ἐξ ἀμελείας, τότε γινώσκουμεν, ὅτι χαλεπώτερος ἡμᾶς τοῦ προτέρου διεδέξατο δαίμων, καὶ τὸν τόπον τοῦ πεφευγότος οὗτος τηρῶν, οἰκείῃ πονηρίᾳ προσανεπλήρωσεν. Ἄλλὰ καὶ οὗτος τῆς ψυχῆς ἡμῶν πάνυ συνίσι, πολλῶ σφοδρότερον παρὰ τὴν συνήθειαν πολεμούμενος, καὶ τῶν χθῆς καὶ τρίτην ἡμέραν λογισμῶν ἀθρόως ἐκπεπτωκώς, μηδεμίαν ἐξωθεν παρεμπεισοῦσης προφάσεως. Φευγέτω τοίνυν ὁ νοῦς ταῦτα θεώμενος πρὸς τὸν Κύριον, τὴν περικεφαλαίαν τὴν σωτηρίου δεξάμενος, καὶ τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης ἐνδυσάμενος, καὶ τὴν μάχαιραν σπασάμενος τοῦ πνεύματος, καὶ τὸν θυρεὸν κορυφίας τῆς πίστεως, λεγέτω εἰς τὸ οἰκεῖον μετὰ δακρύων ἀναβλέψας οὐρανόν· « Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, « δύναμις τῆς σωτηρίας μου, κλῖνον πρὸς με τὸ οὖς σου, τάχυνον τοῦ ἐξελεῖσθαι με. Γενοῦ μοι εἰς θεὸν ὑπερασπιστήν, καὶ εἰς τόπον (44) καταφυγῆς τοῦ σώσαι με. » Μάλιστα δὲ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας στυλβωσάτω τὴν μάχαιραν. Ἐν ἑπτὰ γὰρ ὄλαις ἡμέραις θλιβίσεται πολεμούμενος, καὶ βαλλόμενος τοῖς πεπυρωμένοις βέλεσι τοῦ Πονηροῦ, καὶ μετὰ τὴν ἑβδόμην γινώσεται αὐτὸν ὅμοιον κατ' ὄλιγον τῷ διδαχθέντι (45) γενόμενον, καὶ παραμένοντα λοιπὸν ἐν ὄλῳ ἐνιαυτῷ, τὰ πολλὰ τιτρισκόμενον μᾶλλον ἢ περ τιτρώσκοντα, μέχρις ἂν καὶ ὁ τοῦτον διαδεχόμενος παραγέννηται· εἶγε χρόνον, τὰ κατὰ τὸν Ἰώβ, πίπτομεν ὑπ' αὐτοῦς, καὶ οἱ οἴκοι ἡμῶν ἐκπορθοῦνται ὑπὸ ἀνέμων.

ΕΗ'. Ἀκάθαρτοι λογισμοί, πολλάκις εἰς αὐξήσιν ὕλας προσδέχονται, καὶ πολλοῖς συμπαρεκτείνονται πράγμασι. Καὶ γὰρ πελάγη κατὰ διάνοιαν περῶσι μεγάλα, καὶ μακρὰς ὁδοὺς ὀδεύειν οὐ παραιτοῦνται, διὰ πολλὴν τοῦ πάθους θερμότητα. Οἱ δὲ ὅπως οὖν κεκαθαρμένοι, στενώτεροι τοῦτων μᾶλλον εἰσι, πολλοῖς συμπαρεκτείνεσθαι πράγμασι μὴ δυνάμενοι, διὰ τὴν τοῦ πάθους ἀσθένειαν· ὅθεν καὶ παρὰ φύσιν μᾶλλον κινεῖνται, καὶ κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα, χρόνον τινὰ ἐξω βέμβονται, καὶ καλὰ μὴν συνάγουσιν εἰς τὴν παράνομον πλινθουργίαν, μηκέτι λαμβάνοντες ἄχυρα. Δεῖ οὖν πάση φυλακῇ τηρεῖν τὴν καρδίαν, ἵνα σώζηται ὡς περ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὡς περ ὄρνεον ἐκ παγίδος. Ἐξὸν γὰρ ἀκάθαρτον καθᾶραι ψυχὴν, ἢ καθαρθεῖσαν καὶ πάλιν τραυματισθεῖσαν, εἰς ὑγίειαν αὐθις ἀνακαλέσασθαι, τοῦ δαιμόνος τῆς λύπης μὴ συγχωροῦντος, ἀλλ' αἰετὰς κήραις τῶν ὀφθαλμῶν ἐμπηδῶντος, καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, τὸ τῆς ἁμαρτίας προφέροντος εἰδῶλον.

ΕΘ'. (46) Φύσιν μὲν λογικὴν ὑπὸ κακίας θανατωθεῖσαν ἐγγεῖραι· Χριστὸς διὰ τῆς θεωρίας πάντων τῶν αἰώνων·

LXVII. Quoniam autem sunt et dæmonum successiones, quando primus in bello deficit, nec amicum affectum commovere valet; his observatis reperimus ad hunc modum: cum alicujus affectus per multum tempus raræ incurrerint cogitationes, si subito contingat illum fervere ac moveri, nec ullam ex negligentia præbuerimus occasionem; tunc cognoscimus, dæmonem priori molestiorem successisse et accessisse ad nos, qui fugientis locum servans, sua malitia supplevit. Quinetiam hic summam habet animæ nostræ notitiam, quod multo vehementius præter consuetudinem oppugnetur, et a cogitationibus heri dieque anteriori suggestis repente exciderit, nulla tamen ingruente exterius causa. Confugiatur ergo, ad Dominum, quoties hæc viderit mens, galeam salutis assumat, et induta lorica justitiæ, gladium spiritus educens, scutoque fidei allevato ²⁶, postquam in suum cum lacrymis suspexerit cælum, dicat: « Domine » Christe, « virtus salutis meæ ²⁷, inclina ad me aurem tuam, accelera aut eruas me. Esto mihi in Deum protectorem, et in locum refugii, ut salvum me facias ²⁸. » Præcipue vero jejuniis atque vigiliis gladium micare faciat. Siquidem septem integris diebus bello premetur, ignisque Nequissimi telis impetetur ²⁷; at post diem septimum cognoscet dæmon se paulatim similem fieri antecessori suo, manebitque deinceps anno integro, sæpius saucius quam saucians; donec ad venerit alius qui hunc excipiat; si nempe ad tempus, instar Jobi, in ipsos delabimur, et domus nostræ ab improbis devastantur.

LXVIII. Impuræ cogitationes sæpe ad incrementum materiam admittunt, multisque rebus coextenduntur. Etenim maria magna in mente transfretant, et longa itinera non recusant peragere, ob multum affectus ardorem. Quæ vero aliqua ex parte purgati sunt, strictiores iis sunt, et multis negotiis non valent coextendere se, propter affectus imbecillitatem: unde juxta naturam magis moventur, ac ex sapiente Salomone ²⁹, per aliquod tempus extra vagantur, et stipulam colligunt ad improbam laterum confectionem, nec amplius paleas accipiunt. Itaque oportet omni custodia servare cor ²⁹, ut salvetur tanquam dama e laqueis, et tanquam avis e tendicula. Facilius enim est immundam purgare animam, quam purgatam, ac deinde vulneratam, ad sanitatem iterum revocare; quod tristitiæ dæmon id nequaquam concedat, sed semper in pupillas oculorum insiliat, necnon inter orandum exhibeat simulacrum peccati.

LXIX. Naturam quidem rationalem propter vitium morte affectam suscitatur Christus per omnium

²⁶ Ephes. vi, 17, 14, 16. ²⁷ Psal. cxxxix, 8. ²⁸ Psal. xxx, 5. ²⁹ Ephes. vi, 16. ³⁰ Cant. 1, 6.

²⁹ Prov. vi, 5.

(44) Vulgo οἶκον.

(45) Τῷ διδαχθέντι Verti διαδεχόμεντι, ut sensus

postulabat. COTEL.

(46) In Nili Opusc. p. 531.

Reception
Dist. cc

*

sæculorum contemplationem; Pater autem ipsius, mortuam animam morte Christi, resuscitat per suam cognitionem. Atque hoc sibi vult quod dicit Apostolus: « Si commortui sumus Christo, credimus quia et convivemus ei »³⁰.

LXX. Quando mens, exuto veteri homine, eum qui ex gratia est superinduerit, tunc et statum suum cernet tempore orationis sapphiro aut cælesti coloris consimilem, quem etiam locum Dei nominat Scriptura³¹ a senioribus visum in monte Sina.

LXXI. Nunquam mens videbit Dei locum in se ipsa, nisi cunctis ad res mundi pertinentibus cogitatis excelsior evadat; non evadet autem excelsior, si affectus non exuat, qui ipsam per cogitationes alligant ad res sensibiles; et affectus quidem deponet per virtutes, meras autem cogitationes, per spiritalem contemplationem; hancque iterum, cum apparuerit ei id lumen, quod tempore orationis exprimit locum Dei.

EVAGRII MONACHI LIBER PRACTICUS.

Capita centum.

I. Christianismus est, etc.

XXIX. Dicebat autem sanctus et in actione maximus noster præceptor: Ita semper paratus esse debet monachus, quasi sequenti die sit moriturus; rursusque ita corpore suo uti, ac si per multos annos cum eo victurus. Illud enim, inquit, acediae cogitationes amputat, magisque studiosum reddit monachum; hoc vero, salvum conservat corpus, et æqualem ejus semper tuetur continentiam.

XXXI. Cognovi inanis gloriæ dæmonem, fere a cunctis dæmonibus pulsum, et in propellentium lapsibus impudenter astantem, qui que monacho magnitudinem virtutum exhibeat.

XLIII. Sed et oportet diversitates dæmonum agnoscere, ac eorum tempora notare: intelligemus autem ex cogitationibus (cogitationes vero e rebus ipsis), quinam dæmonum infrequentes et graviores, quinam assidui ac leviores, quinamque subito insiliant, atque ad blasphemiam mentem abripiant. Pre porro scire necesse est, ut cum cogitationes movere proprias materias cœperint, antequam longius a nostro statu ejiciamur, aliquid in eos proferamus, et præsentem denotemus. Sic etenim tum ipsi facile, Deo juvante, proficiemus, tum eos efficiemus cum admiratione nostra et suo dolore avolare.

XLIV. Quoties in certamine contra monachos instituto non prævalent dæmones, toties paululum

³⁰ II Tim. II, 11; Rom. VI, 8. ³¹ Exod. XXIV.

(47) In Nilo inser. ταύτης.

(48) Nil. ibid.

(49) In Nilo υπό.

(50) Al. inser. νοημάτων

A ὁ δὲ τούτου Πατήρ τὴν ἀποθανοῦσαν (47) ψυχὴν τῶν ὀθανόντων τοῦ Χριστοῦ, ἐγείρει διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἑαυτοῦ. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου λεγόμενον, τὸ, « Εἰ συναπεθάνομεν τῷ Χριστῷ, πιστεύομεν, ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ. »

O'. "Όταν (48) ὁ νοῦς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποδυστάμενος, τὸν ἐκ χάριτος ἐπενδύσῃται, τότε καὶ τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν ὄψεται κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, σαφείρῳ ἢ οὐρανίῳ χρώματι παρεμπερῆ, ἥτινα καὶ τόπον Θεοῦ ἢ Γραφὴν ὀνομάζει ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ὀφθέντα ἐπὶ (49) τοῦ ὄρους Σινᾶ.

OA'. Οὐκ ἂν ἴδῃ ὁ νοῦς τὸν τοῦ Θεοῦ τόπον ἐν ἑαυτῷ, μὴ πάντων τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν (50) ὀφηλότερος γεγονώς· οὐ γενήσεται δὲ ὀφηλότερος, μὴ τὰ πάθη ἀπεκδυστάμενος τὰ συνδισμοῦντα αὐτὸν διὰ τῶν νοημάτων τοῖς πράγμασι τοῖς αἰσθητοῖς· καὶ τὰ μὲν πάθη ἀποθήσεται (51) διὰ τῶν ἀρετῶν, τοὺς δὲ ψιλοὺς λογισμοὺς διὰ τῆς πνευματικῆς θεωρίας· καὶ ταύτην πάλιν, ἐπιφανέντος αὐτῷ (52) τοῦ φωτός (53) ἐκείνου τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς ἐκτυπῶντος τὸν τόπον τοῦ Θεοῦ.

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ.

Κεφάλαια ς'.

A'. Χριστιανισμός ἐστι, κ. τ. λ.

KΘ'. Ἐλεγε δὲ ὁ ἅγιος καὶ πρακτικώτατος ἡμῶν διδάσκαλος· Οὕτω δεῖ ἀεὶ παρασκευάζεσθαι τὸν μοναχόν, ὡς αὐριον τεθνηξόμενον, καὶ οὕτω πάλιν τῷ σώματι κεχρησθαι, ὡς ἐν πολλοῖς ἔτεσι συζησόμενον. Τὸ μὲν γὰρ, φησὶ, τοὺς τῆς ἀκηδίας λογισμοὺς περικόπτει, καὶ σπουδαιότερον παρασκευάζει τὸν μοναχόν· τὸ δὲ σῶον διαφυλάττει τὸ σῶμα, καὶ ἴσην αὐτοῦ ἀεὶ συντηρεῖ τὴν ἐγκράτειαν.

ΛΑ'. Ἐγγων τὸν τῆς κενοδοξίας δαίμονα, σχεδὸν ὑπὸ πάντων διωκόμενον τῶν δαιμόνων, καὶ ἐπὶ τοῖς τῶν διωκόντων πτώμασιν ἀναιδῶς παριστάμενον, καὶ τῷ μοναχῷ μέγεθος ἀρετῶν ἐμφανίζοντα.

ΜΓ'. Δεῖ δὲ καὶ τὰς διαφορὰς τῶν δαιμόνων ἐπιγινώσκειν, καὶ τοὺς καιροὺς αὐτῶν σημειοῦσθαι· εἰσόμεθα δὲ ἐκ τῶν λογισμῶν (τοὺς δὲ λογισμοὺς ἐκ τῶν πραγμάτων), τίνες τῶν δαιμόνων σπάνιοι καὶ βαρύτεροι, καὶ ποῖοι συνεχεῖς καὶ κουφότεροι, καὶ τίνες οἱ ἀθρόως εἰσπηδῶντες καὶ πρὸς βλασφημίαν τὸν νοῦν ἀρπάζοντες. Ταῦτα δὲ ἀναγκαῖον εἰδέναί, ἵν' ὅταν ἄρξωνται οἱ λογισμοὶ τὰς ἰδίας ὕλας κινεῖν, πρὶν ἢ πολὺ τῆς οικείας ἐκβαλώμεθα καταστάσεως, φθειγώμεθα τι πρὸς αὐτοὺς, καὶ τὸν παρήντα σημάινωμεν. Οὕτως γὰρ ἂν αὐτοὶ τε ῥαδίως σὺν Θεῷ προκόπτωμεν, κἀκείνους θαυμάζοντας ἡμᾶς καὶ ὀδυνωμένους ἀποπτῆναι ποιήσωμεν.

ΜΔ'. "Ότ' ἂν ἀγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς μοναχοὺς ἀδυνατώσιν οἱ δαίμονες, τότε μικρὸν ὑποχωρήσαντες

(51) Al. ἀποθήσεται.

(52) Al. αὐτοῦ.

(53) Reliqua hæc absunt ab al.

ἐπιτηροῦσι, ποία τῶν ἀρετῶν ἐν τῷ μεταξὺ παρ- A
ημέληται, κάκεινη αἰφνιδίως ἐπισεληθόντες, τὴν
ἀθλίαν ψυχὴν διαρπαύουσιν.

ME'. Οἱ πονηροὶ δαίμονες τοὺς πονηροτέρους αὐ-
τῶν δαίμονας εἰς βοήθειαν ἐπισπῶνται, καὶ κατὰ
τὰς διαθέσεις ἀλλήλους (54) ἐναντιούμενοι, συμφω-
νοῦσιν ἐπ' ἀπωλείᾳ μόνον ψυχῆς.

MC'. Μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς ὁ δαίμων ὁ συναρ-
πάζων τὸν νοῦν πρὸς βλασφημίαν Θεοῦ, καὶ πρὸς
τὰς ἀπειρημένας φαντασίας ἐκεῖνας, ἃς ἐγωγε οὐδὲ
γραφῆ παραδοῦναι τετόλμηκα, μηδὲ τὴν προθυμίαν
ἡμῶν ἐκκοπέτω. Καρδιογνώστης γὰρ ἐστὶν ὁ Θεὸς,
καὶ οἶδεν, ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ κόσμῳ ὄντες ποτὲ τοιαύτην
μανίαν ἐμάνημεν. Σκοπὸς δὲ τοῦτ' ἐστὶν τῷ δαίμονι, παύ-
σαι ἡμᾶς τῆς προσευχῆς, ἵνα μὴ στῶμεν ἐναντίον
Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, μηδὲ τὰς χεῖρας ἐκτείνειν B
τολμήσωμεν, καθ' οὗ τοιαῦτα διενόηθημεν.

MZ'. Τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολον γί-
νεται, ἢ λόγος τις προσηνεθελίς, ἢ κίνησις τοῦ σώ-
ματος γενομένη, δι' οὗ ἐπαισθάνονται οἱ ἐχθροὶ πό-
τερον ἔνδον ἔχομεν τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν καὶ ὠδίνο-
μεν, ἢ ἀπορρίψαντες αὐτοὺς μεριμνῶμεν περὶ τῆς
σωτηρίας ἡμῶν. Τοιγαροῦν μόνος ἐπίσταται ὁ ποιή-
σας ἡμᾶς Θεὸς, καὶ οὐ δεῖται συμβόλων αὐτὸς πρὸς
τὸ γινώσκειν τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ κρυπτόμενα.

MH'. Τοῖς μὲν κοσμικοῖς οἱ δαίμονες διὰ τῶν
πραγμάτων μάλλον παλαίουσι, τοῖς δὲ μοναχοῖς ὡς
ἐπιπλεῖστον διὰ τῶν λογισμῶν· πραγμάτων γὰρ διὰ
τὴν ἐρημίαν ἐστέρηται· καὶ ὅσον εὐκολώτερον τὸ
κατὰ διάνοιαν ἁμαρτάνειν τοῦ κατ' ἐνέργειαν, C
τοσοῦτον χαλεπώτερος καὶ ὁ κατὰ διάνοιαν πόλεμος
τοῦ διὰ τῶν πραγμάτων συνισταμένου. Εὐκίνητον
γάρ τι πρᾶγμα ὁ νοῦς, καὶ πρὸς τὰς ἀνόμους φαν-
τασίας δυσκάθεκτον.

MO'. Ἐργάζεσθαι μὲν διαπαντὸς καὶ ἀγρυπνεῖν
καὶ νηστεῦν οὐ προστετάγμεθα, προσεύχεσθαι δὲ
ἡμῖν ἀδιαλείπτως νενομοθέτηται· διότι ἐκεῖνα μὲν
τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς θεραπεύοντα, καὶ
τοῦ σώματος ἡμῶν εἰς τὴν ἐργασίαν προσδεῖται,
ἄπερ δι' οἰκείαν ἀσθένειαν πρὸς τοὺς πόνους οὐκ
ἐπαρκεῖ· ἡ δὲ προσευχὴ τὸν νοῦν ἐρρωμένον καὶ
καθαρὸν πρὸς τὴν πάλην παρασκευάζει, πεφυκότα
προσεύχεσθαι, καὶ δίχα τούτου τοῦ σώματος καὶ
ὑπὲρ πασῶν τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων τοῖς δαίμοσι D
μάχεσθαι.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ὕπνοις συμβαινόντων.

NA'. Ὅταν ἐν ταῖς καθ' ὕπνον φαντασίαις, τῷ
ἐπιθυμητικῷ μέρει πολεμοῦντες οἱ δαίμονες, αὐτοὶ
μὲν δεικνύουσιν, ἡμεῖς δὲ προστρέχωμεν, συντυχίας
γνωρίμων, καὶ συμπόσια συγγενῶν, καὶ χοροὺς γυ-
ναικῶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἡδονῶν ἀποτελεστικὰ,
ἐν τούτῳ τῷ μέρει νοσοῦμεν, καὶ τὸ πάθος ἰσχύει.
Ὅταν δὲ πάλιν τὸ θυμικὸν ἐκταράσσωσιν, ὁδοὺς
κρημνώδεις ὁδεύειν καταναγκάζοντες, καὶ ἐνόπλους

²² 1 Thess. v, 17.

(54) Ἀπὸ ἀλλήλους?

recedendo, quænam virtutum interea neglecta fuerit
observant, atque ea parte subito irruentes, mise-
ram animam diripiunt.

XLV. Mali demones, peiores se demonas in
auxilium pertrahunt, cumque affectibus inter se
pugnant, in solo animæ interitu consentiunt.

XLVI. Cæterum nos non perturbet is dæmon
qui mentem ad blasphemiam Dei abripit, atque ad
vetitas illas imaginationes, quas ego sane ne scri-
pto quidem tradere ausus sum; nec alacritatem
nostram abrumpat. Deus enim corda novit, scitque
nos neque cum in sæculo viveremus, hujusmodi
unquam insaniam fuisse correptos. Eo autem cel-
limat hic dæmon, ut nos ab oratione avertat, ne
coram Domino Deo nostro stemus, neque ad eum
extendere manus audeamus, in quem tales habui-
mus cogitationes.

XLVII. Animæ affectuum signum est, aut sermo
aliquis prolatus, aut motus quidam corporis factus,
unde intelligunt inimici an intus cogitationes eo-
rum habeamus et parturiamus, an potius abjectis
iis, de nostra salute curam suscipiamus. Quapro-
pter solus qui creavit nos Deus, cognoscit, neque
ipse signis indiget ut ea quæ in corde recondita
sunt intelligat.

XLVIII. Adversus sæculi homines dæmones per
res magis decertant, in monachos autem ut pluri-
mum per cogitationes; rebus enim ob solitudinem
carent; et quanto facilius est mente quam opere
peccare, tanto molestius difficilisque est bellum
juxta mentem susceptum bello quod per res ipsas
geritur. Res quippe valde mobilis est animus, ægre-
que ab improbis phantasias coeretur.

XLIX. Semper quidem operari, vigilare, j-ju-
nare, non fuit nobis præceptum; at sine internis-
sione orate lex sanxit²²: quandoquidem illa, quæ
animæ perpetientem partem curant, etiam corporis
nosri ope ut fiant egent, quod corpus propriam
ob imbecillitatem ad laborem continuum non suffi-
cit; et oratio mentem validam puramque ad cer-
tamen facit, natam ut precetur, et citra corpus
istud atque pro cunctis animæ facultatibus contra
dæmones pugnet.

De iis quæ in somnis accidunt.

LIV. Cum in nocturnis somni visionibus, ad-
versus concupiscentem partem pugnantem dæmones,
ipsi quidem nobis ostendunt colloquia familiarium,
convivia cognatorum, mulierum choros, aliaque
consimilia, quæ ad voluptatem spectant, nos vero
accurrimus; ea in parte ægrotamus, et affectus
valet: cum vero rursus partem irascentem contur-
baverint, per præcipitia proficisci cogentes, et in-

blasphemia

constant

deus can

ducendo viros armatos, necnon venenatas carni-
vorasque bestias; nosque ad eas vias timore per-
cellimur, et a feris virisque insectari fugimus;
tunc partis illius curam geramus, et Christum in
vigiliis invocantes, supradictis remediis utamur.

LV. Naturales corporis in somnis motiones, si
absque visis fiant, animam aliquantum sanitate frui
indicant; visorum autem fixio, ægritudinis signum
est; et indefinitas facies, veteris morbi, definitas,
recentis plagæ symbola reputa.

LVI. Vacuitatis perturbationum signa, de die
per cogitationes, noctu per insomnia percipimus;
et eam quidem vacuitatem, animæ sanitatem esse
dicemus, cibum vero cognitionem, quæ sola nos
cum sanctis virtutibus conjungere solet; siquidem
conjunctio cum incorporeis, ex simili affectu fieri
amat.

De statu qui ad perpeccionum vacuitatem accedit.

LVII. Due sunt animi pacificæ constitutiones:
altera quidem quæ a naturalibus seminibus prodit;
altera vero quæ recessione dæmonum fit; et prio-
rem sequitur humilitas cum compunctione, et lacry-
mæ, et amor erga Deum infinitus, immensum-
que operandi studium; secundam vana gloria cum
superbia, in reliquorum dæmonum sublacione mo-
nachum alliciens. Qui ergo fines prioris status ser-
vat, dæmonum incursus citius cognoscat.

LVIII. Vanæ gloriæ dæmon fornicationis dæ-
moni oppositus est, neque fieri potest ut ambo
simul animam adoriantur; quoniam ille honores
promittit, hic ignominia conciliator est. Quando
igitur horum alteruter accessu suo presserit te,
oppositi sane dæmonis in te cogitationes effinge;
ac si potueris, juxta id quod dici solet, clavo cla-
vum extrudere, noveris te prope terminos impass-
ibilitatis consistere: valuit enim mens tua humanis
cogitationibus dæmonum suggestiones abotere. Ast
per humilitatem repellere inanis gloriæ tentatio-
nem, aut per castitatem fornicationis vitium, pro-
fundissimæ signum erit imperturbationis. Atque
hoc idem in omnibus invicem contrariis dæmo-
nibus facere contende. Simul enim et cognosces
quali perturbationi magis adhæreas. Verum pro
viribus a Deo postula, ut secundo modo hostes
propellas.

LIX. Quo plus anima proficit, eo majores ad-
versarii eam excipiunt. Nam eosdem semper dæ-
mones ei assistere non crediderim. Idque maxime
illi norunt qui acutius tentationibus intendunt, cer-
nuntque vacuitatem affectuum qua gaudent, a suc-
cedentibus dæmonibus emoveri.

LX. Perfecta impassibilitas, post partam victo-
riam adversus cunctos dæmones qui vitæ activæ
obsistunt, animæ obvenit; imperfecta vero dicitur,
respectu virium dæmonis qui tunc illam im-
pugnat.

ἄνδρας ἐπάγοντες, καὶ ἰοβόλα καὶ σαρκοβόρα θηρία,
ἡμεῖς δὲ πρὸς μὲν τὰς ὁδοὺς ἐκδειματούμεθα, ὑπὸ
δὲ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἀνδρῶν διωκόμενοι φεύγο-
μεν, τοῦ θυμικοῦ μέρους ποιησώμεθα πρόνοιαν, καὶ
τὸν Χριστὸν ἐν ἀγρυπνίαις ἐπικαλούμενοι, τοῖς προ-
ειρημένοις φαρμάκοις χρῆσώμεθα.

NE'. Αἱ ἀνεῖδωλοι ἐν τοῖς ὕπνοις τοῦ σώματος
φυσικαὶ κινήσεις, ὑγιαίνειν ποσῶς μηνύουσι τὴν
ψυχὴν· πῆξις δὲ εἰδῶλων, ἀβρωστίας γνώρισμα· καὶ
τὰ μὲν ἀόριστα πρόσωπα, τοῦ παλαιοῦ πάθους, τὰ δὲ
ὠρισμένα, τῆς παραυτίκα πληγῆς σύμβολα νόμιζε.

NC'. Τὰ τῆς ἀπαθείας τεκμήρια, μεθ' ἡμέραν
μὲν διὰ τῶν λογισμῶν, νύκτωρ δὲ διὰ τῶν ἐνυπνίων
ἐπιγνωσώμεθα· καὶ τὴν μὲν ἀπάθειαν, ὑγίαιαν ἐροῦ-
μεν εἶναι ψυχῆς, τροφὴν δὲ τὴν γνῶσιν, ἥτις μόνη
συνάπτειν ἡμᾶς ταῖς ἀγίαις δυνάμεσιν εἴθεον· εἴπερ
ἡ τῶν ἀσωμάτων συνάφεια ἐκ τῆς ὁμοίας διαθέσεως
γίνεσθαι πέφυκεν.

Περὶ τῆς κατωστάσεως ἐγγιζούσης τῇ ἀπαθείᾳ.

NZ'. Δύο τῆς ψυχῆς εἰρηρικαὶ καταστάσεις εἶσι,
μία μὲν ἡ ἀπὸ τῶν φυσικῶν σπερμάτων ἀναδιδόμενη,
ἕτέρα δὲ ἡ ἐξ ὑποχωρήσεως τῶν δαιμόνων ἐπιγι-
νομένη· καὶ τῇ μὲν πρετέρα ἀκολουθεῖ ταπεινοφρο-
σύνη μετὰ κατανύξεως, καὶ δάκρυον καὶ πόθος πρὸς
τὸ Θεῖον ἄπειρος, καὶ σπουδὴ περὶ τὸ ἔργον ἀμέ-
τρητος· τῇ δὲ δευτέρᾳ, κενοδοξία μετὰ ὑπερηφανίας,
ἐν ἀναίρεσει τῶν λοιπῶν δαιμόνων τὴν μοναχὸν
ὑποσύρουσα. Ὁ τοίνυν τῶν τὰ ὄρια τῆς προτέρας
καταστάσεως, τὰς ἐπιδρομὰς τῶν δαιμόνων ὀξύτερον
ἐπιγνώσεται.

NH'. Ὁ τῆς κενοδοξίας δαίμων ἀντίκειται τῷ δαι-
μονι τῆς πορνείας, καὶ τούτους ἅμα προσβαλεῖν
ψυχῇ τῶν οὐκ ἐνδεχομένων ἐστίν· εἴπερ ὁ μὲν τι-
μὰς ἐπαγγέλλεται, ὁ δὲ ἀτιμίας πρόξενος γίνεται.
Ὅπότερος τοίνυν τούτων ἐὰν προσεγγίσας πιέξῃ σε,
τοὺς τοῦ ἀντικειμένου δαίμονος πλάττε δῆθεν ἐν
σεαυτῷ λογισμούς· κἂν δυνήθῃς, τὸ δὴ λεγόμενον,
ἤλω τὸν ἤλον ἐκκρούειν, γίνωσκε σεαυτὸν πλησίον
ὄντα τῶν ὄρων τῆς ἀπαθείας. Ἴσχυσε γὰρ σου ὁ
νοῦς λογισμοῖς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς ἀφανίσαι
δαίμωνων. Τὸ δὲ διὰ ταπεινοφροσύνης ἀπώσασθαι τὸν
τῆς κενοδοξίας λογισμὸν, ἢ διὰ σωφροσύνης τὸν τῆς
πορνείας, βαθυτάτης ἂν εἴῃ τεκμήριον ἀπαθείας.
Καὶ τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν ἀντικειμένων ἀλλήλοις
δαιμόνων πράττειν πειράθητι. Ἄμα γὰρ καὶ γνώση
ποῖω πάθει μᾶλλον πεποιῶσαι. Πλὴν ὅση δύναμις
αἰτεῖ παρὰ Θεοῦ τῷ δευτέρῳ τρόπῳ τοὺς πολεμίους
ἀμύνεσθαι.

NO'. Ὅσῳ προκόπτει ψυχὴ, τοσοῦτον μείζονες αὐ-
τὴν ἀνταγωνιστὰς διαδέχονται. Τοὺς γὰρ αὐτοὺς αἰεὶ
δαίμονας αὐτῇ παραμένειν οὐ πείθομαι. Καὶ τοῦτο
ἴσασι μάλιστα οἱ ὀξύτερον τοῖς πειρασμοῖς ἐπιβάλλ-
οντες, καὶ τὴν προσοῦσαν αὐτοῖς ἀπάθειαν ἐκμο-
χλευομένην ὑπὸ τῶν διαδεξαμένων ὀρώντες.

Ξ'. Ἡ μὲν τελεία τῇ ψυχῇ ἀπάθεια, μετὰ τὴν
νίκην τὴν κατὰ πάντων τῶν ἀντικειμένων τῇ πρα-
κτικῇ δαιμόνων ἐγγίνεται· ἡ δὲ ἀτελής ἀπάθεια, ὡς
πρὸς τὴν δύναμιν τέως τοῦ παλαιόντος αὐτῇ λέγεται
δαίμονος.

ΕΑ'. Οὐκ ἂν προέλθοι ὁ νοῦς, οὐδὲ ἀποδημήσει τὴν κακὴν ἐκείνην ἀποδημίαν, καὶ ἐν τῇ χώρῃ γένοιτο τῶν ἀσωμάτων, μὴ τὰ ἔνδον διορθωσάμενος. Ἡ γὰρ ταραχὴ τῶν οικειῶν, ἐπιστρέφειν αὐτὸν εἴωθε πρὸς τὰ ἀφ' ὧν ἐξεληλυθεν.

ΕΒ'. Τὸν νοῦν, καὶ αἱ ἀρεταί, καὶ αἱ κακίαι, τυφλὸν ἀπεργάζονται· αἱ μὲν, ἵνα μὴ βλέπῃ τὰς κακίας· αἱ δὲ, ἵνα μὴ πάλιν ἴδῃ τὰς ἀρετάς.

Ρήσεις μοναχῶν ἁγίων.

ΙΑ'. Ἀναγκαῖον δὲ καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν προδευτάντων ὀρθῶς διερωτᾶν μοναχῶν, καὶ πρὸς αὐτὰς κατορθοῦσθαι. Πολλὰ γὰρ ἔστιν εὐρεῖν ὑπ' αὐτῶν ῥηθέντα τε καὶπραχθέντα καλῶς· ἐν οἷς καὶ τοῦτο φησί τις αὐτῶν, τὴν ξηροτέραν καὶ μὴ ἀνώμαλον διαίταν ἀγάπῃ συζευχθεῖσαν, θάπτον εἰσάγειν τὸν μοναχὸν εἰς τὸν τῆς ἀπαθείας λιμένα. Ὁ δ' αὐτὸς ταρασσόμενόν τινα νύκτωρ τῶν ἀδελφῶν, τῶν φασμάτων ἀπήλλαξεν, ἀσθενοῦσι μετὰ νηστείας ὑπηρετῆσαι προστάξας. Οὐδενὶ γὰρ οὕτως, ἐρωτηθεὶς ἔφη, ὡς-ἐλέω τὰ τοιαῦτα κατασθέννυται πάθη.

ΙΒ'. Τῷ δικαίῳ Ἀντωνίῳ προσήλθέ τις τῶν τότε σοφῶν, καὶ, Πῶς διακαρτερεῖς, εἶπεν, ὦ Πάτερ, τῆς ἐκ τῶν βιβλίων παραμυθίας ἐστερημένος; Ὁ δὲ φησί· Τὸ ἐμὸν βιβλίον, φιλόσοφε, ἡ φύσις τῶν γεγονότων ἔστι, καὶ πάρεστιν ὅτε βούλομαι τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοὺς τοῦ Θεοῦ.

ΙΓ'. Ἠρώτησέ με τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ὁ Αἰγύπτιος γέρον Μακάριος· Τί δήποτε μνησικακοῦντες μὲν τοῖς ἀνθρώποις, τὴν μνημονευτικὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς ἀφανίζομεν, δαίμοσι δὲ μνησικακοῦντες ἀβλαβεῖς διαμένομεν; Κάμου πρὸς τὴν ἀπόκρισιν ἀπορήσαντος, καὶ παρακαλοῦντος τὸν λόγον μαθεῖν, Διότι, φησὶν ἐκεῖνος, τὸ μὲν πρότερον παρὰ φύσιν, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ φύσιν ἔστι τοῦ θυμοῦ.

ΙΔ'. Παρέβαλον κατ' αὐτὴν τὴν σταθερὰν μεσημβρίαν τῷ ἁγίῳ Πατρὶ Μακαρίῳ, καὶ λίαν ὑπὸ τῆς δόξης φλεγόμενος ἤσθον ὕδωρ πιεῖν. Ὁ δὲ φησὶν· Ἀρκέσθητι τῇ σκιᾷ· πολλοὶ γὰρ νῦν ὀδοιποροῦντες ἢ πλείοντες καὶ ταύτης ἐστερηνται. Εἶτα λόγους μου πρὸς αὐτὸν περὶ ἐγκρατείας γυμνάζοντας, Θάρσει, φησὶν, ὦ τέκνον, ἐν ὅλοις ἔτεσιν εἴκοσι οὕτε ἄρτου, οὕτε ὕδατος, οὕτε ὑπνου κόρον εἴληφα. Τὸν μὲν γὰρ ἄρτον μου ἤσθιον σταθμῷ, τὸ δὲ ὕδωρ ἐπιπνον μέτριον, τοῖς τοίχοις δὲ ἑμαυτὸν παρακλίνων, μικρόν τι τοῦ ὑπνου μέρος ἀφήρπαζον.

ΙΕ'. Ἐμνήθητι τινὶ τῶν μοναχῶν (55) θάνατος τοῦ πατρὸς, ὁ δὲ πρὸς τὸν ἀπαγγεῖλαντα, Παῦσαι, φησί, βλασφημῶν· ὁ γὰρ ἐμὸς πατήρ ἀθάνατός ἐστιν.

ΙΖ'. Ἐπύθετό τις τῶν ἀδελφῶν ἐνὸς τῶν γερόντων, εἰ κελεύει τῇ μητρὶ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς συμφαγεῖν αὐτὸν παραβαλόντα τῷ οἴκῳ· ὁ δὲ, Μετὰ γυναικός, εἶπεν, οὐ βρώση.

ΙΖ'. Ἐκέκτητό τις τῶν ἀδελφῶν Εὐαγγέλιον μόνον, καὶ τοῦτο πωλήσας, ἔδωκεν εἰς τροφήν τοῖς πεινῶσιν, ἄξιον μνήμης ἐπιφωγεζάμενος ῥήμα· Αὐτὸν γὰρ,

LXI. Nunquam mens progredietur, nec præclata illa peregrinatione migrabit, eritque in regione incorporeorum, nisi interiora correxerit. Perturbatio quippe domestica, eam ad illa convertere solet, e quibus egressa est.

LXII. Animum tum virtutes tum vitia cæcum efficiunt: illæ quidem, ne vitia intueatur; hæc vero, ne vicissim virtutes conspiciat.

Dicta sanctorum monachorum.

XCI. Necesse etiam est vias monachorum qui recte præcesserunt sciscitari, atque ad eas eirigi. Multa quippe ab iis præclare dicta et facta invenire est; quæ inter hoc quoque ait eorum nonnullus, aridiorem et non inæqualem victum cum charitate conjunctum, cito monachum inducere in portum impassibilitatis. Idem porro quemdam fratrum noctu perturbari solitum, a spectris liberavit, cum jussisset ut ægrotis jejunos ministraret. Nulla enim adeo re, ait interrogatus, ac misericordia tolluntur ejusmodi perturbata.

XCII. Accessit ad justum Antonium quidam ex iis qui tunc temporis sapientes habebantur, et dixit: Quomodo, Pater, vitam tolerare potes, solatio librorum destitutus? At ille respondit: Philosophe, meus liber est natura rerum creatarum, isque præsto est, quoties Dei rationes sermonesque legere cupio.

XCIII. Me interrogavit vas electionis Ægyptius senex Macarius, Qua de causa cum humanæ injuriæ reminiscimur, animæ vim memoratricem abolemus; cum vero dæmonicæ, tunc permanentis illæ? Et quia ego in responsione hæsitabam, rogabamque ut rationem discerem, Quoniam, inquit ille, primum est contra animi naturam, secundum vero ex ejusdem natura est.

XCIV. Ipso fervido meridie profectus sum ad sanctum Patrem Macarium, et qui vehementi siti arderem, petii aquæ potum. Ille autem dixit: Umbra contentus esto. Multi enim nunc viatores vel navigantes hac quoque carent. Dein cum cogitationes meas circa continentiam coram eo excuterem, Confide, inquit, fili; viginti totos annos neque panis, neque aquæ neque somni satietatem cepi. Nam paucum memum cum pondere comedi, aquam vero in mensura bibi, atque me inclinando ad parietes, exiguam somni partem suffuratus sum.

XCV. Nuntiata est cuidam monacho mors patris; ille autem nuntianti dixit: Blasphemare desine; meus quippe pater immortalis est.

XCVI. Quidam frater nonnullum e senibus interrogavit, an juberet ut domum profectus, una cum matre et sororibus vesceretur; qui respondit: Cum muliere noli manducare.

XCVII. Quidam fratrum duntaxat Evangelium possidebat; quod cum vendidisset, pecuniam alendis esurientibus tradidit, memorabili addito verbo:

Ipsium enim, inquit, librum vendidi, qui mihi dicit : A
 «Vende quæ habes, et da pauperibus²².»

XCVIII. Est porro circa Alexandriam insula quædam ad ipsum septentrionalem tractum lacus qui dicitur Maria, sita, ubi habitat monachus parembolus Gnosticorum, seu cognitione præditorum, probatissimus, qui asservit quæcumque a monachis gererentur, propter quinque causas fieri : ob Deum, ob naturam, ob consuetudinem, ob necessitatem, ob opera manuum. Is idem rursus dixit, unicam quidem naturam esse virtutem, sed eam pro animæ facultatibus varias in species dividi. Etenim, inquit, solare lumen figura caret, conformatur tamen cum fenestris per quas ingreditur.

XCIX. Iterum alius monachus dixit : Ideo voluptates subtrahō, ut occasiones iracundiæ abscindam. Novi namque hanc semper pro voluptatibus certare, et conturbare mentem meam, scientiamque expellere. Cæterum senum nonnullus istam protulit sententiam : Charitas ciborum aut pecuniæ depositum servare nescit. Idem quoque aiebat : Non recorder me bis in eadem re a dæmonibus fuisse deceptum.

C. Fieri nequit ut cunctos fratres ex æquo diligas, sed potes cum omnibus citra perperessionem versari, a recordatione injuriæ et odio liber. Sacerdotes post Dominum amandi sunt, qui per sancta mysteria et sacramenta purificant nos ac pro nobis precantur; senes vero nostri velut angeli sunt honorandi; ipsi quippe nos a.l. certamina exercent, et in initium ferarum morsus curant. Atque hactenus quidem hæc mihi ad te dicta sint de vita et virtute activa, optatissime frater Anatoli, quæ per gratiam Spiritus sancti in semente maturescentis vitis nostræ racemantes nacti sumus. Quod si fixus nos collustraverit justitiæ sol, et uva matura fuerit, tunc et vinum ejus bibemus, quod lætificat cor hominis²³; » precibus et intercessione viri justi Gregorii qui plantavit me, et sanctorum hujus temporis Patrum, qui rigant me, ac potentia illius qui incrementum mihi dat²⁴, Christi Jesu Domini nostri : cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

²² Matth. xix, 21. ²³ Psal. ciii, 15. ²⁴ I Cor. iii, 6.

(56) Socr. πέραν.

φησι, τὸν λόγον πεπώληκα τὸν λέγοντά μοι : « Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὲς πτωχοῖς. »

4H'. "Ἔστι δὲ τις παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν νήσος κατ' αὐτὸ τὸ βόρειον μέρος (56) τῆς λίμνης κειμένη τῆς καλουμένης Μαρίας. προσοικεῖ δὲ αὐτῇ μοναχὸς τῆς παρεμβολῆς τῶν Γνωστικῶν ὀδοκίμουτος, ὅστις ἀπεφῆνατο πάντα τὰ πραττόμενα ὑπὸ τῶν μοναχῶν, πράττεσθαι δι' αἰτίας πέντε, διὰ Θεὸν, διὰ φύσιν, διὰ ἔθος, διὰ ἀνάγκην, διὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν. Ὁ δ' αὐτὸς ἔλεγε πάλιν, μίαν μὲν εἶναι τῇ φύσει τὴν ἀρετὴν, εἰδοποιεῖσθαι δὲ αὐτὴν ἐν ταῖς δυνάμεσι τῆς ψυχῆς. Καὶ γὰρ τὸ φῶς τὸ ἡλιακὸν ἀσχημάτιστον μὲν ἔστι, φησὶ, ταῖς δὲ δι' ὧν εἰσβάλλει θυρίσι συσχηματίζεσθαι πέφυκεν.

4Θ'. "Ἄλλος δὲ πάλιν τῶν μοναχῶν· διὰ τοῦτο περιαιρῶ τὰς ἡδονάς, εἶπεν, ἵνα τὰς τοῦ θυμοῦ περικόψω προσφάσεις. Οἶδα γὰρ αὐτὸν ἀεὶ μαχόμενον ὑπὲρ τῶν ἡδονῶν, καὶ ἐκταράσσοντά μου τὸν νοῦν, καὶ τὴν γνῶσιν ἀποδιώκοντα. Ἔλεγε δὲ τις τῶν γερόντων, ὅτι ἡ ἀγάπη παραθήκας βρωμάτων ἢ χρημάτων τηρεῖν οὐκ ἐπίσταται. Ὁ δ' αὐτὸς, οὐκ οἶδα, φησὶν, εἰς τὸ αὐτὸ δις ὑπὸ δαιμόνων ἀπατηθεῖς.

P'. Πάντας μὲν ἐπ' ἴσης οὐ δυνατόν τοὺς ἀδελφοὺς ἀγαπᾶν, πᾶσι δὲ δυνατόν ἀπαθῶς συντυγχάνειν, μηδικακίας ὄντα καὶ μίσους ἐλεύθερον. Τοὺς ἱερεῖς ἀγαπητέον μετὰ τὸν Κύριον, τοὺς δὲ τῶν ἁγίων μυστηρίων καθαρίζοντας ἡμᾶς καὶ προσευχομένους ὑπὲρ ἡμῶν, τοὺς δὲ γέροντας ἡμῶν τιμητέον ὡς τοὺς ἀγγέλους· αὐτοὶ γὰρ εἰσὶν οἱ πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἡμᾶς ἀλείφοντες, καὶ τὰ τῶν ἀγρίων θηρίων δῆγματα θεραπεύοντες. Ἄλλὰ νῦν μὲν μοι τοσαῦτα λελέχθω πρὸς σὲ περὶ πρακτικῆς, ποθεινότητος ἀδελφῆ Ἀνατόλιε, ὅσα χάριτι τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῷ σπύρῳ περικαζούσης ἡμῶν τῆς σταφυλῆς ἐπιραγολογούμενοι εὐρήκαμεν. Εἰ δὲ σταθερὸς ἡμῖν ἐπιλάμψῃ τῆς δικαιοσύνης ὁ ἥλιος, καὶ ὁ βότρυς πέπειρος γένηται, τότε καὶ τὸν οἶνον πίμεθα αὐτοῦ, τὸν « εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου »· εὐχαίς καὶ πρεσβείαις τοῦ δικαίου Γρηγορίου τοῦ φυτεύσαντός με, καὶ τῶν νῦν ὁσίων Πατέρων τῶν ποτιζόντων με, καὶ δυνάμει τῇ τοῦ ἀυξάνοντός με Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ,

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΜΟΝΑΧΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΤΑ ΑΙΤΙΑ, ΚΑΙ Η ΚΑΘ' ΗΕΥΧΙΑΝ ΤΟΥΤΩΝ ΠΑΡΑΘΕΣΙΣ.

EVAGRII MONACHI,

Rerum monachalium rationes, earumque juxta quietem appositio.

I. Dictum est in Jeremia hoc : « Et tu ne accipias tibi uxorem in loco isto, quia hæc dicit Dominus de filiis et filiabus et qui generantur in loco

D A'. Ἐν τῷ Ἱερεμῆ εἴρηται τὸ, « Καὶ σὺ μὴ λάβῃς σεαυτῷ γυναῖκα ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ· ὅτι τάδε λέγει Κύριος περὶ τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων τῶν γεν-

νωμένων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ· Ἐν θανάτῳ νοσερῶν ἀποθανοῦνται. » Τοῦτο δεικνύντος τοῦ λόγου, ὅτι κατὰ τὸν Ἀπόστολον, « ὁ γαμήσας ἄνθρωπος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί, καὶ μεμέρισται· καὶ ἡ γαμήσασα γυνὴ μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρὶ. » Καὶ δῆλον, ὡς οὐ μόνον περὶ τῶν κατὰ τὸν γαμικὸν βίον ἐσομένων υἰῶν καὶ θυγατέρων ἐν τῷ προφήτῃ εἴρηται τὸ, « Ἐν θανάτῳ νοσερῶν ἀποθανοῦνται. » ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐν καρδίᾳ αὐτῶν γεννωμένων υἰῶν καὶ θυγατέρων, τουτέστι σαρκικῶν λογισμῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, ὡς ἐν τῷ νοσερῶ καὶ ἀσθενεῖ καὶ ἐκλύτῳ φρονήματι τοῦ κόσμου τούτου ἀποθανοῦνται καὶ οὗτοι, καὶ οὐ τῆς ἐπουρανίου καὶ αἰωνίου ζωῆς τεύξονται. « Ὁ δὲ ἄγαμος, » φησὶ, « μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ, » καὶ τοὺς ἀειθαλεῖς καὶ ἀθανάτους τῆς οὐρανίου ζωῆς ποιήσει καρπούς.

Β. Τοιοῦτος ὁ μοναχὸς, καὶ οὕτως χρῆ εἶναι τὸν μοναχὸν, ἀπεχόμενον ἀπὸ γυναικὸς, μὴ ποιοῦντα υἱὸν ἢ θυγατέρα ἐν τῷ τόπῳ τῷ προσηρημένῳ· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Χριστοῦ στρατιώτην ἄλλον, ἀμέριμον ὑπάρχειν, πάσης πραγματευτικῆς ἐννοίας τε καὶ πράξεως ἐκτός, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος φησιν· « Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. » Ἐν τούτοις ἔτι ὁ μοναχὸς μάλιστα ὁ πᾶσαν ὕλην τοῦ κόσμου τούτου καταλιπὼν, καὶ ἐπὶ τὰ ὠραία καὶ καλὰ τῆς ἡσυχίας ἀποτρέχων τρόπαια. Ὡς ὠραία γὰρ καὶ καλὴ τῇ ἡσυχίᾳ ἢ ἀσκησί, ὡς ὠραία ὄντως καὶ καλὴ! Ἔστι γὰρ ὁ χρηστός ὁ ταύτης ζυγὸς, καὶ τὸ φορτίον ἐλαφρόν· ἡδὺς ὁ βίος, ἡ πράξις στέργη (57)

Γ. Βούλει τοιγαροῦν, ἀγαπητὲ, τὸν μονῆρη βίον ὡς ἔστιν ἀναλαβεῖν, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς ἡσυχίας ἀποτρέχειν τρόπαια; ἄφες ἐκεῖ τοῦ κόσμου τὰς φροντίδας, τὰς τε ἐπὶ τούτων ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας· τουτέστιν ἄλλος ἔσο, ἀπαθής, πάσης ἐπιθυμίας ἐκτός· ἵνα τῆς ἐκ τούτων περιστάσεως ἀλλότριος γενόμενος, δυνηθῆς ἡσυχάσαι καλῶς. Εἰ μὴ γὰρ τὴν τούτων ἐαυτὸν ὑπεξάρῃ, οὐκ ἂν δυνηθῆ ταύτην αὐτὴν κατορθῶσαι τὴν πολιτείαν. Τροφῶν βραχέων ἀντέχου καὶ εὐκαταφρονήτων, μὴ πολλῶν καὶ εὐπερισπάστων. Ἐάν δὲ καὶ ὡς φιλοξενίας χάριν περὶ τὰ πολυτελῆ λογισμὸς γένηται, ἄφες τοῦτον ἐκεῖ, μὴ ὅλως προσθῆς αὐτῷ· ἐνεδρεῦει γὰρ σε διὰ τούτου ὁ ὑπεναντίας, ἐνεδρεῦει τοῦ ἀποστῆσαι τῆς ἡσυχίας. Ἔχεις τὸν Κύριον Ἰησοῦν μεμφόμενον πως τὴν τὰ τοιαῦτα σπουδάξουσαν ψυχὴν Μάρθαν, καὶ λέγοντα· Τί « περὶ πολλὰ » εἶ, καὶ « θορυβάζῃ; ἐνός ἐστι χρεῖα, » τοῦ τὸν θεῖον, φησὶ, λόγον ἀκούειν, καὶ μετὰ τοῦτο ἀκμητὶ παντός τοῦ εὐρισκομένου. Αὐτὸ καὶ εὐθύς ἐπιφέρει λέγων· « Μαρία » γὰρ « τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς. » Ἔχεις δὲ καὶ τῆς ἐν Σαρεφθοῖς χήρας τὸ ὑπόδειγμα, ἐν τίσιν αὐτὴ τὸν προφήτην ἐξένισε. Κἂν ἄρτον μόνον ἔχης, κἂν

A isto: In morte morbosa morientur³⁶. » Qui sermo indicat, quod, juxta Apostolum, vir « qui cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quo modo placeat uxori, et divisus est; et mulier quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quo modo placeat viro³⁷. » Atqui manifestum est quod non solum de filiis et filiabus ex connubiali vita proventuris dictum sit apud prophetam illud: « In morte morbosa morientur; » sed etiam de filiis et filiabus in corde eorum natis, hoc est, carnalibus cogitationibus et cupiditatibus, quod in morbo et infirmo languidoque mundi hujus consilio illi quoque morientur, nec vitam consequentur cælestem ac perpetuam. « Qui » autem « sine uxore est, » inquit, « sollicitus est quæ Domini sunt, quo modo placeat Domino³⁸, » et semper vividus immortalesque cælestis vitæ fructus producat.

II. Talis est monachus, et ita se habere decet monachum, qui nempe abstineat a muliere, nec gignat filium aut filiam in prædicto loco; quinesiam sit Christi miles materiæ expers, curæ vacuus, extra omnem negotiosam cogitationem actionemque positus, quemadmodum et Apostolus ait: « Nemo militans implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat qui ipsum militem conscripsit³⁹. » In hisce progrediatur monachus, præcipue qui universam sæculi hujus materiæ dereliquit, et ad speciosa præclaraque quietis tropæa currit. Quam speciosa enim et præclara per quietem exercitatio monastica, quam speciosa vere ac præclara! Est quippe suave jugum illius, et onus leve⁴⁰; dulcis vita, jucunda operatio.

III. Vis igitur, dilecte, monasticam vitam qualis est capessere, et ad quietis tropæa recurrere? illuc dimitte mundi curas, illisque præsidentes principatus ac potestates; hoc est, expers sis materiæ, et affectuum, atque extra omnem cupiditatem, ut ab incommodis quæ inde exoriantur alienus, præclare tranquillam vitam possis ducere. Nisi enim quis se ab illis subtraxerit, in hac vitæ ratione nequaquam poterit proficere. Cibum brevem et nullius pretii, non autem multum ac magna cura egentem cape. Quod si prætextu hospitalitatis de sumptuoso in mentem venerit, eam abjice cogitationem, nec illi adhareas. Per illam quippe insidiatur tibi adversarius, insidiatur quo te a quiete avertat. Habes Dominum Jesum, qui Martham, animam ista consecrantem arguit quodammodo, ac dicit: Quare « erga plurima » versaris et « turbaris? Unum est necessarium, » nempe, inquit, divinum audire verbum; post quod cætera hæc sine labore inveniuntur. Unde statim subdit, dicens: « Maria » enim « bonam partem elegit, quæ non auferetur ab ea⁴¹. » Habes pariter Sarephthanæ viduæ exemplum, in quibusnam illa prophetam hospitio suscepit⁴²

³⁶ Jerem. xvi, 2, 3, 4. ³⁷ I Cor. vii, 33, 34.

⁴¹ Luc. x, 41, 42. ⁴² III Reg. xviii, 10 sqq.

³⁸ ibid. 32. ³⁹ II Tim. ii, 4. ⁴⁰ Matth. xi, 30.

*Quinesiam
Virginibus*

*quis
monasti*

Martha + 1

Licet panem duntaxat habueris, aut sal, aut aquam, potes per hæc mercedem hospitalitatis acquirere; quod si ne illa quidem habueris, tantummodo autem bono affectu peregrinum exceperis benignoque sermone eum donaveris, consimili ratione potes hospitalitatis mercedem consequi. Dictum est enim: « Verbum melius quam datum ⁴⁵. »

IV. Hæc de eleemosyna sentire debes. Ne igitur desideraveris opes habere ad distributionem erga pauperes. Nam hæc quoque mali fraus est, quæ ad vanam gloriam sæpe vergit, mentemque in negotiationis causas inficit. Habes in Evangelio a Domino Jesu testimonio ornatum viduam, quæ per duo duntaxat minuta, divitum affectum ac vires superavit. « Illi enim, » inquit, « ex abundantia miserunt in gazophylacium; hæc vero omnia quæ habuit ⁴⁶. » Quod autem spectat ad vestes, noli desiderare multorum superfluumque vestimentorum possessionem, provide tantum de iis quæ ad necessitatem corporis suffectura sunt. Jacla potius super Dominum curam tuam, et ipse tibi providebit ⁴⁷. Ipsi quippe, inquit, cura est de nobis ⁴⁸. Si alimentis vel vestibus indigeas, ne erubescas tibi ab aliis oblata accipere; hoc namque est superbiæ species. At si tu hisce abundaveris, ei qui caret tradito. Sic Deus vult famulis suis subveniri. Quocirca ad Corinthios scribens Apostolus, de inopiibus dixit: « Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum; ut fiat æqualitas, sicut scriptum est: Qui multum, non abundavit; et qui modicum, non minoravit ⁴⁹. » Obtinens ergo præsentibus temporibus necessaria, de futuro ne sis sollicitus, verbi gratia in diem unum, vel hebdomadam, vel annum, aut menses. Nondum enim elapso crastino, idipsum tempus necessaria suppeditabit, præsertim si regnum cælorum justitiamque Dei quæsieris. Ait quippe Dominus: « Quærite regnum Dei, et justitiam ejus; et hæc omnia adjicientur vobis ⁵⁰. » τείτε γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, « τὴν βασιλείαν τοῦ προστεθήσεται ὑμῖν. »

V. Ne habeas apud te puerum, ne forte adversarius per eum aliquod in te moveat scandalum, conturbetque animum tuum, ut de cibis maxime sumptuosam curam gerat. Neque enim amplius poteris solus de te esse sollicitus; atque si ea cogitatio quasi propter corporis requiem subierit, tu tamen quod præstantius est considera, spiritalem inquam quietem: revera enim melior est spiritalis refectio corporali. Quod si juvandi pueri gratia in mentem venerit, ne credas: hoc enim non est nostri muneris; ad alios pertinet opus, sanctos videlicet cœnobiorum patres. Tui solius commodum spectat et silentii quietisque mores amplectere. Noli amare habitationem cum hominibus materiæ addictis ac negotiosis; aut solus mane, aut cum fratribus ma-

ύδωρ, δύνασαι ἐν τούτοις τῆς φιλοξενίας ποιῆσαι τὸν μισθόν· κἀν δὲ μὴ ταῦτα ἔχῃς, μόνον δὲ προσέσει ἀγαθὴ ὑποδέξῃ τὸν ξένον, καὶ λόγον εὐχρηστον αὐτῷ ἀποδώσῃ; ὡσαύτως δύνασαι τῆς φιλοξενίας πορίσασαι τὸν μισθόν· ἀγαθὸν γὰρ εἶρηται λόγος ὑπὲρ δόμα.

Δ'. Τοιαῦτα ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης σε δεῖ φρονεῖν. Ἄρα οὖν μὴ ἐπιθυμῆσθαι πλοῦτον ἔχειν πρὸς διάδοσιν τῶν πενήτων. Ἔστι γὰρ καὶ αὕτη ἀπάτη τοῦ πονηροῦ, πρὸς κενοδοξίαν πολλάκις προσερχομένη, καὶ εἰς πολυπραγμοσύνης αἰτίας ἐμβάλλουσα τὸν νοῦν. Ἐχεις ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ μαρτυρούμενην χήραν, διὰ δύο μόνων λεπτῶν τῆν τῶν πλουσίων ὑπερβεβηκυῖαν προαίρεσιν τε καὶ δύναμιν. « Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, » φησὶν, « ἐκ τοῦ περισεύματος ἔβαλον ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, αὕτη δὲ ἅπασαν ἑαυτῆς τὴν ὑπαρξίν. » Περὶ δὲ ἱματίων, μὴ ἐπιθυμῆσθαι περισσὰ ἔχειν ἱμάτια, τὰ ἀρκοῦντα τῇ ἀνάγκῃ τοῦ σώματος προνοῦν. Ἐπίβριψον μάλλον ἐπὶ Κύριον τὴν μερίμναν σου, καὶ αὐτὸς σου προνοήσει. Αὐτῷ γὰρ, φησὶ, μέλει περὶ ἡμῶν. Ἐὰν δὲ τροφῶν ἢ ἱματίων, μὴ αἰσχυθῆς τὰ παρ' ἐτέρων σοι προσφερόμενα λαβεῖν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὑπερηφανίας εἶδος. Ἐὰν δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τούτοις περισσεύης, δίδου τῷ ὑστερουμένῳ. Οὕτως ὁ Θεὸς τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας οἰκονομεῖσθαι βούλεται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος πρὸς Κορινθίους γράφων, περὶ τῶν ὑστερουμένων ἔλεγε: « Τὸ ὑμῶν περισσεῖμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περισσεῖμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης; καθὼς γέγραπται: Ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησεν. » Ἐχων τοίνυν τοῦ ἐνεστώτος καιροῦ τὰ δέοντα, εἰς τὸν μέλλοντα μὴ μεριμνήσῃς καιρὸν ὅιον, ἡμέρας μιᾶς, ἢ ἑβδομάδος, ἢ ἐνιαυτοῦ, ἢ μηνῶν. Ἐνεστηκότος γὰρ τοῦ τῆς αὔριου καιροῦ, αὐτὸς ὁ καιρὸς ἐπιχορηγήσει τὰ δέοντα, ζητοῦντός σου μάλιστα τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. « Ζη- Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα

Ε'. Μὴ κτήσῃ παιδα· μήποτε σοι ὁ ὑπεναντίας διὰ τούτου κινήσῃ σκάνδαλον τι, καὶ ἐκθορυβῆσθαι σου τὸ φρόνημα τῶν πολυτελεστάτων τροφῶν φροντίζειν. Οὐ γὰρ δυνήσῃ μόνος εἶναι σεαυτοῦ φροντίζειν· κἀν ὡς πρὸς σωματικὴν ἀνάπαυσιν ἐπέβλη ὁ λογισμὸς, ἀλλὰ τὸ κρεῖττον ἐννοεῖ· λέγω δὲ τὴν πνευματικὴν ἀνάπαυσιν· κρεῖττων γὰρ ἐστὶν ὡς ἀληθῶς ἢ πνευματικὴ ἀνάπαυσις τῆς σωματικῆς. Κἀν ὠφελείας τοῦ παιδὸς χάριν προσβάλλῃ τῇ γνώμῃ, μὴ πεισθῆς αὐτῷ· οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦτο ἡμέτερον ἔργον· ἐτέρων ἐστὶ τῶν ἐν κοινῷ ἀγίων πατέρων. Σεαυτοῦ μόνου τῆς ὠφελείας φρόντιζε, καὶ τὸν τῆς ἡσυχίας περιποιῶν τρόπον. Μὴ ἀγαπήσῃς οἰκῆσαι μετὰ ἀνθρώπων ὀλικῶν καὶ ἐμπεριστάτων· ἢ μόνος οἰκεῖ, ἢ μετὰ ἀδελφῶν τῶν ἀγίων καὶ ὁμοφρόνων σου. Ὁ

⁴⁵ Eccli. xii, 16, 28. ⁴⁶ Marc. xii, 44. ⁴⁷ Psal. lrv, 25. ⁴⁸ I Petr. v, 7. ⁴⁹ II Cor. viii, 14, 15; I Cor. xvi, 18. ⁵⁰ Matth. vi, 33.

γάρ μετὰ ἀνθρώπων ὕλικῶν καὶ ἐμπεριστάτων εὐ-
κῶν, πάντως κοινωῆσει καὶ αὐτοῖς τῆ τούτων περι-
στάσει, καὶ δουλεύσει ἀνθρωπίναις ἐπιταγαῖς, λα-
λιαῖς τε ματαίαις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν δεινοῖς,
ὄργῃ, λύπῃ, μανίᾳ τῶν ὑλῶν, φόβῳ, τῷ σκανδάλῳ.
Γονικαῖς μερίμναις ἢ συγγενικαῖς φιλίαις μὴ συν-
απαχθῆς· ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸς τούτους αὐτοὺς συν-
εχεῖς συντυχίας παραιτοῦ, μήποτε σε ἀποσυλήσωσι
τῆς ἐν τῷ κελλίῳ ἡσυχίας, καὶ περὶ τὰς ἑαυτῶν
περιστάσεις ἀγάγῳσιν. « Ἄφες, » φησὶν ὁ Κύριος,
« τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς· σὺ δὲ
δεῦρο ἀκολούθει μοι. » Ἐὰν δὲ καὶ τὸ κελλίον ἐν ᾧ
καθέσῃ εὐπερίστατον ᾖ, φεῦγε, καὶ αὐτοῦ μὴ φείσῃ,
μὴ ἐκλυθῆς εἰς ἀγάπην αὐτοῦ· πάντα ποιεῖ, πάντα
πράττει, πῶς δυνηθῆς ἡσυχάσαι καὶ σχολάσαι, καὶ
σπουδασαὶ γενέσθαι ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ θελήμασι, καὶ
ἐν τῇ πάλῃ τῶν ἀοράτων.

Γ'. Εἰ μὴ δύνασαι βράδιως ἡσυχάσαι ἐν τοῖς σοῖς
μέρεσι, δός σου ἐπὶ ξενιτείαν τὴν πρόθεσιν, καὶ ἐπὶ
ταύτην αὐτὴν κατὰσπευδέ σου τὸν λογισμόν. Γενοῦ
καθάπερ τις πραγματευτὴς ἄριστος, τὰ πάντα πρὸς
ἡσυχίαν δοκιμάζων, καὶ τὰ πρὸς ταύτην ἡσυχὰ καὶ
χρήσιμα διὰ πάντων κατέχων. Πλὴν λέγω σοι, ξενι-
τείαν ἀγάπα· ἀπαλλάττει γὰρ σε τῶν κατὰ τὴν
ἰδίαν χώραν περιστάσεων, καὶ τῆς κατὰ τὴν ἡσυ-
χίαν ὠφελείας μόνον ἀπολαύειν ποιεῖ. Τὰς ἐν πόλει
διατριβάς φεῦγε, καὶ τὰς ἐν ἐρημίᾳ καρτέρησον.
« Ἰδοὺ, » γὰρ, φησὶν ὁ ἅγιος, « ἐμάκρυνα φυγαδεύων,
καὶ ἠύλισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ. » Εἰ δυνατὸν, τὸ καθ-
όλου εἰς πόλιν μὴ ἀπαντήσης· οὐδὲν γὰρ εὐχρηστον,
οὐδὲν χρήσιμον, οὐδὲν ὠφέλιμον τῇ πολιτείᾳ σου
ἐκεῖ θεάσῃ. « Εἶδον, » φησὶ πάλιν ὁ ἅγιος, « ἀνομίαν
καὶ ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει. » Τοὺς οὖν ἰδίους καὶ
ἀπερισπάστους δίωκε τόπους, μὴ δειλιάσης εἶχον (58)
αὐτῶν. Ἐὰν δὲ καὶ δαιμόνων φαντασίας ἐκεῖ θεάσῃ,
μὴ ποτηθῆς, μηδὲ ἀποφύγῃς τὸ στάδιον τῆς ἡμε-
τέρας ὠφελείας· ἀφόβως ὑπόμεινον, καὶ ὅψει τοῦ
Θεοῦ τὰ μεγαλεῖα, τὴν ἀντίληψιν, τὴν κηδεμονίαν,
τὴν ἄλλην ἅπασαν ἐπὶ σωτηρίᾳ πληροφορίαν. « Προσ-
εσχόμην » γὰρ, φησὶν ὁ μακάριος ἀνὴρ, « τὸν σώ-
ζοντά με ἀπὸ θλιγοφυχίας καὶ ἀπὸ καταιγίδος. » Μή
σου νικήσῃ βέμβους ἐπιθυμία τὴν προαίρεσιν·
« Ρεμβασμὸς » γὰρ « μετὰ ἐπιθυμίας, μεταλλεύει
νοῦν ἄκακον. » Πολλοὶ διὰ τοῦτο πειρασμοί. Φοβοῦ τὸ
πταῖσμα, καὶ ἐν τῷ κελλίῳ σου ἑδραῖος ἔσο.

Ζ'. Ἐὰν φίλους ἔχῃς, φεῦγε τούτων τὰς συνεχεῖς
συντυχίας· διὰ μακροῦ γὰρ αὐτοῖς συντυγχάνων
εὐχρηστος ἔσῃ. Ἐὰν δὲ καὶ κατανοήσῃς διὰ τούτων
αὐτῶν βλάβην σοι γινομένην, μηδὲ ὅλως ἐγγίσης.
Φίλους γὰρ ἔχειν σε χρὴ τοὺς ὠφέλιμους καὶ συμ-
βαλλομένους σου τῇ πολιτείᾳ. Φεῦγε καὶ τῶν πονη-
ρῶν ἀνδρῶν καὶ μαχίμων τὰς συντυχίας· μηδὲν
τούτων συνοικήσῃς· ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰς φαύλας αὐ-
τῶν προθέσεις παραιτοῦ· οὔτε γὰρ Θεῷ προσοι-

teria carentibus, tibi que consentaneis. Nam qui
habitat cum hominibus materialibus ac impeditis,
et ipse prorsus eorum turbulenti status particeps
futurus est, servietque humanis mandatis, vanis
colloquiis, cæterisque omnibus vitiis, iræ, tristitiæ,
insaniæ erga res materiales, timori, scandalo. Ne
corripiaris curis parentalibus, aut cognatorum
amicitiis : quinimo et assiduus cum iis congressus
vita, ne forte a cellæ quiete te auferant, et ad sua
traducant negotia. « Dimitte, » inquit Dominus,
« mortuos sepelire mortuos suos ; tu vero veni, se-
quere me ⁴⁹. » Si vero cella in qua resides impedi-
mento sit, fugito, neque illi parcas, nec in amo-
rem ejus resolvaris : omnia fac, omnia age, quo
tranquille vivere et vacare queas, nec non contende
in Dei voluntatibus ac in pugna adversus invisibilia
consistere.

VI. Si in tua regione non potes facile vitam
quietam ducere, propositum tuum ad peregrinatio-
nem tradito, atque ad illam ipsam incita animum
tuum. Esto velut optimus negotiator, cuncta ad
quietem probans, quæque ad eam constabiliendam
conducunt omnino retinens. Cæterum dico tibi,
peregrinationem dilige ; te enim ab incommodita-
tibus patriæ tuæ liberabit, efficietque ut solus silen-
tium emolumento fruaris. In urbe commorari fuge,
in solitudine perdura. « Ecce » enim, ait sanctus
vir, « elongavi fugiens, et mansi in solitudine ⁵⁰. »
Si fieri potest, nullatenus ad urbem profisciscaris ;
nihil quippe commodum, nihil utile, nihil conduci-
bile professioni tuæ illic intueberis. Iterum ait
sanctus : « Vidi iniquitatem et contradictionem in
civitate ⁵¹. » Loca ergo secreta et quietia sectare,
neque formides illorum inopiam. Quod si illic dæ-
monum spectra apparuerint, noli terri, neque a
stadio emolumenti nostri aufugias : interritus per-
mane, et « magnalia » Dei conspicias ⁵², auxilium,
curam, reliquamque omnem de salute plenitudinem.
« Expectabam » enim, ait beatus ille vir, « cum qui
salvum me fecit a pusillanimitate spiritus et a
tempestate ⁵³. » Vagationis desiderium animi tui
sententiam non vincat : « Inconstantia » enim « cum
concupiscentia, transvertit sensum sine mali-
tia ⁵⁴. » Multæ ea de causa existunt contentio-
nes. Time casum, et in cella tua stabilis firmus-
que sis.

VII. Si amicos habueris, continuos cum illis
congressus fuge : cum enim longa per intervalla
collocutus eis fueris, utilis eris. Sin vero senseris
tibi per eosdem damnum afferri, nullatenus appro-
pinques. Nam oportet habere te amicos utiles et
ad vitæ tuæ institutum aptos. Sed et fugito pravo-
rum virorum et pugnacium congressus ; cum horum
nullo ne habites ; quinimo pravos illorum intentio-
nes repudia ; non enim Deo adherent, neque in

⁴⁹ Matth. viii, 22. ⁵⁰ Psal. lrv, 8. ⁵¹ ibid. 10. ⁵² Exod. xiv, 15. ⁵³ Psal. lrv, 9. ⁵⁴ Sap. iv, 12.

anvil
brevi no meo

ϕ lenion

Travel to
solitude

anvil uter

huc deus -

Stability

friends
no them can

eo permanent. Pacifici homines amici tibi sint, A fratres spirituales, Patres sancti: hos namque eo modo appellavit Dominus, dicens: « Mater mea et fratres mei et patres hi sunt qui faciunt voluntatem Patris mei qui in cœlis est⁵⁵. » Cum distractis seu negotiosis noli commorari, neque ad convivium cum ipsis pergas; ne te forsitan ad suas deceptiones trahant, et a silentii tranquillitatisque disciplina abducant: hic est namque in illis affectus. Ne declines aurem tuam ad eorum sermones, neque sensa cordis eorum admittas. Nam re vera noxii sunt. Ad fideles terræ sit tibi desiderium, et labor cordis tui in æmulationem luctus eorum. « Oculi » enim « mei ad fideles terræ, ut sedcant ipsi mecum⁵⁶. » Quodsi quispiam ex iis qui secundum charitatem Dei incedunt, ad te veniens, ad manducandum te invitaverit, ac volueris proficisci, proficiscere quidem, sed cito revertere ad cellam tuam. Si fieri potest, extra eam ne dormieris unquam; ut in te semper maneat quietis gratia; et hujus propositi cultum absque impedimento retinebis.

VIII. Non sis lautorum ciborum cupidus, nec illecebræ deliciarum. « Nam quæ in deliciis est, vivens mortua est, » quemadmodum ait Apostolus⁵⁷. Ne cibus extraneorum satiaveris ventrem tuum, ut ne tibi eorum cupiditas obveniat, atque desiderium externarum mensarum inferat. Dictum quippe fuit: « Ne seducaris saturitate ventris⁵⁸. » Quod si te videris assidue extra cellam tuam vocari, recusa. Noxia enim est continua extra cellam tuam commoratio; gratiam aufert, obnubilat prudentiam, ardorem restringit. Vide mihi dolium vini, quod multo tempore in eodem loco exstitit, manetque inconcussum, quo pacto vinum reddat splendidum, sedatum, odoriferum; contra si huc illucque circumferatur, turbidum, tetricum, omnem simul ex sæcis vitio contractam injucunditatem exhibens. Cum hoc ergo te ipsum conferens, quod usui est experire, abscinde multorum affectus, ne mens tua distrahatur, et quietis modum conturbet. Operari manibus cura, idque pro viribus die ac nocte, ne quem graves, quin potius aliis tribuas, quemadmodum hortatur ac dicit sacer apostolus Paulus⁵⁹; ut in eo etiam tædij dæmonem vincas, cæterasque omnes hostis cupiditates avellas. Adjacet enim pigritiæ tædij dæmon, atque in desideriis est, sicut inquit⁶⁰. Traditionis et acceptionis peccatum effugias. Sive ergo vendis, sive emis, parum te de justo pretio fraudas, ne in mores nimium exactos aut erga pretium lucri cupidos inductus, ad noxias animæ causas decidas, contentionem, perjurium, per sermonis tui permutationem; atque in iis venerandam instituti nostri dignitatem contumelia et ignominia afficias. Eo modo ipse co-

κειώνται, οὔτε μὴν παραμένουσιν. Ἄνδρες εἰρηνικοὶ ἔστωσαν φίλοι σοί, ἀδελφοὶ πνευματικοί, Πατέρες ἄγιοι. Τούτους γὰρ οὕτως καὶ ὁ Κύριος ἀπεκάλει λέγων· « Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου καὶ πατέρες οὗτοί εἰσιν, οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Μετὰ περισπωμένων μὴ συναυλίζου, μηδὲ συμπορευθῆς εἰς συμπόσιον μετ' αὐτῶν· μήποτε σε περὶ τὰς ἑαυτῶν ἀπάτας ἐλκύωσι, καὶ τῆς κατὰ τὴν ἡσυχίαν ἐπιστήμης ἀπαγάγωσιν· ἔστι γὰρ τὸ πάθος τοῦτο ἐν αὐτοῖς· μὴ ἐκκλίνῃς τὸ οὖς σου εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν, καὶ ἐννοίας καρδίας αὐτῶν μὴ παραδέξῃ. Εἰσι γὰρ ὄντως ἐπιζήμιοι. Ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς ἔστω σοὶ ὁ πόθος, καὶ ὁ πόνος τῆς καρδίας σου εἰς ζῆλον πένθους αὐτῶν. « Οἱ ὀφθαλμοί μου » γὰρ « ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ. » Ἐὰν δέ τις καὶ τῶν κατὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πορευομένων, ἐλθῶν πρὸς σὲ ἐπὶ τὸ φαγεῖν προσκαλέσῃται σε, καὶ θέλεις ὑπάγειν, ὑπάγε μὲν, τάχιον δὲ ἐν τῷ κελίῳ σου ὑπόστρεφε. Εἰ δυνατόν, ἐκτὸς τούτου μὴ καθευδῆσαι ποτέ· ἵνα διαπαντός σοι παραμείνῃ τῆς ἡσυχίας ἡ χάρις, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ προθέσεως ἀνεμπόδιτον ἔξεις τὴν λατρείαν.

Ἡ Μὴ γίνου ἐπιθυμητῆς βρωμάτων καλῶν, καὶ τῶν κατὰ τὴν σπατάλην ἀπατῶν. « Ἡ γὰρ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκεν, » ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολός φησι. Μὴ χορτάσης τὴν κοιλίαν σου ἐν βρώμασιν ἄλλοτριῶν, ἵνα μὴ πόθος σοὶ τούτων γένηται, καὶ περὶ τὰς ἔξω τραπέζας ἐμποιήσῃ σοὶ τὸν πόθον. Εἴρηται γάρ· « Μὴ ἀπατᾶσθε χορτάσιζ κοιλίας, » Ἐὰν δὲ καὶ συνεχῶς ἔξω τοῦ κελίου σου θέσῃ σεαυτὸν προσκαλούμενον, παρζιτοῦ. Ἔστι γὰρ ἐπιζήμιος ἢ ἔξω τοῦ κελίου σου συνεχῆς διατριβή· ἀφαιρεῖται τὴν χάριν, σκοτοῖ τὸ φρόνημα, μαραίνει τὸν πόθον. Ἴδε μοι κεράμιον οἴνου πλεῖστον ἐγχερόνισαν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ κείμενον ἀσάλευτον, πῶς παρασκευάζει τὸν οἶνον λαμπρὸν, καθιστάμενον, εὐώδη· ἐὰν δὲ ὡς κἀκεῖτε περιφέρῃται, τεταραγμένον, στενυγόν, πάσης ὁμοῦ τῆς ἐκ τῆς τρυγίας κακίας τὴν ἀηδίαν ἐπιδεικνύμενον. Τοιγαροῦν τούτῳ παραπλησιάζας σεαυτὸν, πειρῶ τῆς ὠφελείας, κόπτε τῶν πολλῶν τὰς σχέσεις, μὴ σου ὁ νοῦς περισπαστικός (59) γένηται, καὶ τὸν τῆς ἡσυχίας ταραξὴν τρόπον. Ἐργασίας χειρῶν φρόντιζε, καὶ τοῦτο αὐτὸ, εἰ δυνατόν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, πρὸς τὸ μὴ ἐπιθαρῆσαι τινα, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς τὸ μεταδιδόναι, καθάπερ καὶ παραινεῖ λέγων ὁ ἱερὸς ἀπόστολος Παῦλος· ἵνα δὴ καὶ ἐν τούτῳ τὸν τῆς ἀκηδίας καταπαλάσης δαίμονα, καὶ τὰς ἄλλας πάσας ἐπιθυμίας τοῦ ἐχθροῦ διάρῃς. Ἐπικεῖται γὰρ τῇ ἀργίᾳ ὁ τῆς ἀκηδίας δαίμων, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ ἐστίν, ὡς φησιν. Ἀποδόσεως καὶ λήψεως οὐκ (60) ἐκφεύξῃ ἀμαρτίαν. Εἴτε οὖν πωλεῖς, εἴτε ἀγοράζεις, μικρὸν τι τοῦ ἴσου ζημίωσον σεαυτὸν· μὴ τοῖς κατ' ἀκρίθειαν ἢ τοῖς περὶ τὴν τιμὴν φιλοκερδείας ἐπενεχθεὶς τρόποις, ἐπὶ τὰ βλαθερὰ τῶν τῆς ψυχῆς αἰτιῶν καταπέσῃς, φιλο-

⁵⁵ Matth. xii, 50. ⁵⁶ Psal. c, 6. ⁵⁷ I Tim. v, 6. ⁵⁸ Ephes. iv, 28. ⁵⁹ Prov. xiii, 4.

⁶⁰ Prov. xxiv, 15. ⁶⁰ I Thess. ii, 9, et II, iii, 8;

νεικίας, ἐπιορκίας, ταῖς τῶν λόγων σου ἐναλλαγαῖς, καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις τὴν ἐντιμον τῆς ἡμετέρας προθέσεως ἀτιμίας καὶ κατασχύνης ἀξίαν. Οὕτως καὶ αὐτὸς ἐννοῶν ἀποδόσεώς σου καὶ λήψεώς σου φυλάσσοι. Εἰ δὲ τὸ κρεῖττον αἰρή, καὶ ἔστι σοι τοῦτο δυνατὸν, ἐπὶ ἑτερόν τινα πιστὸν ἄνδρα παράρριψόν σου τὴν φροντίδα, ὅπως οὕτως εὐθυμος γενόμενος, χρηστάς καὶ ἐπιχαρεὺς ἔξεις τὰς ἐλπίδας.

A gitans, in traditione et acceptione tua cautionem serva. Sed si quod melius est elegeris, idque possis, in alium fidum hominem curam tuam rejice, quo ita factus alacer et tranquillus, spe bona jucundaque perfruaris.

IX. Hæc tibi eo pacto suadere novit commoda modus quietis. Age vero, etiam rerum quæ deinde in ea continentur sensum tibi apponam; tu vero mihi ausculta, et quæ præcipio tibi exsequere. Cum sedes in cella tua, collige mentem tuam; memento diei mortis; vide tunc corporis mortificationem; cogita calamitatem; laborem doloremque assume; condemna vanitatem hujus mundi; curam gere modestiæ et sedulitatis, ut possis manere semper in eodem quietæ vitæ proposito, nec in infirmitatem incidas. Memor quoque esto status præsentis in inferno; reputa quemadmodum illic degant animæ, in quo amarissimo silentio, aut in quo acerbissimo gemitu, in quali timore, anxietate, expectatione quanam: [reputa] nunquam desinentem dolorem, lacrymas animæ quæ sine carent. Sed et recordare diei resurrectionis ac exhibitionis coram Deo; imaginare tremendum et horribile illud judicium; profer in medium quæ peccatoribus reposita sunt, ignominiam in conspectu Dei et Christi ejus, angelorum, archangelorum, potestatum, cunctorumque hominum; item supplicia omnia, ignem æternum, vermem immortalem, tartarum, tenebras, et super hæc universa stridorem dentium, terrores ac tormenta. Profer quoque ea quæ justis reposita sunt bona, fiduciam cum Deo Patre et Christo ejus, angelis, archangelis, potestatibus, atque omni populo, regnum, ejusque dona, gaudium, voluptatem. Horum utrorumque memoriam adduc in mentem tuam; ac de peccatorum quidem judicio ingemisce, fle, indue habitum luctus, veritus ne tu quoque in illis consistas; de bonis vero quæ justis reposita sunt, gaude et exsulta et lætare; atque tum his frui contende, tum ab illis esse alienus. Cave ne unquam horum obliviscaris, sive intra in cella tua sis, sive extra alicubi; mentem tuam noli ab horum recordatione avertere; quo vel per ea sordidas noxiasque cogitationes effugas.

Θ. Ταῦτά σοι οὕτως παραινεῖν οἶδε τὰ χρήσιμα ὁ τῆς ἡσυχίας τρόπος. Φέρε δὴ καὶ τῶν ἐξῆς ἐπιφερομένων ἐν αὐτῇ πραγμάτων παραθήσομαι σοι τὸν νοῦν· σὺ δὲ μοι ἄκουε, καὶ ποιεῖ ἃ ἐντέλλομαι σοι. Καθεζόμενος ἐν τῷ κελίῳ σου, συναγάγέ σου τὸν νοῦν· μνήσθητι ἡμέρας θανάτου· ἴδε τότε τοῦ σώματος τὴν νέκρωσιν· ἐννοεῖ τὴν συμφορὰν· λάβε τὸν πόνον· κατὰ γυνωθὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ματαιότητος· ἐπιμέλῃσαι τῆς τε ἐπιεικειᾶς καὶ τῆς σπουδῆς, ἵνα δυναθῆς διαπαντός μένειν τῇ αὐτῇ προθέσει τῆς ἡσυχίας, καὶ μὴ ἀσθενήσας. Μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ἐν τῷ ἄδῃ νυκτὶ καταστάσεως· λογίζου τὸ πῶς ἄρα εἰσὶν ἐκεῖ αἱ ψυχαί, ἐν ποίᾳ πικροτάτῃ σιωπῇ, ἢ ἐν ποίῳ δεινοτάτῳ στεναγμῷ, ἢ λίγῳ φόβῳ ἢ ἀγωνίᾳ, ἢ τίνι προσδοκίᾳ· τὴν ἄπαστον ὀδύνην, τὸ ψυχικὸν καὶ ἀπέραντον δάκρυον. Ἀλλὰ καὶ ἡμέρας ἀναστάσεως καὶ παραστάσεως μνήσθητι τῆς πρὸς τὸν Θεόν· φαντάζου τὸ φοβερόν καὶ φορικῶδες ἐκείνο κρίμα· ἄγε εἰς μέσον τὰ ἀποκείμενα τοῖς ἁμαρτάνουσιν, αἰσχύνῃ τὴν κατενώπιον Θεοῦ καὶ Χριστοῦ αὐτοῦ, ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, ἐξουσιῶν, καὶ πάντων ἀνθρώπων· τὰ τε κολαστήρια πάντα, τὸ πῦρ αἰώνιον, τὸν σκότος, τὸν ἐπὶ πᾶσι τούτοις τῶν ὀδόντων βρυγμὸν, τοὺς φόβους καὶ τὰς βασάνους. Ἄγε δὴ καὶ τὰ τοῖς δικαίοις ἀποκείμενα ἀγαθὰ, παρρησίαν τὴν μετὰ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Χριστοῦ αὐτοῦ, ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, ἐξουσιῶν, καὶ παντὸς τοῦ δήμου, βασιλείαν καὶ τὰ ταύτης δωρήματα, τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν· ἐκατέρων τούτων τὴν μνήμην ἄγε σεαυτῷ· καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἁμαρτωλῶν κρίσει στέναζε, δάκρυε, πένθους ἐνδύσαι τὴν ἰδέαν, φοβούμενος μὴ καὶ σὺ αὐτὸς ἐν τούτοις γένη· ἐπὶ δὲ τοῖς δικαίοις ἀποκειμένοις ἀγαθοῖς χαῖρε καὶ ἀγαλλία καὶ εὐφραίνου· καὶ τούτων μὲν σπουδάσον ἀπολαῦσαι, ἐκείνων δὲ ἀλλοτριουῖσθαι· ὅρα μὴ ἐπιλάβῃ τούτων ποτὲ, κἂν ἐνδόν ἐν τῷ κελίῳ σου τυγχάνῃς, κἂν ἔξω που, τῆς ἐκ τούτων μνήμης μὴ παραβρίψῃς σου τὸ φρόνημα· ὅπως κἂν διὰ τούτων τοὺς ῥυπαροὺς καὶ βλαβεροὺς ἐκφρεύῃ λογισμοὺς.

Ι'. Νηστεία σοι ἔστω ὅση δύναμις κατενώπιον Κυρίου. Αὕτη σου τὰς ἀνομιᾶς καὶ τὰς ἁμαρτίας περικαθαριεῖ, σεμνύνει τὴν ψυχὴν, ἀγιάζει· τὸ φρόνημα, δαίμονας ἀπελαύνει, Θεὸν ἐγγὺς εἶναι παρασκευάζει. Ἄπαξ δὲ τῆς ἡμέρας φαγῶν, εἰς δεύτερον μὴ ἐπιποθήσης, ἵνα μὴ πολυδάπανος γένη, καὶ ἐκθορυβήσῃ σου τὸ φρόνημα. Ἐνθεν εὐπορήσαι δυνήσῃ ἐπὶ τὰ τῆς εὐπορίας ἔργα, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ σώματος νεκρῶσαι τὰ πάθη. Ἐὰν δὲ ἀπάντησις ἀδελφῶν γένηται, καὶ ἔστι χρεία, ὥστε καὶ δεύτερόν σε καὶ τρίτον φαγεῖν, μὴ στυγνάσης μηδὲ κατηφήσῃς· χαῖρε δὲ μᾶλλον, ὕψηκος τῆς χρείας γινόμενος· καὶ τὸ δεύτερον ἢ τρίτον φαγῶν, εὐχαρίσται τῷ Θεῷ, ὅτι νόμον ἀγάπης πε-

material

quis - in cell.

fasting

vite dispensatorem habiturus sis. Quandoque etiam corporis in valetudo contingit, adeo ut bis et ter sæpiusque edere oporteat; ad id mens tua parata sit. Non enim corporales professionis nostræ labores hunc in morbis habere debent, sed quædam remittenda sunt, quo citius ad sanitatem quis reversus, iterum iisdem austeræ vitæ sese exerceat laboribus. Cæterum de abstinence a cibis, nihil divinus sermo, ne manducaremus, prohibuit, sed dixit: « Ecce dedi vobis omnia, quasi olera herbæ⁶¹. Manducate, nihil interrogantes⁶²; » et, « Non quæ intrant in os, coinquinant hominem⁶³. » Quocirca a cibis abstinere, id nostræ voluntatis et animæ labor est.

XI. Humi cubationem et vigiliis cæterasque austeritates libenter tolera, respiciens ad futuram gloriam quæ revelabitur tibi cum omnibus sanctis. « Non » enim, inquit, « sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis⁶⁴. » Si animo dejecto es, ora, sicut scriptum est⁶⁵; ora autem cum timore, tremore, et labore, sobrie et vigilanter. Ita oportet orare, maxime propter malignos malitiæque vacantes inaspectabiles inimicos nostros, qui in hoc nobis negotium facessere volunt. Si quoties viderint nos ad orationem stare, toties sedulo adoriuntur, eaque menti suggerunt quæ precum tempore nequaquam cogitare et considerare debemus, quo animum nostrum captivum abducant, otiosamque, vanam et inutilem reddant precis postulationem et supplicationem. Inanis enim revera est ac inutilis oratio, petitio, supplicatio, quando non, sicut supra diximus, cum timore et tremore, sobrie ac vigilanter peracta fuerit. Adhæc ad hominem quidem regem accedens quilibet, cum timore et tremore et cautione, deprecationem eo modo exsequitur. Nonne multo magis Deo cunctorum Domino, et Christo Regi regnantium, et Principi principum consimiliter assistendum est, atque offerenda observatio ac supplicatio? Quoniam Deo gloria in sæcula. Amen.

⁶¹ Gen. ix, 3. ⁶² I Cor. x, 25, 27. ⁶³ Matth. xv, 11. ⁶⁴ Rom. viii, 18. ⁶⁵ Jac. v, 13.

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΓ' ΚΑΤ' ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΝ.

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΠΙΤΟΥΛΑ ΧΧΧΙΙΙ,

Per gradus quosdam disposita consequentiæ.

I. Morbus arquatus seu regius, est habitus pessimus animæ rationalis, per quem tum Deum, tum rerum factarum contemplationem erronee intuetur.

Α πλήρωκας, καὶ ὡς ὅτι δὴ περ αὐτὸν τὸν Θεὸν ἔξεις τῆς ἡμετέρας ζωῆς οἰκονόμον. Ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀρρώστια σώματος συμβαίνει, καὶ δέη, ὥστε καὶ δεύτερον καὶ τρίτον καὶ πολλάκις φαγεῖν, οὕτως ἔστω σοι λελυμένος ὁ λογισμός. Οὐδὲ γὰρ τοὺς σωματικούς τῆς πολιτείας πόνους, καὶ ἐν ταῖς ἀρρώστιας ἐπικρατεῖν χρή· ἀλλ' ὑπενδιδόναί τισιν, ἵνα τάχιον ἐπὶ τὴν εὐρωστίαν ἐπανελθῶν, πάλιν τοῖς αὐτοῖς τῆς πολιτείας ἐγγυμνάζεται πόνους. Περὶ δὲ ἀποχῆς βρωμάτων, οὐκ ἐκώλυσέ τι μὴ φαγεῖν ὁ θεὸς λόγος, ἀλλ' εἶπεν· « Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα ὡς λάχανα χόρτου. Ἔσθιετε μὴδὲν ἀνακρίνοντες; » καὶ, « Οὐ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἀνθρώπον. » Τὸ οὖν ἀπέχεσθαι βρωμάτων, τοῦτο τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως ἀν εἶη καὶ ψυχῆς πόνος.

ΙΑ. Τὴν χαμευνίαν καὶ τὴν ἀγρυπνίαν καὶ τὰς ἄλλας πάσας κακοπαθείας ἠδέως φέρε, ἀποθλίβων εἰς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλυφθῆναι σοι δόξαν σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις. « Οὐ » γὰρ « ἄξια τὰ παθήματα, » φησὶ, « τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. » Ἐὰν ἀθυμῆς, προσεύχου, καθὰ γέγραπται· προσεύχου δὲ ἐμφόθως, ἐντρόμως, ἐμπόνως, νηφαλίως τε καὶ ἐρηγορότως. Οὕτω προσεύχεσθαι δεῖ, μάλιστα διὰ τοὺς κακοτρόπους καὶ κακοσχόλους, ἐπηρεάζειν ἡμᾶς θέλοντας ἐν τούτῳ τοὺς ἀοράτους ἡμῶν ἐχθρούς. Ὅπηνίκα οὗτοι ἴδωσιν ἡμᾶς προσευχῆ παρισταμένους, τότε δὴ καὶ αὐτοὶ σπουδαίως ἐφίστανται ἡμῖν, ἐκεῖνα ἡμῖν τῷ νῦν ὑποβάλλοντες, ἃ μὴ δεῖ ἐν καιρῷ τοῦ προσεύχεσθαι ἐνθυμεῖσθαι ἢ ἐννοεῖν, ἵνα αἰχμάλωτον ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπαγάγωσι, καὶ ἀργὴν καὶ μάταιον καὶ ἀνωφελῆ τὴν ἀπὸ τῆς προσευχῆς δέησίν τε καὶ ἱκετηρίαν ποιήσωσι. Μάταιος γὰρ ὄντως καὶ ἀνωφελῆς ἡ προσευχὴ καὶ ἡ δέησις καὶ ἡ ἱκετηρία τυγχάνει, ὅταν μὴ, ὡς προεῖρηται, ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ νηφαλίως τε καὶ ἐρηγορότως διατελῆται. Εἶτα ἀνθρώπῳ μὲν βασιλεῖ προσερχόμενός τις, μετὰ φόβου καὶ τρόμου καὶ νήψεως, οὕτως τὴν δέησιν ἀποτελεῖ· οὐ πολλῷ μᾶλλον Θεῷ τῷ Δεσπότῳ τῶν ὄλων, καὶ Χριστῷ Βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων καὶ Ἄρχοντι τῶν ἀρχόντων ὁμοίως παρίστασθαι δεῖ, καὶ ὡσαύτως τὴν δέησιν καὶ ἱκετηρίαν ποιῆσαι; Ὅτι τῷ Θεῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

⁶¹ Gen. ix, 3. ⁶² I Cor. x, 25, 27. ⁶³ Matth. xv, 11. ⁶⁴ Rom. viii, 18. ⁶⁵ Jac. v, 13.

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΓ' ΚΑΤ' ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΝ.

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΠΙΤΟΥΛΑ ΧΧΧΙΙΙ,

Per gradus quosdam disposita consequentiæ.

I. Morbus arquatus seu regius, est habitus pessimus animæ rationalis, per quem tum Deum, tum rerum factarum contemplationem erronee intuetur.

Α. Ἰκτερος, ἔστιν ἕξις χειρίστη ψυχῆς λογικῆς, καθ' ἣν ἐσφαλμένως Θεὸν τε καὶ τὴν τῶν γεγονότων θεωρίαν ὁρᾷ.

XXII. Gallus, est homo spiritualis cognitione plenus atque aliis animabus annuntians eum qui ab intellectuali sole gignitur diem.

XXIII. Hircus, est vir activus qui recte regit inordinatas, quæ in se ipso sunt, cogitationes.

XXIV. Hirudo sive sanguisuga, est natura impura emungens justum sanguinem ab animabus rationalibus.

XXV. Infernus, est ignorantia naturæ rationalis per privationem contemplationis Dei superveniens.

XXVI. Mulier, est dementia rationales animas ad impuritatem provocans.

XXVII. Terra, est habitus pessimus ex impietate atque injustitia collectus.

XXVIII. Ignis, est malitia naturæ rationalis virtutum Dei corruptrix.

XXIX. Aqua, est falsa notitia extinctiva veræ cognitionis.

XXX. Oculus deridens, est natura impura Dei cognitionem irridens nulloque habens honore seu aspernans sapientiam in his quæ facta sunt.

XXXI. Corvi, sunt potestates sanctæ, vitiorum peremptrices.

XXXII. Barathra, sunt animæ rationales excavatæ a malitia et ignorantia.

XXXIII. Aquilarum pulli, sunt potestates sanctæ quæ præsent ad depellendos impuros.

KB'. Ἀλεκτρυών, ἔστιν ἄνθρωπος πνευματικὸς πληρούμενος γνώσεως καὶ ἑτέροις εὐαγγελιζόμενος ψυχαῖς τὴν παρὰ τοῦ νοητοῦ ἡλίου γενομένην ἡμέραν.

KI'. Τράγος, ἔστιν ἀνήρ πρακτικὸς τῶν ἐν αὐτῷ ἀτάκτων λογισμῶν ὀρθῶς καθηγούμενος.

KΔ'. Βδέλλα, ἔστι φύσις ἀκάθαρτος ἰδὲ δίκαιον αἷμα ἐκ τῶν λογικῶν ψυχῶν ἐκχυζῶσα.

KE'. Ἄδης, ἔστιν ἀγνοια φύσεως λογικῆς κατὰ στέρησιν τοῦ Θεοῦ θεωρίας ἐπισυμβαίνουσα.

KZ'. Γυνή, ἔστιν ἀφροσύνη λογικῆς ψυχᾶς ἐπὶ ἀκαθαρσίαν προσκαλουμένη.

B KZ'. Γῆ, ἔστιν ἕξις χειρίστη ἐξ ἀσθεΐας καὶ παρανομίας συλλεγομένη.

KH'. Πῦρ, ἔστι κακία φύσεως λογικῆς φθαρτικῆ τῶν τοῦ Θεοῦ ἁρετῶν.

KΘ'. Ὑδωρ, ἔστι γνώσις ψευδῆς σβεστικῆ γνώσεως ἀληθοῦς.

Λ'. Ὀφθαλμὸς καταγελῶν, ἔστι φύσις ἀκάθαρτος τῆς τοῦ Θεοῦ καταγελῶσα γνώσεως καὶ ἀτιμάζουσα τὴν ἐν τοῖς γεγονόσι σοφίαν.

ΛΑ'. Κόρακες, εἰσὶ δυνάμεις ἅγιοι, φθαρτικαὶ τῶν κακιῶν.

ΛΒ'. Φάραγγες, εἰσὶ ψυχὰς λογικὰς κοιλανθεΐσαι ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας.

ΛΓ'. Νεοσσοὶ ἀετῶν, εἰσὶ δυνάμεις ἅγιοι τοὺς ἀκαθάρτους καταβάλλειν πεπιστευμένοι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΙΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ.

EJUSDEM SPIRITUALES SENTENTIÆ PER ALPHABETUM DISPOSITÆ.

I. Absurdum est eum qui consecratur honores fugere labores, per quos iidem comparantur honores.

II. Vis Deum noscere? Anticipans nosce te ipsum.

III. Ex amicis germanus est is qui occasionum prosperam opportunitatem communicat.

IV. Durum est eum qui parva facit magna de se sapere.

V. Arroganter de se opinari unicuique impedit scientiam.

VI. Vitæ irrationalis ductor est dæmon.

VII. Animæ nobilitas ex validitate manifestatur.

VIII. Ille colit Deum religiose qui non loquitur contra se.

IX. Templum Dei homo irreprehensibilis.

X. Pessima possessio vita minime proba.

XI. Loquere quæ oportet, et quando oportet, et non audies quæ non oportet.

C A'. Ἀποπὸν ἐστὶ τὸν διώκοντα τὰς τιμὰς φεύγειν τοὺς πόνους, δι' ὧν αἱ τιμᾶί.

B'. Βούλει γινῶναι Θεόν; Προλαβὼν γινῶθι σεαυτὸν.

Γ'. Γνήσιος φίλων ὁ τὰς περιστάσεις κοινούμενος.

Δ'. Δεινόν ἐστὶ μέγα φρονεῖν μικρὰ πράττοντα.

E'. Ἐν παντὶ τὸ οἶσθαι εἰς τὸ εἰδέναι ἐμποδίζει.

Ζ'. Ζωῆς ἀλόγου δαίμων ἡγεμών.

Z'. Ἡ τῆς ψυχῆς εὐγένεια ἐκ τῆς εὐτονίας ἀναφαίνεται.

H'. Θεοσεβῆς ἐκεῖνος ὁ μὴ καθ' ἑαυτοῦ φλογόμενος.

Θ'. Ἱερὸν Θεοῦ, ἄνθρωπος ἀνεπίληπτος.

I'. Κάκιστον κτήμα, βίος ἀδόκιμος.

IA'. Λάλει ἂ δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ, καὶ οὐκ ἀκούσεις ἂ μὴ δεῖ.

- Β'. Μέγιστον κτήμα, φίλος ἀδιάπτωτος.
 Γ'. Νόσημα ψυχῆς, γνώμη φιλόδοξος.
 Δ'. Ξένος καὶ πένης, Θεοῦ κολούριον.
 Ε'. Ὁ δεχόμενος αὐτοὺς, ταχέως ἀναβλέψει.
 ΣΤ'. Πάντας μὲν εὐεργετεῖν καλὸν, μάλιστα δὲ τοὺς μὴ δυναμένους ἀμείβεσθαι.
 Ζ'. Ῥήτωρ ἐν δικαιοσύνῃ, ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος.
 Η'. Σωφροσύνη καὶ πραύτης ψυχῆς, χερουβίμ.
 Θ'. Τὸ ἐντιμον ἐν γῆρᾳ εἶναι, ἀπόδειξις τοῦ φιλόπρονον πρὸ γῆρου [1. γήρωσ] γεγενέσθαι.
 Κ'. Τὸ σπουδαῖον ἐν νέῳ, ἐχέγγυον τοῦ ἐντιμον ἐν γῆρῃ ἔσεσθαι.
 ΚΑ'. Ὑπερῶν ψυχῆς, θεωρία ἀληθείας.
 ΚΒ'. Φιλῶν ἢ μὴ δεῖ, οὐ φιλήσεις ἂ δεῖ
 ΚΓ'. Χρυσὸν κίβδηλον ἀμεινον ἢ φίλον κεκτησθαι.
 ΚΔ'. Ψυχὴ καθαρὰ μετὰ Θεόν, Θεός.
 ΚΕ'. Ὡ ἀπο τῆς φιλαυτίας τῆς πάντα μισούσης!

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΤΕΡΑΙ ΓΝΩΜΑΙ.

1. Ἀρχὴ ἀγάπης, ὑπόληψις δόξης. 2. Καλὸν πλουτεῖν πραύτητι καὶ ἀγάπῃ. 3. Λικμητὴρ ἀρετῆς, λογισμὸς ὑπερήφανος. 4. Λεία ὁδὸς ὑπὸ ἐλεημοσύνης γίνεται. 5. Ἄδικος δικαστῆς, μεμολυσμένη συνείδησις. 6. Δεινὸν ἔστι πάθει δουλεύειν σαρκός. 7. Εἰ θέλεις ἄλυπος εἶναι, Θεῷ ἀρέσκειν σπούδαζε. 8. Ὁ καλῶς φροντίζων ἑαυτοῦ, φροντίζεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. 9. Σώφρων καρδιὰ λιμὴν θεωρημάτων. 10. Ὅταν θέλης σαυτὸν γινῶναι τις εἶ, μὴ συγκρίνης τίς ἦς, ἀλλὰ τί γέγονας ἐξ ἀρχῆς. 11. Λάκκος ἀνυδρος, φιλόδοξος ψυχὴ. 12. Ὑπερήφανος ψυχὴ, πανδοχεῖον ληστῶν, μισεῖ δὲ ἦχον γνώσεως. 13. Ἀληθοῦς ἀνδρὸς πλάνη κακὴ τὸ μὴ εἰδέναι τὰς Γραφάς. 14. Εἰ φοβῆ τὸν Θεόν, ἐκ τῶν δακρύων γινῶθι. 15. Ἀρβήκτον ὄπλον ταπεινοφροσύνη ψυχῆς. 16. Δένδρον παραδείσου φιλάρετος ἀνὴρ. 17. Ἰησοῦς Χριστὸς ξύλον ἐστὶ ζωῆς. Χρῶ αὐτῷ ὡς δεῖ, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃς εἰς τὸν αἰῶνα. 18. Εὐεργετεῖ τοὺς ὄντως πτωχοὺς, καὶ βρώτη Χριστόν. 19. Ῥώμη ἀληθείας, τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα ἐσθλῆναι. 20. Εἰ φιλεῖς τὸν Χριστόν, τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρεῖν οὐκ ἐπιλάβῃ. 21. Ἐκεῖθεν γὰρ ἀναφαίνεται εὐεργετὴς μετὰ Θεόν. 22. Ὁ κατὰ Θεὸν φίλος βέει γάλα καὶ μέλι τοῖς ἀληθεῖσι λόγοις. 23. Ἦ ῥάθυμος δὲ ψυχὴ, τοιοῦτον οὐχ ἔξει φίλον. 24. Ὁμὸς δεσπότης, φιλήδονος λογισμὸς. 25. Σιγᾶν τὴν ἀληθειαν, χρυσὸν ἐστὶ θάπτειν. 26. Ὁ φοβούμενος τὸν Θεόν, κατὰ Θεὸν πάντα ποιεῖ.

- A XII Maxima possessio, amicus in quo nullus error admittitur.
 XIII. Morbus animæ, mens gloriæ cupida.
 XIV. Hospes et pauper sunt collyrium, seu medicamentum Dei (tanquam medici).
 XV. Qui suscipit ipsos, cito recuperabit visum.
 XVI. Omnibus quidem beneficia conferre præclarum est, maxime vero his qui non possunt rependere.
 XVII. Orator in justitia, poculum aquæ frigidæ.
 XVIII. Temperantia et mansuetudo animæ sunt cherubim.
 XIX. Honorabilem esse in senectute demonstratio est, quod is ante senectutem fuerit amans laboris.
 XX. Studiosum esse in juventute, pignus est, eum fore senectute honore ornandum.
 XXI. Animæ domicilii pars superior est vera contemplatio.
 XXII. Amans quæ non oportet, minime adamabis quæ oportet.
 XXIII. Melius est possidere aurum non purgatum, quam non sincerum, fucatumque amicum.
 XXIV. Anima pura post Deum, Deus.
 XXV. O quam cavendum a nimio sui ipsius amore omnia odio habente.

EJUSDEM ALIÆ SENTENTIÆ.

1. Principium charitatis, est alteri alterius gloriæ mutua responsio. 2. Bonum est ditescere in mansuetudine et charitate. 3. Ventilator virtutis est superba cogitatio. 4. Plana via fit ab eleemosyna. 5. Injustus iudex est conscientia inquinata. 6. Durum est servire passionibus carnis. 7. Si volueris esse absque dolore, stude placere Deo. 8. Qui honeste sui coram gerit, ipsius a Deo cura geritur. 9. Temperans cor portus est contemplationum. 10. Quando voles te ipsum nosse quisnam sis, ne compares cum eo, quis eras, sed cum eo qui ab initio fuisti. 11. Cisterna sine aqua est anima gloriæ cupida. 12. Anima superba taberna est latronum, oditque scitum scientiæ. 13. Veri viri malus est error nescire Scripturas. 14. An Deum timeas, agnoscito e lacrymis. 15. Armatura infracta est humilitas animæ. 16. Arbor paradisi est vir cupidus virtutis. 17. Jesus Christus est lignum vitæ, utere ipso ut oportet, et non morieris in æternum. 18. Benefac his qui sunt vere pauperes, et comedes Christum. 19. Robur verum est Christi corpus comedere. 20. Si amas Christum, ejus mandata servare non obliviscaris. 21. Inde namque demonstratur qui post Deum est benefactor. 22. Qui secundum Deum amicus est, lac, et mel, veris fluit sermonibus. 23. Anima vero pigra talem non habebit amicum. 24. Crudelis herus, cogitatio cupida voluptatis. 25. Tacere veritatem est aurum sepelire. 26. Qui timet Deum, facit omnia secundum Deum.

Quality of vision

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΛΟΓΙΣΜΩΝ

ΠΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΟΝ.

EVAGRII DE OCTO VITIOSIS COGITATIONIBUS

AD ANATOLIUM.

1. Octo summa vitiosarum cogitationum genera A sunt, sub quibus omnis cogitatio continetur. Prima est gulæ, secunda libidinis, tertia avaritiæ, quarta tristitiæ, quinta iræ, sexta desidiæ, septima inanis gloriæ, octava superbiæ. Hæ autem omnes, ut animæ negotium facessant vel non facessant, in nobis laudiquaquam situm est; ut autem in ea moram trahant, vel non trahant, aut perturbationes excitent, vel non excitent, id vero nostri arbitrii ac potestatis est.

II. Gulæ cogitatio monacho in mentem immittit, ut quam celerrime a colendæ pietatis instituto desiscat, stomachi nimirum, et hepatis et splenis dolores, et hydropisim et diurnum morbum, et rerum necessariorum penuriam, ac medicorum inopiam ob ipsius oculos depingens. Quin persæpe B quoque memoriam quorundam fratrum nobis refricat, qui in hæc incommoda inciderunt. Atque interdum etiam eos ipsos qui ejusmodi incommodis affecti fuerunt, inducit, ut continentiae studiosos adeant, suasque calamitates ipsis exponant, asserant.

III. Libidinis dæmon variorum corporum desiderio animas inflammat, acriusque eos qui continentiae student, urget: quo nimirum tanquam frustra laborantes, institutum suum abrumpant; atque animam inficiens, ad ejusmodi opera deprimit, et dicere et rursus audire verba facit, non secus ac si res ipsa cerneretur, ac præsto esset.

IV. Avaritia longam senectutem, manuumque in C conficiendis operibus imbecillitatem et famem futuram, et morbos eventuros, ac paupertatis molestias animo proponit; illudque præterea turpe ac probrosum esse, ea quæ necessaria sunt, ab aliis accipere.

V. Tristitia nonnunquam hinc oritur, quod cupiditatem cupiditatibus suis privetur; nonnunquam rursus iram comitatur. Ob privationem itaque cupiditatum ita oritur: cogitationes quædam primum et domum et parentes ac pristinam vitæ rationem animæ in memoriam revocant: cumque eam, non repugnantem, sed obscundantem, atque in voluptatibus cogitatione conceptis sese diffundentem perspexerint; tum demum arreptam eam mœrore obruunt, tanquam videlicet pristinae res non jam

(61) ΑΙ. προβαλόντες.

Α'. Ὀκτώ εἰσι πάντες οἱ γενικώτατοι λογισμοί, ἐν οἷς περιέχεται πᾶς λογισμός. Πρῶτος ὁ τῆς γαστριμαργίας, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ τῆς πορνείας· τρίτος ὁ τῆς φιλαργυρίας· τέταρτος ὁ τῆς λύπης· πέμπτος ὁ τῆς ὀργῆς· ἕκτος ὁ τῆς ἀκηδίας· ἕβδομος ὁ τῆς κενοδοξίας· ὄγδοος ὁ τῆς ὑπερηφανίας. Τοῦτους πάντας παρενοχλεῖν μὲν τῇ ψυχῇ, ἢ μὴ παρενοχλεῖν, τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ· τὸ δὲ χρονίζειν αὐτούς, ἢ μὴ χρονίζειν, ἢ πάθῃ κινεῖν, ἢ μὴ κινεῖν, τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν.

Β'. Ὁ μὲν τῆς γαστριμαργίας λογισμὸς ἔκπτωσιν ταχεῖαν τῷ μοναχῷ τῆς ἀσκήσεως ὑποβάλλει· στόμαχον, ἢ ἥπαρ, καὶ σπλῆνα, καὶ ὕδροπα διαγράφων, καὶ νόσον μακρὰν, καὶ σπάνιν τῶν ἐπιτηδείων, καὶ ἰατρῶν ἀπορίαν. Φέρει δὲ αὐτούς πολλάκις καὶ εἰς μνήμην ἀδελφῶν τινῶν, τοῦτοις περιπεσόντων τοῖς πάθεσιν. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ αὐτούς ἐκείνους τοὺς πεπονθότας παραβάλλει ἀναπαίθει τοῖς ἐγκρατευομένοις, καὶ τὰς ἐαυτῶν ἐκδιηγείσθαι συμφορὰς, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοιοῦτο γεγονόςασιν.

sequē eas monasticæ vitæ asperitate contraxisse

Γ'. Ὁ τῆς πορνείας δαίμων, σωμάτων καταναγκάζει διαφόρων ἐπιθυμεῖν, καὶ σφοδρότερος τοῖς ἐγκρατευομένοις ἐφίσταται, ἵν' ὡς μηδὲν ἀνύοντες παύσωνται· καὶ τὴν ψυχὴν μαιίνων, περὶ ἐκείνας κατακάμπτει τὰς ἐργασίας, λέγειν τε αὐτὴν τινα ῥήματα, καὶ πάλιν ἀκούειν ποιεῖ, ὡς ὀρμώμενου δῆθεν καὶ παρόντος τοῦ πράγματος.

Δ'. Ἡ φιλαργυρία, γῆρας μακρὸν ὑποβάλλει, καὶ πρὸς ἐργασίαν ἀδυναμίαν χειρῶν, λιμοῦς τε ἐσομένους, καὶ νόσους συμβησομένας, καὶ τὰ τῆς πενίας πικρὰ, καὶ ὡς ἐπονείδιστον τὸ παρ' ἐτέων λαμβάνει τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

Ε'. Ἡ λύπη ποτὲ μὲν ἐπισυμβαίνει κατὰ στέρησιν τῶν ἐπιθυμιῶν, ποτὲ δὲ καὶ παρέπεται τῇ ὀργῇ. Κατὰ στέρησιν οὖν τῶν ἐπιθυμιῶν οὕτως ἐπισυμβαίνει· Λογισμοὶ τινες προλαβόντες (61) εἰς μνήμην ἀγούσι τὴν ψυχὴν οἴκου τε καὶ γονέων καὶ τῆς προτέρας διαγωγῆς. Καὶ ὅταν αὐτὴν μὴ ἀνθισταμένην, ἀλλ' ἐπακολουθεῖσαν (62) θεάσωνται καὶ διαχομένην ἐν ταῖς κατὰ διάνοιαν ἡδοναῖς, τότε λαμβάνοντες αὐτὴν, ἐν τῇ λύπῃ βαπτίζουσιν, καὶ οὐκ ὑπαρχόντων τῶν προτέρων πραγμάτων, οὐδὲ δυναμένων λοιπὸν διὰ τὸν

(62) L. ἐπακολουθοῦσαν.

παρόντα βίον ὑπάρξει· καὶ ἡ ταλαίπωρος ψυχὴ, ὅσον διεχύθη ἐπὶ τοῖς προτέροις λογισμοῖς, τοσοῦτον ἐπὶ τοῖς δευτέροις συνεστᾶλη ταπεινωθεῖσα.

Γ'. Ἡ ὀργὴ πάθος ἐστὶν ὀξύτατον. Θυμοῦ γὰρ λέγεται ζέσεις καὶ κινήσεις κατὰ ἡδίκηκός τις ἢ δοκοῦντος ἡδίκηκέναι. Ἦτις πανημέριον ἐξαγριοῖ τὴν ψυχὴν μάλιστα δὲ ἐν ταῖς προσευχαῖς συναρπάζει τὸν νοῦν, τὸ τοῦ λελυπηκός πρόσωπον ἐπισείουσα. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ χρονίζουσα, καὶ μεταβαλλομένη εἰς μῆνιν, παραχᾶς νύκτωρ παρέχει, τῆξιν τε τοῦ σώματος καὶ ὠχρίότητα, καὶ θηρίων ἰοβόλων ἐπιδρομάς. Ταῦτα δὲ τὰ τέσσαρα, τὰ μετὰ τὴν μῆνιν συμβαίνοντα, εὐροφῆ ἢ τις παρακολουθοῦντα πλείοσι λογισμοῖς.

Ζ'. Ὁ τῆς ἀκηδίας δαίμων, ὃς καὶ μεσημβρινὸς καλεῖται, πάντων τῶν δαιμόνων ἐστὶ βαρύτερος· καὶ ἐφίσταται μὲν τῷ μοναχῷ περὶ ὥραν τετάρτην, κυκλῶ δὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μέχρις ὥρας ὀγδόης. Καὶ πρῶτον μὲν τὸν ἥλιον καθορᾶσθαι ποιεῖ δυσκίνητον ἢ ἀκίνητον, πεντηκοντάωρον τὴν ἡμέραν δεικνύς. Ἐπειτα δὲ συνεχῶς ἀφορᾷ πρὸς τὰς θυρίδας, καὶ τῆς κέλλης ἐκπηδᾷ ἐκδιάζεται, τῷ τε ἡλίῳ ἐνατενίζεσθαι, πόσον τῆς ἐνάτης ἀφέστηκε, καὶ περιθλιπέσθαι τῆδε κάκεισε, μή τις τῶν ἀδελφῶν. . . Ἔτι δὲ μῖσος πρὸς τὸν τόπον (63), ἐκβάλλει καὶ πρὸς τὸν βίον αὐτὸν (64), καὶ πρὸς τὸ ἔργον τὸ τῶν χειρῶν· καὶ ὅτι ἐκλέλοιπε παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς ἡ ἀγάπη, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ παρακαλῶν. Εἰ δὲ καὶ τις κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἴη λυπήσας τὸν μοναχόν, καὶ τοῦτο εἰς αὐξήσιν τοῦ μίσους ὁ δαίμων προστίθεισιν. Ἄγει δὲ αὐτὸν καὶ εἰς ἐπιθυμίαν τόπων ἐτέρων, ἐν οἷς ῥαδίως τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἔστιν εὐρεῖν, καὶ τέχνην μετελθεῖν εὐκοπωτέραν μᾶλλον καὶ προχωροῦσαν. Καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ τὸ εὐαρεστεῖν (65) τῷ Κυρίῳ προστίθεισιν. Πανταχῆ γὰρ, φησὶ, τὸ θεῖον προσκυνητόν. Συνάπτει δὲ τούτοις καὶ μνήμην τῶν οἰκειῶν καὶ τῆς προτέρας διαγωγῆς· χρόνον τῆς ζωῆς ὑπογράφει μακρὸν, τοὺς τῆς ἀσκήσεως πόνους φέρων πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ πᾶσαν, τὸ δὴ λεγόμενον, κινεῖ μηχανήν, ἵνα καταλειποῦς ὁ μοναχὸς τὴν κέλλαν, φύγῃ τὸ στάδιον. Τοῦτω δὲ τῷ δαίμονι ἄλλος μὲν εὐθὺς δαίμων οὐχ ἔπεται· ἐρημικὴ (66) δὲ τις κατάστασις, καὶ χαρὰ ἀνεκλάητος μετὰ τὸν ἀγῶνα τὴν ψυχὴν διαδέχεται.

in; verum solitarius quidam status, atque omnem sermonis facultatem excedens lætitia post certamen animam excipit.

Η'. Ὁ τῆς κενοδοξίας λογισμὸς, λεπτότατός τις ἐστὶ, καὶ παρυφίσταται τοῖς κατορθοῦσι ῥαδίως, δημοσιεύειν αὐτῶν τοὺς ἀγῶνας βουλόμενος, καὶ τὰς παρὰ (67) τῶν ἀνθρώπων δόξας θηρώμενος, δαίμονας τε κρᾶζοντας ἀναπλάττων, καὶ θεραπευόμενα γύναια, καὶ ὄχλον τινὰ τῶν ἱματιῶν ἐφαπτόμενον· μαντεύεται δὲ αὐτῷ καὶ ἱεροσύνην λοιπὴν, καὶ τοὺς ζητοῦντας αὐτὸν ταῖς θύραις ἐφίστησι· καὶ ὃς εἰ μὴ (68) βούλοιο, δέσμιος ἀπαχθήσεται καὶ οὕτως αὐτὸν

(63) ΑΙ. τρόπον.

(64) ΑΙ. αὐτοῦ.

(65) ΑΙ. εὐαρεστον.

A existant, nec deinceps, ob præsentis vitæ institutum, existere queant. Sic misera anima, quo magis in priores cogitationes diffusa est, hoc etiam magis in secundis contrahitur ac dejicitur.

VI. Iracundia acutissimus affectus est. Siquidem indignationis fervor et concitatio est adversus eum qui læsit, aut læsisse videtur. Hæc porro cum alias semper animam in rabiem agit, tum præsertim inter precandum mentem abripit, nimirum ejus qui læsit personam velut sub oculis collocans. Interdum etiam, eum inveteravit atque in iram mutata est, noctu tumultus ciet, corporisque tabem et pallorem ac ferarum incursiones. Hæc autem quatuor quæ post iram contingunt, quam plurimas cogitationes comitari quispiam reperiat.

VII. Desidiæ dæmon qui etiam meridianus vocatur, dæmonum omnium gravissimus est, ac monachum sub horam quartam aggreditur; animam autem ipsam ad horam usque octavam obsidet. Ac primum quidem id facit, ut sol torpidus aut etiam omnis prorsus motus expers esse, ac dies ipse quinquaginta horis constare videatur. Deinde, ut perpetuo ad fenestras monachus prospectet: quin eum quoque ex cella exire cogit, atque oculos in solem defigere, ac perpendere quantum ab hora nona distet, ac denique huc atque illuc circumspicere, num quis fratrum adsit. Quin etiam loci, atque adeo ipsius quoque vitæ, operisque manuum odium ipsi injicit; ac præterea eum huc adducit, ut charitatem apud fratres defecisse credat, nec quemquam esse cujus consolatione sublevetur. Quod si quis etiam eum per hos dies molestia quadam affecerit, odii incrementum dæmon adjicit. Atque insuper eum ad aliorum locorum cupiditatem impellit, in quibus et quæ opus sunt facile nancisci, et faciliorem artem, quæque ipsi felicius succedat, consecrari queat. Illud etiam adjungit, ad hoc ut Deo quis placeat, nihil interesse quo loco degat; passim enim divinum numen adorari posse. Cum his autem propinquorum quoque ac prioris vitæ generis memoriam conjungit. Tempus item vitæ longum informat, Deo sacratæ vitæ labores ante oculos ipsi collocans. Ac denique omnem, ut dici solet, machinam movet, quo monachus, cella relicta, stadium fugiat. Hunc autem dæmonem alius statim dæmon minime sequi.

VIII. Inanis gloriæ cogitatio subtilissima est, atque in eorum animis facile nascitur, qui recte et ex virtute vivunt: eorum certamina pervulgare student, atque humanam gloriam aucupans, clamantesque dæmones, ac mulierculas morbis liberatas effingens, ac denique quemdam qui vestem contingat. Quin sacerdotium quoque deinceps auguratur, atque homines a quibus quærat, ad fores collocat: quodque nisi sponte cedat, vincetus abducetur.

(66) ΑΙ. ειρηνική.

(67) Ηρός.

(68) Καὶ ὡσεὶ μὴ.

Acidim

παρόντα βίον ὑπάρξει· καὶ ἡ ταλαίπωρος ψυχὴ, ὅσον διεχύθη ἐπὶ τοῖς προτέροις λογισμοῖς, τοσοῦτον ἐπὶ τοῖς δευτέροις συνεστάλη ταπεινωθεῖσα.

Γ'. Ἡ ὀργὴ πάθος ἐστὶν ἐξύτατον. Θυμοῦ γὰρ λέγεται ζῆσις καὶ κίνησις κατὰ ἡδίκηκός τῃ δοκοῦντος ἡδίκηκῆναι. Ἦτις πανημέριον ἐξαγριῶσ τὴν ψυχὴν μάλιστα δὲ ἐν ταῖς προσευχαῖς συναρπάξει τὸν νοῦν, τὸ τοῦ λελυπηκός πρόσωπον ἐπισείουσα. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ χρονίζουσα, καὶ μεταβαλλομένη εἰς μῆνιν, παραχᾶς νύκτωρ παρέχει, τῆξιν τε τοῦ σώματος καὶ ὠχρίότητα, καὶ θηρίων ἰοβόλων ἐπιδρομάς. Ταῦτα δὲ τὰ τέσσαρα, τὰ μετὰ τὴν μῆνιν συμβαίνοντα, εὐρόη ἄν τις παρακολουθοῦντα πλείοσι λογισμοῖς.

Ζ'. Ὁ τῆς ἀκηδίας δαίμων, ὃς καὶ μεσημβρινὸς καλεῖται, πάντων τῶν δαιμόνων ἐστὶ βαρύτερος· καὶ ἐρίσταται μὲν τῷ μοναχῷ περὶ ὥραν τετάρτην, κυκλιῶ δὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μέχρις ὥρας ὀγδόης. Καὶ πρῶτον μὲν τὸν ἥλιον καθορᾶσθαι ποιεῖ δυσκίνητον ἢ ἀκίνητον, πεντήκοντάωρον τὴν ἡμέραν δεικνύς. Ἐπειτα δὲ συνεχῶς ἀφορᾶν πρὸς τὰς θυρίδας, καὶ τῆς κέλλης ἐκπηδᾶν ἐκβιάζεται, τῷ τε ἡλίῳ ἐνατενίζειν, πόσον τῆς ἐννάτης ἀφέστηκε, καὶ περιβλέπεσθαι τῆδε κάκεισε, μὴ τις τῶν ἀδελφῶν. . . Ἐτι δὲ μῖσος πρὸς τὸν τόπον (63), ἐκβάλλει καὶ πρὸς τὸν βίον αὐτόν (64), καὶ πρὸς τὸ ἔργον τὸ τῶν χειρῶν· καὶ ὅτι ἐκλέλοιπε παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς ἡ ἀγάπη, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ παρακαλῶν. Εἰ δὲ καὶ τις κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἴη λυπήσας τὸν μοναχόν, καὶ τοῦτο εἰς αὐξήσιν τοῦ μίσους ὁ δαίμων προστίθεισιν. Ἄγει δὲ αὐτόν καὶ εἰς ἐπιθυμίαν τόπων ἐτέρων, ἐν οἷς βῆδῶς τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἔστιν εὐρεῖν, καὶ τέχνην μετελθεῖν εὐκοπωτέραν μᾶλλον καὶ προχωροῦσαν. Καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ τὸ εὐαρεστεῖν (65) τῷ Κυρίῳ προστίθεισιν. Πανταχῆ γὰρ, φησὶ, τὸ θεῖον προσκνητόν. Συνάπτει δὲ τοῦτοις καὶ μνήμην τῶν οικειῶν καὶ τῆς προτέρας διαγωγῆς· χρόνον τῆς ζωῆς ὑπογράφει μακρὸν, τοὺς τῆς ἀσκήσεως πόνους φέρων πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ πᾶσαν, τὸ δὴ λεγόμενον, κινεῖ μηχανήν, ἵνα καταλειποῦς ὁ μοναχὸς τὴν κέλλαν, φύγη τὸ στάδιον. Τοῦτω δὲ τῷ δαίμονι ἄλλος μὲν εὐθὺς δαίμων οὐκ ἔπεται· ἐρημικὴ (66) δὲ τις κατάστασις, καὶ χαρὰ ἀνεκλάλητος μετὰ τὸν ἀγῶνα τὴν ψυχὴν διαδέχεται.

Verum solitarius quidam status, atque omnem sermonis facultatem excedens lætitia post certamen animam excipit.

Η'. Ὁ τῆς κενοδοξίας λογισμὸς, λεπτότατός τις ἐστὶ, καὶ παρυφίσταται τοῖς κατορθοῦσι βῆδῶς, δημοσιεύειν αὐτῶν τοὺς ἀγῶνας βουλόμενος, καὶ τὰς παρὰ (67) τῶν ἀνθρώπων δόξας θηρώμενος, δαίμονας τε κράζοντας ἀναπλάττων, καὶ θεραπευόμενα γύναια, καὶ ὄχλον τινὰ τῶν ἱματιῶν ἐφαπτόμενον· μαντεύεται δὲ αὐτῷ καὶ ἱεροσύνην λοιπὴν, καὶ τοὺς ζητοῦντας αὐτόν ταῖς θύραις ἐπίστησι· καὶ ὃς εἰ μὴ (68) βούλοιο, δέσμιος ἀπαχθήσεται καὶ οὕτως αὐτόν

(63) Αἱ. τρόπον.

(64) Αἱ. αὐτοῦ.

(65) Αἱ. εὐάρστον.

existant, nec deinceps, ob præsentis vitæ institutum, existere queant. Sic misera anima, quo magis in priores cogitationes diffusa est, hoc etiam magis in secundis contrahitur ac deficitur.

VI. Iracundia acutissimus affectus est. Siquidem indignationis fervor et concitatio est adversus eum qui læsit, aut læsisse videtur. Hæc porro cum alias semper animam in rabiem agit, tum præsertim inter precandum mentem abripit, nimirum ejus qui læsit personam velut sub oculis collocans. Interdum etiam, eum inveteravit atque in iram mutata est, noctu tumultus ciet, corporisque tabem et pallorem ac ferarum incursiones. Hæc autem quatuor quæ post iram contingunt, quam plurimas cogitationes comitari quispiam reperiat.

VII. Desidiæ dæmon qui etiam meridianus vocatur, dæmonium omnium gravissimum est, ac monachum sub horam quartam aggreditur; animam autem ipsam ad horam usque octavam obsidet. Ac primum quidem id facit, ut sol torpidus aut etiam omnis prorsus motus expers esse, ac dies ipse quinquaginta horis constare videatur. Deinde, ut perpetuo ad fenestras monachus prospectet: quin eum quoque ex cella exire cogit, atque oculos in solem defigere, ac perpendere quantum ab hora nona distet, ac denique huc atque illuc circumspicere, num quis fratrum adsit. Quin etiam loci, atque adeo ipsius quoque vitæ, operisque manuum odium ipsi injicit; ac præterea eum huc adducit, ut charitatem apud fratres defecisse credat, nec quemquam esse cuius consolatione sublevetur. Quod si quis etiam eum per hos dies molestia quadam affecerit, odii incrementum dæmon adjicit. Atque insuper eum ad aliorum locorum cupiditatem impellit, in quibus et quæ opus sunt facile nancisci, et faciliorem artem, quæque ipsi felicius succedat, consecrari queat. Illud etiam adjungit, ad hoc ut Deo quis placeat, nihil interesse quo loco degat; passim enim divinum numen adorari posse. Cum his autem propinquorum quoque ac prioris vitæ generis memoriam conjungit. Tempus item vitæ longum informat, Deo sacratæ vitæ labores ante oculos ipsi collocans. Ac denique omnem, ut dici solet, machinam movet, quo monachus, cella relicta, stadium fugiat. Hunc autem dæmonem alius statim dæmon minime sequitur.

VIII. Inanis gloriæ cogitatio subtilissima est, atque in eorum animis facile nascitur, qui recte et ex virtute vivunt: eorum certamina pervulgare studens, atque humanam gloriam aucupans, clamantesque dæmones, ac mulierculas morbis liberatas effringens, ac denique quemdam qui vestem contingat. Quin sacerdotium quoque deinceps auguratur, atque homines a quibus quærat, ad fores collocat: quodque nisi sponte cedat, vincetus abducentur.

(66) Αἱ. εἰρηνική.

(67) Ἠρός.

(68) Καὶ ὡσεὶ μὴ.

Acidia

Atque eo ad hunc modum inani spe in altum sub-
lato, discedit, vel superbiæ vel tristitiæ dæmoni ten-
tandum jam eum relinquens; qui quidem ipsi cogi-
tationes ipsius spei adversantes objicit: interdum
etiam eum qui paulo ante venerandus ac sanctus
sacerdos erat libidinis dæmoni exagitandum tradit.

IX. Superbiæ dæmon acerbissimum animæ lapsum
accersit. Ipsam enim adducit, ut Deum adjutorem
minime confiteatur; verum sibi ipsi, quæ recte ac
clare gerit, scribat, atque adversus fratres ut ve-
cordes ac stolidos inlumescat: quod videlicet idem
de se non omnes existiment. Hanc autem sequitur
ira, mæror ac, quod postremum malum est, men-
tis alienatio, et furor, atque copiosa dæmonum
multitudo, quæ in aere conspicitur.

Quinque sunt opera, quorum adjumento Dei be-
nevolentia conciliatur. Primum, pura oratio; se-
cundum, psalmorum decantatio; tertium, divinatorum
spiritus oraculorum lectio; quartum, peccatorum
et mortis ac magni judicii cum animi dolore recor-
datio; quintum, manuum labor.

Si in corpore tanquam corporis expers Deo in-
servire cupis, cura ut sine ulla intermissione preca-
tionem occulte in pectore tuo habeas. Sic enim
anima tua ante mortem ad angelorum similitudi-
nem accedit.

Quemadmodum corpus hoc nostrum anima remota
mortuum ac fetidum est: sic etiam anima quæ ad
precaionem torpet mortua et misera ac fetida est.
Quod autem quavis etiam morte acerbius existiman-
dum sit oratione privari, præclare nos docet pro-
pheta Daniel: quippe qui prius dixerit mori, quam
vel horæ momento precaione orbari. Dei crebrius
recordari, quam spiritum ducere oportet.

Ad omnem anhelitum animi vigilantiam et nomen
Jesu, et mortis meditationem atque humilitatem
adjuuge. Ingentem enim ambæ utilitatem afferre
consequerunt.

Fac sermonem de Deo frequentius quam cibos
repetas. Da operam ut crebrius Deum in mente ha-
beas, quam spiritum ducas.

Deus mente comprehendi non potest. Nam si in
comprehensionem cadit, Deus certe non est.

Vis a Deo cognosci? Fac hominibus quam ma-
xime sis ignotus. Si illud semper memineris, rerum
earum omnium, quas vel animo vel corpore geris,
inspectorem Deum esse, in nulla omnino actione
peccabis Deumque contubernalem habebis.

Homo nulla re propius ad Dei similitudinem ac-
cedit, quam bene de aliis merendo. Illud tamen in
beneficiis dandis cavendum est, ne ea veluti quæ-
stui habeamus.

Deus nullius ope eget; sapiens autem Deo dunta-
taxat opus habet.

Deo dignum te istud demum reddet, si nihil ipso
indignum committas.

(68*) Corr. κατορθουμένην. EDII. PATROL.
(69) Sic. Al. deest καί.

A μετέωρον ταῖς κεναῖς ἐλπίσι ποιήσας, ἀφίσταται κα-
ταλιπὼν, ἢ τῷ τῆς ὑπερηφανίας δαίμονι πειράζειν
αὐτὸν, ἢ τῷ τῆς λύπης ὄστις ἐπάγει καὶ λογισμοὺς
αὐτῷ, ταῖς ἐλπίσιν ἐναντιουμένους. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ
τῷ τῆς πορνείας δαίμονι παραδίδωσι τὸν πρὸ ὀλίγου
αἰδέσιμον καὶ ἅγιον ἱερέα.

Θ'. Ὁ τῆς ὑπερηφανίας δαίμων, χαλεπωτάτης πτώ-
σεως τῆ ψυχῆ πρόξενος γίνεται. Ἀναπέθει γὰρ αὐτὴν,
θεὸν μὲν μὴ ὁμολογεῖν βοηθὸν, εαυτὴν δὲ τὴν κατορ-
θούμενον (68*) εἶναι καὶ (69) νομίζειν, καὶ φουσιῶσθαι
κατὰ τῶν ἀδελφῶν ὡς ἀνοήτων, διότι μὴ τοῦτο περὶ
αὐτῆς πάντες ἐπίστανται. Παρακολουθεῖ δὲ ταύτῃ
ὄργη καὶ λύπη, καὶ τὸ τελευταῖον κακὸν (70), ἔκστασις
φρενῶν, καὶ μανία, καὶ δαιμόνιον ἐν τῷ ἀέρι πλῆθος
B ὁρώμενον.

Deum tum denique præclarissime colueris, cum
mentem per virtutem ad ipsius similitudinem ex-
presseris. Sola enim eam animam ad id quod ipsi
cognatum est trahit.

Homines tum demum meliores efficiuntur, cum
ad Deum appropinquant.

Sapiens homo, Deo cultum ac venerationem ad-
hibens, ab eo cognoscitur. Ac proinde nihil sua
referre putat etiam si ab omnibus ignoretur. Pru-
dentia munus in hoc consistit, ut eam animi par-
tem in qua iracundia exsistit, ad internum prælium
conserendum incitet. Sapientia autem, ut rationem
ad exactam perpetuamque vigilantiam impellat. Ju-
stitia vero, ut partem eam in qua libido sita est,
tum ad virtutem, tum ad Deum dirigat. Fortitudi-
nis denique, ut quinque sensus gubernet atque co-
hibeat, ne per eos, vel internus noster homo, hoc
est animus, vel externus, hoc est corpus, spurcitiem
ullam contrahat.

Anima est viva, simplex, corpore vacans, atque
ab oculorum sensu remota substantia, immortalis
item, et ratione ac mente prædita. Quemadmodum
enim oculus in corpore, sic mens in anima domi-
nabitur.

Quæ sub cælo sunt ac ratione utuntur, partim
pugnant, partim propugnant, partim oppugnant:
pugnant enim homines, propugnant angeli Dei, op-
pugnant impuri homines. Quamobrem nec propu-
gnantium penuria, nec oppugnantium viribus, sed
pugnantium socordia sit, ut rerum divinarum atque
ipsius Dei cognitio in nobis non remaneat.

Quod proprie malum est, substantia non est, sed
boni privatio: quemadmodum etiam caligo nihil
aliud est, quam lucis absentia.

Parum cauta ac provida est simplicitas; minime
que malum suspicatur, qui a malo liber et immu-
nis est.

Sane ratiocinationis omnis expers est improbitas,
neque ulla est ratio, qua flagitiosos homines ad me-
liorem mentem quisquam reducat.

(70) Al. κακῶν.

from place to
to dent.
from dent to
in some way
notes.
to some purpose.

anima.

Deus malorum nullo modo est auctor, utpote natura bonus. A tua ad mirifica Dei opera perpetuo tanquam porrecta manu ducatur.

Animæ puræ ac divinæ ad deprehendendum diabolum mire perspicaces sunt, quantumvis alioquin callidus inprimis, atque ad impetendum versutus sit.

Nulla omnino re Deus perinde conciliatur, ut corporea afflictatione.

Sagax atque ingeniosus est, quisquis premitur.

Ait quidam sanctorum Patrum, quod qui duram et asperam monachorum vitam suscipere nequeunt, alia ratione salutem consequi possunt. Quandoquidem si Dei ope freti firmissimam erga monachos fidem habeant, eosque cohortentur atque consolentur, omniaque quæ opus sunt, ipsis subministrent, salutis suæ optime consuluerint.

Noctem insomnem in opere transige, ut mox in anima tua consolationem invenias.

In lectione tranquillo animo persta : quo mens

Diurni somni, corporis molestiam, vel animæ anxietatem, vel inertiam, vel imperitiam indicant.

Quævis anima per spiritus gratiam ac propriam industriam et diligentiam hæc inter se copulare atque connectere potest : nimirum sermonem cum mente, actionem cum contemplatione, virtutem cum doctrina, et fidem cum cognitione ab omni oblivione libera : et quidem ita, ut nullum ex iis altero vel minus vel majus sit, sed omnis tum excessus, tum defectus circumcidatur, atque ipsa, ut brevi perstringam, unitatem suam vere decuplet. Nam tum ipsa Deo vero et bono et duntaxat uni copulabitur.

Octo sunt cogitationes, ex quibus vitium oritur : B iis nempe qui solitariam vitam consecantur, cogitatio acediæ, inanis gloriæ, superbiæ, avaritiæ, tristitiæ ; iis autem qui sub aliorum imperio degunt, gulæ, iræ et fornicationis.

EVAGRII MONACHI

SENTENTIÆ

Ad eos qui in cœnobiis et xenodochiis habitant fratres.

Hæredes Dei, audite sermones Dei, cohæredes autem Christi, percipite eloquia Christi, ut detis ea cordibus filiorum vestrorum ; verba autem sapientum doceatis eos. Pater bonus erudit filios suos ; pater autem nequam disperdet eos. Fides, initium charitatis ; finis autem dilectionis, scientia Dei. Timor Domini custodiet (71) animam ; continentia autem bona confortat illam. Sufferentia viri generat spem ; spes autem bona glorificabit eum. Qui servituti subjicit carnes suas, impassibilis erit ; qui autem nutrit eas, dolebit super illas. Spiritus fornicationis in corporibus intemperantium ; spiritus autem pudicitiae in animis abstinentium. Secessio cum charitate purificat cor : separatio autem cum odio conturbat illud. Melior millesimus in charitate, quam solus cum odio in abditis et speluncis. Qui alligat memoriam malitiæ in animam suam, similis est ei qui abscondit ignem in paleis. Ne dederis escas multas corpori tuo, et non videbis in somnis phantasias malas ; sicut enim exstinguit flammam aqua ; sic phantasmata turpia exstinguit esuries. Vir iracundus terrebitur ; mansuetus autem intrepidus erit. Ventus validus fugat nubes ; memoria autem malitiæ sensum a scientia. Qui orat pro inimicis, hic immemor est malitiæ ; qui autem parcat linguæ, non contristabit proximum suum. Si exacerbaverit te frater tuus, induc eum in do-

C mum tuam, et ad ipsum ne pigeat te introire, sed manduca cum eo panem tuum ; hoc enim faciens, eripies animam tuam, et non erit tibi offendiculum in tempore orationis. Sicut charitas gaudet paupertate, sic odium delectatur divitiis. Non potietur dives scientia, et camelus non introibit in foramen acus ; sed nihil horum impossibile est apud Dominum. Qui diligit pecuniam, non videbit scientiam ; et qui congregat illam, contenebrabitur. In tabernaculis humilium commorabitur Dominus ; in domibus autem superbiorum multiplicabitur maledictum. Inhonorat Deum qui transgreditur legem ejus ; qui autem custodit eam, glorificat factorem suum. Si æmularis Christum, beatus efficieris ; morte autem ejus morietur anima tua, et non contrahes D a carne tua malitiam, sed erit processus tuus sicut ortus stellæ, et resurrectio tua, tanquam sol fulgebit. Væ iniquo in die mortis, et injustus peribit in tempore malo. Quemadmodum enim evolavit corvus e nido suo, sic immunda anima e corpore suo. Animas justorum deducunt angeli, animas autem malorum suscipient dæmones.

Quocunque ingressa fuerit malitia, ibi et ignorantia ; corda autem justorum implebuntur scientia. Inmisericors monachus inops erit ; enutrens autem pauperes hæreditabit thesauros. Melior est paupertas cum scientia, quam divitiæ cum ignoran-

(71) Forte custodit.

*integro
q. An
naturæ*

*in ista
Christi*

monachus

Ornamentum capitis corona; ornamentum autem cordis scientia Dei. Posside scientiam, et non argentum; et sapientiam super divitias multas. Iusti hereditabunt Dominum; sancti autem nutriuntur ab eo. Qui miseretur pauperibus, exterminat iram; et qui nutrit eos, implebitur bonis. In corde mansueto requiescit sapientia; sedes autem impassibilitatis, anima bene operans. Fabricatores malorum percipient mercedem malam; fabricatoribus autem bonorum dabitur merces bona. Qui ponit laqueum, comprehenditur in eo; et qui occultat illum, dispiciet ab eo. Melior est sæcularis mansuetus, quam monachus furiosus et iracundus. Scientiam disperdit iracundia; longanimis autem congregat eam. Sicut ventus auster vehemens est in pelagus, sic furor in corde viri. Qui orat frequenter effugiet tentationes; negligentis autem cor conturbabunt cogitationes. Non te delectet vinum et te non illiciat caro. Ne enutrias carnes corporis tui, et cogitationes turpes deficient a te. Ne dicas: Hodie festus dies, et bibamus vinum; et crastino Pentecoste, et manducabo carnem: eo quod non est festivitas apud monachos in terra ad replendum ventrem suum. Pascha Christi transitus a malitia est; Pentecoste autem ejus, resurrectio animæ. Pentecoste Domini, suscitatio charitatis; qui autem odit fratrem suum, cadit in ruina magna. Festivitas Dei oblivio malorum; retinentem autem malitiam apprehendit luctus. Festivitas Dei scientia vera; qui autem intendit falsæ scientiæ, morietur turpiter. Melius est jejunium cum mundo corde, quam epulatio in immunditia animæ. Qui disperdit cogitationes malas de corde suo, similis est ei qui allidit parvulos ad petram.

Monachus somniculosus incidit in mala; qui autem vigilat, sicut passer volabit. Ne dederis te in vigiliis narrationibus supervacuis, et non abjicias sermones spirituales, quoniam Dominus inspicit cor tuum, et non te statuit innocentem ab omni malo. Somnus multus incrasat cor; vigiliæ autem bonæ acuum mentem. Somnus multus superducit tentationes; qui autem vigilat, effugit eas. Sicut ignis liquefacit ceram, sic vigiliæ bonæ cogitationes malas. Melior est vir dormiens, quam monachus vigilans in sermonibus vanis. Somnium angelorum letificat cor; somnium autem dæmonum conturbat illud. Pœnitentia et humilitas erexerunt animam; eleemosyna autem et mansuetudo confirmaverunt eam. Memento semper patris tui, nec obliviscaris iudicium æternum, et non erit delictum in anima tua. Si spiritus accidiæ ascenderit super te, ne relinquant domum tuam, et non declines in tempore tristitiæ: sicut enim quis confricat argentum, sic splendidum fiet cor tuum, si perseveraveris. Spiritus tædii abigit lacrymas; spiritus autem tristitiæ contribulat orationem. Cupiens divitias sollicitus eris multum; et amplectens illas lugebis amarissime. Non remoretur scorpius in sinu tuo; sic nec cogitatio mala in corde tuo. Occidere gemina serpentes ne parcas, et

A non parturiet cogitationes eorum. Sicut enim aurum et argentum probat ignis, sic cor monachi tentatio. Aufer a te superbiam et vanam gloriam, et jactantiam longe facito a te. Qui enim expetita privati gloria contristabitur; qui vero adeptus est, fiet superbus. Ne dederis superbiam cordi tuo, et ne dixeris in conspectu Domini: Potens sum; ut non Dominus derelinquat animam tuam, et maligni dæmones humilient illam. Tunc enim de aere conturbabunt te inimici, noctes autem terribiles suscipient te.

Conversationem monachi custodit scientia; qui autem ab ea discedit, incidit in latrones. De petra spiritali manat fluvius; anima autem bene agens bibit ex eo. Vas electionis anima munda; immunda autem replebitur amaritudine. Absque lacte non nutrietur infans; et sine impassibilitate non exaltabitur cor. Charitatem antecedit impassibilitas; scientiam autem præcedit dilectio. Scientiæ adiciuntur sapientia; impassibilitatem vero generat prudentia. Timor Domini generat sapientiam; fides autem Christi donat timorem Dei. Sagitta candens incendit animam; vir autem operator boni extinguit eam. Clamorem et blasphemiam aversatur scientia, sermones autem dolosos fugit sapientia. Suave est mel, et dulcis favus; scientia autem Dei dulcior ambobus. Audi, monache, sermones patris tui, et ne irritas facias eruditiones ejus. Cum miserit te, obaudi ei, et quantum ad mentem comitere cum eo: hoc enim modo effugies cogitationes malas, et maligni dæmones non prævalebunt adversum te. Si crediderit tibi pecuniam, non dispergas illam; et si superoperatus fueris, non detineas apud te. Malus dispensator contribulabit animas fratrum; et memor malitiæ non miserebitur eorum. Qui disperdit substantiam monasterii, fraudat Deum; et qui negligit eam, non erit impunitus. Iniquus dispensator distribuit male; justus autem ut dignum est dispensabit. Qui male loquitur de fratre suo exterminabitur; negligens autem egenum non videbit lumen. Melior est sæcularis in infirmitate serviens fratri, quam anachoretas qui non miseretur proximo suo. Insuper monachus negligit instrumenta artis suæ; sapiens autem curam habebit illorum. Ne dixeris: Hodie maneo, et cras exhibo, quia non in sapientia cogitasti de hoc ipso. Circuitor monachus meditabitur sermones falsos; proprium autem ludificabitur patrem. Qui exornat vestimenta sua, et implet ventrem suum, hæc pascit cogitationes turpes, et cum sanctis concilium non habebit. Si introveris in vicum, non proximaveris mulieribus, et non moratus fueris sermocinari cum eis: quemadmodum enim si quis glutiat hamum, sic abstrahetur anima tua. Longanimus monachus impassibilitate gaudebit; qui autem exacerbat fratres suos, odibilis erit. Mansuetum monachum diligit Dominus; turbulentum autem repellit a se. Piger monachus murmurabit; et somniculosus dolorem capitis fingit. Si contristatus fuerit frater tuus,

John.

T. St. Bee.

patericia.

y. Rube. n. Sen.

y. Rube.

clausura
quod dicitur
quod dicitur

consolare illum; et si dolet, condole illi: hoc enim faciens lætificabis cor ejus, et thesaurum magnum tibi cumulabis in cœlis. Monachus, qui dissimulat custodire sermones patris, maledicet canis patris sui, et derogabit vitæ filiorum ejus; Dominus autem annullabit eum. Qui occasionem quærit, separabit se a fratribus; patrem autem suum incusabit. Ne dederis auditum tuum sermonibus qui sunt contra patrem tuum, et non suscites animam inhonorantis illum, ut non Dominus irascatur in operibus tuis, et deleat nomen tuum de libro vivorum.

ut dicitur

Qui obedit patri monasterii, diligit semetipsum: qui autem contradicit ei, incidet in mala. Beatus monachus, qui custodit præcepta Domini; et sanctus, qui servat sermones patrum suorum. Piger monachus multa detrimenta patietur; si autem persistiterit in audacia, et habitum suum adjiciet perdere. Qui custodit linguam suam dirigit vias suas; et qui servat cor suum implebitur scientia. Monachus bilinguis turbat fratres; fidelis autem agit quiete. Qui confidit in sua continentia, hic cadet; qui autem humiliat se ipsum, exaltabitur. Ne dederis te saturitati ventris, et non implearis somno nocturno: hoc enim modo efficieris mundus, et spiritus Domini superveniet in te. Psallentis viri conquiescet indignatio; et qui longanimis est, interritus erit. Ex mansuetudine generatur scientia; ex ferocia autem inscitia. Sicut aqua dat incrementum plantationi, sic humilitatio iracundiæ exaltat cor. Qui investigat convivia, extinguetur lumen ejus; anima autem ejus videbit tenebras. Pondera in statera panem tuum, et bibe ad mensuram aquam tuam; et spiritus fornicationis fugiet abs te. Da senibus vinum, et ægrotantibus offer escas, eo quod contriverunt carnes juventutis suæ. Non supplantas fratrem tuum, et in ruina ejus ne congratuleris; Dominus enim cognoscit cor tuum, et tradet te in die mortis. Monachus prudens impassibilis erit; imprudens autem exhauriet mala. Oculum nequam excæcabit Dominus; simplicem autem eripiet a tenebris. Sicut lucifer in cœlo, et sicut palma in paradiso; sic in anima mansueta sensus purus. Vir sapiens scrutabitur sermones Dei; insipiens autem irridebit eos. Qui odit scientiam Dei et rejicit considerationem, similis est ei qui lancea pungit cor suum. Melior est scientia Trinitatis super scientiam incorporalium, et consideratio ejus super rationes omnium sæculorum. Cani senum mansuetudo; vita autem illorum scientia vera. Juvenis mansuetus multa suffert; pusillanimum autem senem quis sustinebit? Vidi iracundum senem elatum ultra tempus suum: spem tamen non habuit junior, quam ille. Qui scandalizat sæculares, non erit impunitus; et qui exacerbatur eos, inhonorabit nomen suum. Conturbantem Ecclesiam Domini exterminabit ignis; resistentem autem sacerdoti deglutiet

A terra. Qui amat pacem, manducabit favum ejus; et qui colligit eam, implebitur melle.

Thom

Honora Dominum, et cognosces incorporalia, et servi illi, et ostendet tibi rationes sæculorum. Citra scientiam non exaltabitur cor, et arbor non florebit sine humore. Carnes Christi actuum virtutes; qui autem manducat eas, efficitur impassibilis. Sanguis Christi consideratio factorum; et qui bibit illum, illuminabitur ab eo. Pectus Domini scientia Dei; qui autem recubuerit super illud, prædicator erit divinatorum. Plenus scientia, et actor honorum obviaverunt sibi; medius autem inter utrumque stetit Dominus. Qui acquisivit dilectionem, acquisivit thesaurum; accepit autem a Domino gratiam magnam. Consilia dæmonum cognoscit sapientia; astutiam autem illorum investigavit prudentia. Non spernas decreta sancta, quæ posuerunt patres tui; fidem autem baptismi tui non derelinquas, et non repellas signaculum spiritale; ut adsit Dominus animæ tuæ, et protegat te in die malo. Sermones hæreticorum nuntii mortis; qui autem suscipit illos, perdet animam suam. Nunc ergo, fili, audi me, et non accedas ad ostia virorum iniquorum, neque ambules super laqueos eorum, ut non capiaris. Separa animam tuam a scientia falsa: etenim ego sæpe locutus sum ad eos; tenebrosos autem sermones eorum investigavi, et venenum aspidum inveni in eis. Non est prudentia, et non est sapientia in visis eorum. Omnes qui suscipiunt eos peribunt, et qui diligunt eos implebuntur malis. Vidi ego patres dogmatum illorum, et in desertis commisi cum illis. Inimici enim Domini obviaverunt mihi, et dæmones in verbis concertaverunt adversum me, et non vidi lumen verum in sermonibus eorum. Vir mendax excidet a Deo; seducens autem proximum, incidet in mala. Melior est paradisi Dei super hortum olusculorum, et fluvius Domini super fluvium magnum contenebrantem terram. Fidelior aqua cœlestis super aquam Ægyptiorum sapientium, haurientium de terra. Sicut enim qui rotas ascendunt, deorsum descendunt; sic qui exaltant verba sua, humiliantur. Sapientia Domini exaltat cor; intellectus autem ejus purificat illud. Rationes providentiæ obscuræ; et vix intelligibiles considerationes judicii; vir autem bene agens cognoscit eas. Qui purificat se, conspiciet naturas intelligibiles; rationes autem incorporalium cognoscet monachus mitis. Qui creaturam dicit Trinitatem, blasphematur Deum; et qui spernit Christum ejus, non cognoscit eum. Considerationes creaturarum dilatant cor; verba autem prudentiæ et judicii exaltant illud. Scientia incorporalium elevat sensum, et sanctæ Trinitati applicabit eum. Mementote ejus, qui dedit vobis in Domino proverbialia luculenta, et non obliviscimini animam ejus humilem in tempore orationis.

Thom

EJUSDEM EVAGRII MONACHI SENTENTIÆ AD VIRGINES.

Dilige Dominum, et amabit te; et servi illi, et illuminabit cor tuum. Honora matrem tuam sicut matrem Christi, et ne exasperes canitiem ejus quæ peperit te. Dilige sorores tuas sicut filias matris tuæ; et non derelinquas viam pacis. Exoriens sol videat codicem in manibus tuis, et post secundam horam opus tuum. Ora sine intermissione, et memento Christi, qui genuit te. Conventus virorum evita, ut non fiat idolum in anima tua, et erit tibi offendiculum in tempore orationis. Christum habes dilectum, projice abs te viros omnes, et non vives exprobrabilem vitam. Animositatem et iram longe facito a te; et memoria malitiæ non demoretur apud te. Ne dicas: Hodie comedo, et crastino non comedam: quoniam non in sapientia facis hoc. Erit enim noxa corpori tuo, et dolor stomacho tuo. Edere carnem non bonum, et bibere vinum non optimum; offerre autem oportet te ista infirmantibus. Virgo turbulenta non salvabitur; et quæ in deliciis agit, non videbit sponsum suum. Ne dicas: Contristavit me famula, retribuam ei; propterea quod non est servitus in filiabus Dei. Non des auditum tuum verbis vanis, et narrationes vetularum fuge circumeuntium. Ferias ebriosarum ne videas, et in nuptias alieni non abieris; immunda enim apud Dominum omnis virgo faciens hæc. Aperi os tuum verbo Dei; et cohibe a multiloquio linguam tuam. Coram Deo humilia te ipsam; exaltabit te dextera ejus. Ne avertaris a paupere in tempore tribulationis, et non deficiet oleum lampadæ tuæ. Omnia fac propter Dominum, et noli quærere ab hominibus gloriam, quoniam gloria hominis sicut flos feni, gloria autem Domini manet in æternum. Virginem mansuetam diligit Dominus; virgo autem iracunda odibilis est. Obaudiens virgo misericordiam subsequetur; contradicens autem, valde insipiens. Murmurosam virginem disperdit Dominus; gratiam autem liberat a morte. Turpis risus, et exprobrabilis impudicitia; omnis autem insipiens talibus implicabitur. Quæ exornat vestes suas etiam pudicitia excidet. Non commoreris sæcularibus, ut non avertant tuum cor, et irrita faciant consilia justa. Lacrymis in nocte roga Dominum, et nemo sentiat orantem te, et invenies gratiam. Concupiscentia deambulationum, et desiderium alienarum domuum avertit statum animæ, et corrumpit promptam voluntatem ejus. Fidelis virgo non formidabit; quæ autem infidelis est, fugiet etiam umbram suam. Invidia consumit animam, et livor devorat eam. Quæ contemnit sororem infirmam, et a Christo longe erit. Ne dicas: Meum hoc, et tuum illud; in Christo enim Jesu omnia communia. Non inquiras vitam alterius, et ruinæ sororis tuæ non congaudeas. Subministra autem indigentibus vir-

ginibus; et in nobilitate tua ne extollaris. Non proferas verbum de ore tuo in Ecclesia Domini; et ne extollas oculos tuos: etenim Dominus cognoscit tuum cor, et omnes cogitationes tuas inspicit. Omnem malam concupiscentiam repelle a te; et non contristabunt te inimici tui. Psalle de corde tuo, et non moveas tantum linguam tuam. Fatua virgo diliget argentum; prudens autem apponet et panem suum. Sicut impetus ignis difficile compescitur; sic anima virginis vulnerata vix sanabilis.

Ne dederis animam tuam cogitationibus malis, ut non polluant tuum cor, et mundam orationem longe faciant a te. Gravis tristitia, et intolerabilis acedia; lacrymæ ad Dominum validiores utrorumque. Fames et sitis marcescere facit concupiscentias malas; vigilia autem bona purificat sensum. Iram et animositatem avertit dilectio; memoriam autem malitiæ confundunt munera. Qui detrahit sorori suæ occulte, deforis stabit a thalamo sponsi, et clamabit ad januas ejus, et non erit qui exaudiat eam. Virginis immisericordis exstinguetur lampada, et non videbit advenientem sponsum suum. Vitrum cadens a saxo comminuetur; et virgo adjuncta viro non erit innocens. Melior mulier mansueta virgine animosa et iracunda. Quæ attrahit in risu sermones viri, similis est circummittenti laqueum collo suæ. Sicut margarita in fundibulo aureo; sic virginitas cooperta reverentia. Cantica dæmonum et tibiæ resolvunt animam, et disperdunt fortitudinem ejus: quam custodi per omnia, ut non exprobrabilis fias. Non delecteris in risu, et vituperantibus non læteris, quoniam Dominus derelinquet eas. Non exprobrabis sororem tuam edentem, et in abstinentia tua non exalteris; non enim scis quid cogitavit Dominus, aut quis stabit in conspectu ejus. Quæ misereatur viventibus oculis suis, et tabescentibus carnibus suis, non lætabitur super impassibilitate animæ. Gravis abstinentia, et vix dirigibilis castitas; sed nihil dulcius cœlesti sponso. Animæ virginum illud minabuntur; animæ autem immundarum videbunt tenebras. Yidi viros corruptentes virgines in doctrinis suis, et vanam facientes virginitatem earum. Tu autem audi, filia, doctrinas Ecclesiæ Dei, et nemo alienus persuadeat tibi. Deus fundavit cœlum et terram, et providit omnibus, et lætatur in eis; et non est angelus non capax malitiæ, et non est dæmon natura malus: utrumque enim liberi arbitrii fecit Deus. Sicut homo ex corpore corruptibili et anima subsistit rationabili; sic enim et Dominus noster natus est sine peccato, manducans manducavit, et crucifixus, crucifixus est; non erat visio ficta in oculis hominum. Erit mortuorum resurrectio, et mundus transibit iste: et nos spiritualia accipiemus corpora. Justi hæreditabunt lumen; impii autem

obscuro.
charity
hinc ubi est

stability

charity
purity

charity

hinc
voluntate

inhabitabunt tenebras. Virginis oculi Deum videbunt; aures autem virginis audient verba ejus. Virginis os osculabitur sponsum suum; odoratus autem virginum in odore unguentorum ejus curret. Manus virginis palpabunt Dominum; et castitas carnis acceptabilis illi erit. Virgo anima coronabitur, et cum sponso suo vivet semper. Vestimentum spiri-

A tale dabitur ei, et cum angelis in caelis ferriabitur. Inextinguibilem accendit lampadem, et oleum non deficiet in vasis ejus. Accipiet divitias aeternas. et haereditabit regnum Dei. Mei sermones, filia, dicti sunt ad te; verba autem haec servet cor tuum. Memento Christi custodientis te, nec obliviscaris adorandam et unius substantiae Trinitatem.

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΙΠΙ.

EVAGRII IN ΠΙΠΙ.

Vide Patrologiae Latinae t. XXIII, Opp. Hieron. t. III, Append. col. 1271.

FRAGMENTUM EX EVAGRII LIBRO DEPERDITO

GNOSTICUS INSCRIPTO.

(Apud Socrat. Hist. Eccles. lib. iv, cap. 23, p. edit. Vales. 194.)

Τέσσαρας ἀρετάς, καὶ πάς θεωρίας αὐτῶν, παρὰ Β τοῦ δικαίου Γρηγορίου μεμαθήκαμεν εἶναι· φρόνησιν καὶ ἀνδρείαν, σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην· καὶ φρονήσεως μὲν ἔργον ἔλεγεν εἶναι, τὸ θεωρεῖν τὰς νοεράς καὶ ἀγίας δυνάμεις, διχα τῶν λόγων· τούτους γὰρ ὑπὸ τῆς σοφίας δηλοῦσθαι παραδέδωκεν. Ἀνδρείας δὲ, τὸ ἐγκαρτερεῖν τοῖς ἀληθέσι καὶ πολέμουμενον, καὶ μὴ ἐμπατεῦσιν εἰς τὰ μὴ ὄντα· τὸ δὲ παρὰ τοῦ πρώτου γεωργοῦ δέχεσθαι σπέρματα, καὶ ἀπωθεῖσθαι τὸν ἐπισπορέα, τῆς σωφροσύνης ἴδιον ἀπεκρίνατο εἶναι. Δικαιοσύνης δὲ πάλιν, τὸ κατ' ἀξίαν ἐκάστου λόγον ἀποδιδόναι, τὰ μὲν σκοτεινῶς ἀπαγγέλλουσαν, τὰ δὲ δι' αἰνιγμάτων σημαίνουσαν, τινὰ δὲ καὶ φανεροῦσαν πρὸς ὠφέλιαν τῶν ἀπλουστέρων.

Quatuor virtutes earumque contemplationes esse, a justo Gregorio didicimus: prudentiam et fortitudinem, temperantiam atque justitiam. Ac prudentiae quidem proprium esse dicebat, sanctas illas et intellectuales potestates contemplari sine ullis rationibus. Has enim a sapientia manifestari docuit. Fortitudinis autem proprium esse affirmabat, perstare in veris, tametsi quis graviter oppugnetur, nec unquam ad ea quae non sunt deflectere. Jam vero temperantiae id proprium esse respondit, ut a primo summoque agricola sementem accipiamus, eum vero qui superserere vult, repellamus. Justitiae denique opus illud assignabat, pro cujusque merito ac dignitate sermonem rebus attemperare; et alia quidem obscure enuntiare alia, per aenigmatum figuras significare, alia vero manifeste exponere ad utilitatem audientium.

FRAGMENTA EX EJUSDEM OPERE DEPERDITO

Cui titulus: *Gnostica problemata* 600.

Exhibent S. Maximi confessoris scholia in Dionys. Areopagit. *De caelesti hierarchia*, c. 7, et *De eccles. hierarchia*, c. 6.

(Opp. Dionys. Areop. Antverp. 1654, t. 1, p. 94 et 596, hujusce *Patrologiae* tom. III).

MACARII UTRISQUE

EGYPTII ET ALEXANDRINI

EPISTOLAS, SERMONES, REGULAM, PRECES,

Vide hujusce *Patrologiae* tom. XXXIV, ex editione Joannis Henrici Floss, Bonnensis.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

PHILO CARPASIUS EPISCOPUS.	
Præfatio.	9
ENARRATIO IN CANTICUM CANTICORUM.	27
S. ASTERIUS AMASENUS EPISCOPUS.	
Notitia historica et litteraria.	153
Præfatio Combefisii.	159
HOMILIAE.	
Homilia I. — De divite et Lazaro.	163
II. — De œconomio iniquitatis.	179
III. — Adversus avaritiam.	194
IV. — Adversus Kalendarum festum.	213
V. — In illud : <i>An liceat homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa?</i>	226
VI. — In Daniele et Susannam.	239
VII. — In cæcum a nativitate.	250
VIII. — In SS. Petrum et Paulum.	263
IX. — In S. Phocam martyrem.	299
X. — In SS. martyres.	314
XI. — In laudem S. Euphemisæ.	334
XII. — In laudem S. Stephani.	338
XIII. — Adhortatio ad pœnitentiam.	351
XIV. — In principium jejuniorum.	370
XV. — In psalmum V.	390
XVI. — In eundem psalmum.	403
XVII. — In eundem psalmum.	418
XVIII. — In eundem psalmum.	427
XIX. — In eundem psalmum.	434
XX. — In psalmum VI.	443
XXI. — In psalmum VII.	459
Appendix ad Asterium.	478
NEMESIUS EPISCOPUS EMESENUS.	
Notitia historica.	
Explicatio siglarum et notitia editionum, codicum, versionum ac reliquorum operum, quæ in hac editione adhibita sunt.	487
Præfatio editionis Antverpiensis.	491
Præfatio editoris Oxoniensis.	493
Fabricius de Nemesio.	501
De natura hominis.	503
CAPUT PRIMUM.	
CAP. II. — De anima.	535
CAP. III. — De junctione corporis et animæ.	591
CAP. IV. — De corpore.	607
CAP. V. — De elementis.	611
CAP. VI. — De phantasia.	631
CAP. VII. — De visu.	638
CAP. VIII. — De tactu.	650
CAP. IX. — De gustu.	635
CAP. X. — De auditu.	638
CAP. XI. — De odoratu.	638
CAP. XII. — De cogitatione.	639
CAP. XIII. — De memoria.	639
CAP. XIV. — De ratione et oratione.	666
CAP. XV. — Alia divisio animæ.	667
CAP. XVI. — De parte animæ ratione experte, quæ et patibilis et appetitio vocatur.	671
CAP. XVII. — De cupiditate.	675
CAP. XVIII. — De voluptatibus.	678
CAP. XIX. — De ægritudine.	687
CAP. XX. — De metu.	687
CAP. XXI. — De ira.	691
CAP. XXII. — De parte rationis experte, quæ rationi non obtemperat.	691
CAP. XXIII. — De nutriente animæ parte.	694
CAP. XXIV. — De pulsibus.	699
CAP. XXV. — De generandi aut seminandi facultate.	699
CAP. — XXVI. — Alia divisio facultatum, quæ animal administrant.	703
CAP. XXVII. — De motu, quem animalia per se aut per electionem suscipiunt, qui ad appetitum pertinet.	706
CAP. XXVIII. — De respiratione.	707
CAP. XXIX. — De eo quod sponte et invite fit.	718
CAP. XXX. — De eo quod invite fit.	710
CAP. XXXI. — De eo quod invite per ignorationem fit.	723
CAP. XXXII. — De eo quod sponte fit.	727
CAP. XXXIII. — De electione.	739
CAP. XXXIV. — De quibus rebus consultemur.	733
CAP. XXXV. — De fato.	742
CAP. XXXVI. — De fato, quod in astris ponitur.	746
CAP. XXXVII. — De his qui dicunt optionem rerum agendarum in nobis esse, exitum vero rerum optatarum in fati potestate.	750
CAP. XXXVIII. — Quomodo Plato fatum dicat.	754
CAP. XXXIX. — De libera voluntate, seu de iis, quæ in nostra sunt potestate.	762
CAP. XL. — Quæ sint illa, quæ in nostra sunt potestate.	766
CAP. XLI. — Quam ob causam libera voluntate procreata simus.	774
CAP. XLII. — De providentia.	779
CAP. XLIII. — Quid sit providentia.	791
CAP. XLIV. — Quarum rerum sit providentia.	794
Supplementa variarum lectionum.	818
Adnotationes editoris Oxoniensis.	820
Anonymi ad lectorem hendecasyllabe.	836
Index nominum propriorum et auctorum qui a Nemesio laudantur.	842
B. HIERONYMUS, THEOLOGUS GRÆCUS.	
Notitia historica.	846
Dialogus de S. Trinitate, inter Judæum et Christianum.	847
De effectu baptismi.	859
De cruce.	866
PATRES ÆGYPTII SÆCULI IV.	
S. ORSIESIUS, ABBAS TABENNENSIS.	
Notitia.	867
Doctrina de institutione monachorum.	870
S. SERAPION, THMUITANUS EPISCOPUS.	
Notitia.	895
Liber adversus Manichæos.	899
CAPUT PRIMUM. — Veritas errorem vincit.	899
CAP. II. — Varii gradus errorum.	902
CAP. III. — Manichæismus error deterrimus.	903
CAP. IV. — Quænam sit peccati natura.	905
CAP. V. — Substantia corporis et animæ non est mala.	903
CAP. VI. — Idque ex Scripturis probatur.	906
CAP. VII. — Manichæica sententia de corpore nugatoria et fatua.	906
CAP. VIII. — Idem argumentum persequitur auctor.	906
CAP. IX. — Corpus sequitur motus animæ.	907
CAP. X. — Manichæi male ratiocinantur de corpore.	907
CAP. XI. — Corpora sanctorum divinitus mirabilia operantur.	910
CAP. XII. — Manichæorum argumenta soluta.	910
CAP. XIII. — Ex filii prodigi pœnitentia.	910
CAP. XIV. — Ex Pauli apostoli conversione.	911
CAP. XV. — Apostoli primum peccatores.	911
CAP. XVI. — Substantia eadem ante et post conversionem.	914
CAP. XVII. — Modo dicta confirmantur.	914
CAP. XVIII. — Idem argumentum rursus asruitur.	914
CAP. XIX. — Mutatis moribus, anima non mutatur.	915
CAP. XX. — Confirmatur eadem doctrina.	915
CAP. XXI. — An duplex anima sit in homine.	918

Cap. XXII. — Demas, Giezi et Judas proditor, in exemplum propositi.	918	Epist. XIV. — De implenda obedientia, ut inhabitet in illis benedictio patrum suorum.	1029
Cap. XXIII. — Petri lapsus et pœnitentia.	918	Epist. XV.	1030
Cap. XXIV. — Revelanda sanctorum peccata.	919	Epist. XVI.	1032
Cap. XXV. — Nemo perfectionem attingit.	922	Epist. XVII.	1039
Cap. XXVI. — De sanctorum excellentia.	922	Epist. XVIII.	1047
Cap. XXVII. — Artes pseudo-prophetarum.	625	Epist. XIX. — Filiis suis monachis.	1051
Monitum in epistolam ad Eudoxium.	925	Epist. XX. — Filio suo Bebnudo.	1053
Epistola S. Serapionis ad Eudoxium episcopum.	925	Ex epistola Ammonis episcopi.	1065
Monitum in epistolam ad monachos.	926	Regulæ ac præcepta ad filios suos monachos.	1066
Epistola ad monachos Alexandrinos.	926	Spiritualia documenta.	1074
S. PACHOMIUS TABENNENSIS ABBAS.		Admonitiones et documenta varia.	1079
Notitia.	942	Expositio quarundam sententiarum.	1083
Vita S. Pachonii, abbatis Tabennensis (memoratur tantum).	946	Interrogationes quædam et ad easdem responsiones.	1094
Regula et præcepta ejusdem (tantum memorantur).	946	Dicta quædam ejusdem.	1097
Alia ejusdem præcepta.	947	Epistola S. Theodori abbatis ad monasteria de Pascha.	1102
S. ANTONIUS MAGNUS ABBAS		Regula ad monachos (quæ tantum memoratur).	1102
Notitia.	954	Alia Patrum ad monachos regula (memoratur).	1103
Vita S. Antonii abbatis.	958	Regula alia Patrum Orientalium (memoratur).	1102
Vita ejusdem quæ tantum memoratur.	962	S. ISAÏAS ABRAS.	
Oratio ad monachos (memoratur tantum).	962	Notitia.	1103
Sermo de vanitate mundi et de resurrectione mortuorum.	952	ORATIONES.	1103
Sermones XX ad filios suos monachos.	962	Oratio I. — Præcepta ad fratres qui cum ipso vivebant.	1103
Epistolæ VII, ex Græco Latine redditæ, interprete Valerio de Sarasio.	977	II. — De mente secundum naturam.	1107
Epistola prima. — Ad fratres suos.	977	III. — Ad fratres juniores institutio.	1108
Epist. II. — Ad Arsinoitas.	981	IV. — Quid in itinere observandum.	1112
Epist. III. — Ad fratres suos.	988	V. — Quæ observanda sunt iis qui simul in pace habitare cupiunt.	1121
Epist. IV. — Ad eosdem.	992	VI. — Qui honestam quietem amplecti volunt, eos esse curiosos non oportere, neque ommissa peccatorum suorum consideratione, tempus in rebus inutilibus consumere.	1125
Epist. V. — Ad fratres Israelitas.	994	VII. — De virtutibus.	1126
Epist. VI. — Ad fratres suos.	996	VIII. — Beati Isaïæ abbatis apophthegmata.	1129
Epist. VII. — Ad eosdem.	998	IX. — Ad eos qui mundo renuntiarunt.	1133
Epistolæ XX, nunc primum ex Arabico Latini juris factæ ab Abrahamo Ecchellensi, Maronita e Libano.	999	X. — Ejusdem argumenti.	1135
Epistola prima. — Quam dixit de exitu a sæculo ad monasticam vitam.	999	XI. — De grano sinapis.	1135
Epist. II. — Ad filios suos monachos de promulgatione legis, et de incarnatione Dei Verbi: eosque incitat ad implenda præcepta.	1004	XII. — De vino.	1136
Epist. III. — Ad filios suos monachos: quos incitat ad operandum auctoritatibus ex Evangelio et Apostolo.	1006	XIII. — Ad eos qui initiantur et tendunt ad perfectionem.	1137
Epist. IV. — Qua docet servitutem in lege virtutis, minime esse servitutem, sed filiationem libertatis.	1008	XIV. — Beati Isaïæ abbatis luctus et lamentatio.	1138
Epist. V. — Filiis suis monachis, incitans eos ad sanctos imitandos, eorumque gesta æmulanda.	1009	XV. — De mundi renuntiatione.	1141
Epist. VI. — Filiis suis monachis, nota eis faciens certamina dæmonum, et auxilia sanctorum virtutum: incitat eos præterea ad patientiam, et absolutionem illius ad quod egressi sunt.	1011	XVI. — Ejusdem argumenti.	1142
Epist. VII. Filiis suis monachis, in qua illis demonstrat, nostram salutem neque per angelum neque per hominem factam esse, sed per Deum Verbum incarnatum, Insuper eos incitat ad decertandum summo certamine, ut salutem consequantur.	1015	XVII. — De gaudio animæ Deo servientis.	1146
Epist. VIII. — Filiis suis monachis, incitans eos ad certandum, ut consequantur hic Spiritum sanctum igneum, et simul conveniant hic. Necnon in eorum revocat memoriam sua certamina, significans eis quæ est consecutus, ut his illos incitet. Oportet autem ut legatur die ejus obitus.	1019	XVIII. — De injuriarum oblivione.	1152
Epist. IX. — Filiis suis monachis: notam eis facit mensuram virtutis Dei in sanctis. Hortatur eos præterea ad illam consequendam, ut obtineant regnum sempiternum.	1021	XIX. — De morbis animi.	1158
Epist. X. — Filiis suis monachis: de vana gloria ejusque certaminibus. Præterea eos docet, qua ratione illis decertandum sit, ut ab illa eripiantur in pace Domini.	1023	XX. — De humilitate.	1158
Epist. XI. — De discretione, et ejus acquisitione.	1024	XXI. — De pœnitentia.	1158
Epist. XII. — De charitate. Cupit præterea eos videre, ut simul omnes consolatione participant.	1026	XXII. — De operibus hominis novi.	1166
Epist. XIII. — Incitat eos ad consequendum gaudium, quod consequuntur militantes.	1027	XXIII. — De perfectione.	1170
		XXIV. — De tranquillitate.	1174
		XXV. — Ejusdem ad Petrum abbatem discipulum suum.	1174
		XXVI. — Beati Isaïæ abbatis dicta, quæ Petrus abbas liberis commendavit.	1191
		XXVII. — In dictum illud: <i>Attende tibi.</i>	1194
		XXVIII. — De malitiæ ramis.	1197
		XXIX. — Ejusdem lamentationes.	1199
		Præcepta seu consilia LXVIII posita tironibus in monachatu.	1206
		Capitula de religiosa exercitatione et quiete.	1206
		Fragmenta.	1211
		EVAGRIUS PONTICUS SCITENSIS MONACHUS.	
		Notitia historica et litteraria.	1214
		Capita practica ad Anatolium.	1219
		Rerum monachalium rationes.	1231
		Capitula XXXIII, per gradus quosdam disposita consequentiæ.	1265
		Sententiæ spirituales.	1267
		De octo vitiosis cogitationibus.	1271
		Sententiæ ad fratres.	1278
		Evagrii in <i>æret.</i>	1286
		Fragmenta.	1286
		Memorantur tantum: Macarii utriusque, Ægyptii et Alexandrini, Epistolæ, sermones, etc.; S. Marcus eremita; S. Joannes Lycopolitanus.	1286
		Patrum Ægyptiorum Aualecta.	1287

283. Jan. 14/60